

Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweeërlei gebruik 2008

Rapport
Maart 2009

Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweeërlei gebruik 2008

*Rapport
Maart 2009*

Voorwoord

Handel in wapens en goederen die gebruikt kunnen worden voor de aanmaak van massavernietigingswapens, wordt uit politieke en economische overwegingen niet gebannen, maar een controlesysteem met vergunningen laat toe rekening te houden met veiligheidsaspecten. Overheden doen aan risicobeheer door in hun vergunningsbeleid de opportuniteit van transacties te beoordelen aan de hand van internationaal overeengekomen richtlijnen.

Zoals de titel aangeeft, behandelt het voorliggende rapport twee verschillende aspecten van de Vlaamse buitenlandse handel: de handel in wapens (militair materieel) en de handel in producten voor tweeeërlei gebruik. Deze laatste zijn goederen die niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld werden, een frequent burgerlijk gebruik hebben, maar ook militaire toepassingsmogelijkheden. Het onderscheid tussen goederen voor tweeeërlei gebruik en militair materieel is belangrijk en de analyse van de vergunningen wordt in voorliggend jaarrapport dan ook gescheiden.

DEEL I van dit jaarrapport biedt een gedetailleerde analyse van de Vlaamse buitenlandse handel in militair materieel. Daarin worden voor de in- uit- en doorvoer van militaire goederen de aard, omvang en betrokken actoren en landen behandeld. DEEL II gaat in op de Vlaamse handel in goederen voor tweeeërlei gebruik. Binnen een strikt methodologisch kader wordt het beschikbare cijfermateriaal samengebracht en geanalyseerd om een beeld te schetsen van de uit- en doorvoer van dergelijke goederen. In de BIJLAGEN van dit rapport worden onder meer de publicaties van het Vredesinstituut in 2008 over wapenhandel en -productie opgelijst, alsook de betrokken werkzaamheden van het Vlaams Parlement.

Sinds de bevoegdheidsoverdracht inzake wapenhandel in 2003 zijn in Vlaanderen aanzienlijke inspanningen geleverd om het systeem van vergunningen en controle op wapenhandel transparanter te maken. We hebben nu bijvoorbeeld in principe een beter zicht op de eindgebruiker van uitgevoerd militair materieel en een deel van de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik. Toch blijven er nog blinde vlekken. Het grootste probleem is dat enkel wordt gerapporteerd over de vergunningen, en niet over wat met die vergunningen gebeurt en hoeveel wapens en dual-use goederen er werkelijk verhandeld worden. Bijgevolg is het belangrijk om te benadrukken dat hier een analyse voorligt van de vergunde export en niet een analyse van de daadwerkelijke uitvoer. Betrouwbare en uitgebreide officiële en publieke informatie over de daadwerkelijke export van wapens en goederen voor tweeeërlei gebruik vanuit België is niet beschikbaar, waardoor analyses noodzakelijk beperkt blijven tot de gerapporteerde en vergunde export.

Het Vlaams Vredesinstituut werd in 2004 opgericht om het Vlaams Parlement ondersteunen bij de opvolging en controle van de vergunningsbevoegdheden. Het instituut analyseert de gegevens die vrijgegeven worden, maar is niet betrokken bij de administratieve afhandeling van vergunningen voor wapenhandel. Wél geeft het instituut op basis van zijn onderzoek advies aan parlement en regering, informeert het zo veel mogelijk mensen, en volgt het als kenniscentrum de trends in Vlaanderen en de wereld. Voor een correct beleid is onderbouwde democratische controle door het parlement noodzakelijk. Met dit onderzoeksrapport wil het Vredesinstituut hiertoe bijdragen.

Tomas Baum
Directeur

Synthese

DEEL I Vlaamse buitenlandse handel in militair materieel 2008

Invoer

In 2008 werden door de Vlaams Regering 430 vergunningen uitgereikt voor de invoer van militair materieel in Vlaanderen. Deze invoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 107,8 miljoen euro.

In 2008 steeg het *aantal* Vlaamse vergunningen voor wapeninvoer met 60% tegenover 2007. In termen van waarde steeg de vergunde wapeninvoer met 50%.

De vergunde Vlaamse wapeninvoer bestond voornamelijk uit vuurleidingssystemen, (onderdelen van) militaire voertuigen, kleine en lichte wapens en bijhorende munitie.

Het militair materieel waar invoervergunningen worden voor afgeleverd, is voornamelijk afkomstig uit Europese landen, maar ook uit Azië en Amerika. De top-5 van herkomstlanden bestaat uit Italië, Israël, Frankrijk, de Verenigde Staten en Duitsland.

Het grootste aantal invoervergunningen voor militair materieel hebben particulieren en handelaars als laatst gerapporteerde gebruiker. In termen van waarde gaat de meeste vergunde wapeninvoer via de defensie-industrie naar de Belgische en ander krijgsmachten.

De voorbije jaren deed zich in Vlaanderen een opvallende stijging voor, wat betreft de waarde van vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwant materieel. Tussen 2005 en 2008 steeg de waarde van de vergunde invoer van deze producten van 5,4 naar 13,4 miljoen euro.

Uitvoer

Voor de uitvoer van militair materieel vanuit Vlaanderen werden in 2008 256 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 240 miljoen euro, uitgereikt.

Het *aantal* uitgereikte exportlicenties is in 2008 sterk gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren, met 40% in vergelijking met 2007. De *waarde* van uitvoervergunningen lag in 2008 ongeveer 10% lager dan in 2007.

De Vlaamse vergunde wapenexport bestond in 2008 voornamelijk uit visualisatieschermen (36% van de waarde) en militaire elektronica (32% van de waarde).

Andere belangrijke militaire exportproducten zijn vliegtuigonderdelen, vuurgeleidings-systemen en beeldvormingsapparatuur.

De vergunde wapenexport gaat voornamelijk naar Europa, Amerika en Azië. De top-5 van bestemmingslanden bestaat uit de Verenigde Staten, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en India.

In termen van *waarde* was meer dan 70% van de Vlaamse vergunde wapenexport in 2008 bestemd voor de buitenlandse industrie. Dat betekent dat bij bijna driekwart van de vergunde Vlaamse wapenexport, de Vlaamse overheid de beslissing en de verantwoordelijkheid over de eventuele wederuitvoer en het uiteindelijke eindgebruik van het militair materieel overdraagt aan de overheid van het land van bestemming.

Doorvoer

In 2008 werden 24 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 235,9 miljoen euro, voor doorvoer van militair materieel uitgereikt door de Vlaamse Regering.

In 2008 zijn 50% meer doorvoervergunningen uitgereikt dan in 2007. Deze vaststelling neemt echter niet weg dat over de jaren heen zich in Vlaanderen een sterk dalende trend van het aantal uitgereikte doorvoervergunningen voordoet: van 136 doorvoervergunningen in 1999 naar slechts 24 in 2008.

In 2008 werden Vlaamse vergunningen uitgereikt voor de doorvoer van allerlei militair materieel zoals militaire voertuigen en vliegtuigen, kanonnen, geweren, pistolen, munitie, wapenvizieren en vuurgeleidingssystemen. Deze goederen werden via Vlaanderen doorgevoerd naar 17 landen, waaronder Saoedi-Arabië, Honduras, Egypte, Jordanië, Nigeria en Pakistan.

DEEL II Vlaamse buitenlandse handel in goederen voor tweërlei gebruik 2008

In het Vlaamse controlesysteem hebben goederen voor tweërlei gebruik in principe een burgerlijke eindgebruiker. Als de gebruiker militair is, valt de handel immers onder de *catch-all* clause, en wordt het goed als een militair product beschouwd.

Een groot deel van de handel in goederen voor tweërlei gebruik is vrij (binnen de EU) of verloopt via een communautaire algemene vergunning (met een aantal andere geïndustrialiseerde landen). Voor die handel worden geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid.

In Vlaanderen worden twee types van vergunningen voor de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik uitgereikt: individuele en globale uitvoervergunningen. Individuele uitvoervergunningen hebben betrekking op een welbepaalde individuele transactie. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur een aantal vooraf bepaalde goederen meestal onbeperkt uitvoeren naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning.

In 2008 werden 92 *individuele* uitvoervergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik uitgereikt door de Vlaamse Regering. Deze individuele vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 126,2 miljoen euro.

Met een totale waarde van 126,2 miljoen euro ligt de vergunde export van goederen en technologie voor tweërlei gebruik waarvoor *individuele* exportlicenties werden aangevraagd in 2008 beduidend lager dan in 2007 (245,5 miljoen euro).

Individuele vergunningen voor de export van goederen voor tweërlei gebruik vanuit Vlaanderen hadden in 2008, net als in 2007, voornamelijk betrekking op twee types van producten: nucleaire goederen, en chemisch en aanverwant materiaal.

De meeste *globale* vergunningen die in Vlaanderen worden uitgereikt voor de export van goederen voor tweërlei gebruik hebben betrekking op allerlei chemisch en aanverwant materiaal, of op producten en systemen voor telecommunicatie en informatiebeveiliging, naast een breed gamma aan andere producten.

Het belangrijkste continent van bestemming van goederen voor tweërlei gebruik die met individuele vergunningen worden uitgevoerd, was in 2008 Azië. Ook voor Europa worden veel individuele vergunningen uitgereikt, die allemaal betrekking hebben op nucleair materiaal. De top-5 van bestemmingslanden met individuele vergunningen bestaat uit China, Frankrijk, Iran, Duitsland en Israël.

Inhoudstafel

	VOORWOORD	2
	SYNTHESE	4
	INHOUDSTAFEL	8
	OVERZICHT TABELLEN	12
	OVERZICHT FIGUREN	14
	 DEEL I VLAAMSE BUITENLANDSE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL	 17
1	INLEIDING	19
2	VLAAMSE RAPPORTERINGSWIJZE OVER DE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL ANNO 2008	23
3	INVOER VAN MILITAIR MATERIEEL	27
3.1	Algemene cijfers goedgekeurde en geweigerde invoervergunningen	28
3.2	Evolutie over tijd van aantal en waarde invoervergunningen	29
3.3	Aard van ingevoerde goederen	32
3.3.1	Algemeen overzicht	32
3.3.2	Invoer van kleine en lichte wapens	33
3.4	Herkomst van ingevoerde goederen	36
3.4.1	Belangrijkste herkomstlanden	36
3.4.2	Regio's van herkomst	38
3.5	Laatst gerapporteerde gebruikers van ingevoerde goederen	39
3.5.1	Algemeen overzicht	39
3.5.2	Invoer met als eindgebruiker het Belgisch leger	40
4	UITVOER VAN MILITAIR MATERIEEL	43
4.1	Algemene cijfers goedgekeurde en geweigerde uitvoervergunningen	44
4.2	Evolutie over tijd van aantal en waarde uitvoervergunningen	46
4.3	Vlaamse exportcijfers in Belgische en Europese context	48
4.4	Aard van uitgevoerde goederen	51

4.5	Bestemming van uitgevoerde goederen	53
4.5.1	Belangrijkste bestemmingslanden	53
4.5.2	Regio's van bestemming	56
4.6	Laatst gerapporteerde gebruikers van uitgevoerde goederen	58
4.7	Geweigerde uitvoervergunningen	59
5	DOORVOER VAN MILITAIR MATERIEEL	61
5.1	Algemene cijfers goedgekeurde en geweigerde doorvoervergunningen	62
5.2	Evolutie over tijd van aantal doorvoervergunningen	63
5.3	Kenmerken van de doorvoervergunningen	65
6	OPMERKELIJKE LANDEN VAN BESTEMMING EN EINDGEBRUIK VAN MILITAIR MATERIEEL	67
6.1	Pakistan	69
6.2	India	72
6.3	Colombia	74
6.4	Israël	76
7	CONCLUSIES	79

DEEL II VLAAMSE BUITENLANDSE HANDEL IN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK 83

1	INLEIDING	85
2	VLAAMSE RAPPORTERINGSWIJZE OVER DE HANDEL IN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK ANNO 2008	89
3	UITVOER VAN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK	91
3.1	Algemeen overzicht individuele en globale uitvoervergunningen	92

3.2	Evolutie over tijd van aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen	94
3.3	Aard van uitgevoerde goederen	95
3.3.1	Algemeen overzicht aard van vergunde export	95
3.3.1.1	Individuele vergunningen	95
3.3.1.2	Globale vergunningen	96
3.3.2	De vergunde export van chemisch en aanverwant materiaal	98
3.3.2.1	Individuele vergunningen	98
3.3.2.2	Globale vergunningen	101
3.3.3	De vergunde export van nucleaire producten en technologie	105
3.3.3.1	Individuele vergunningen	105
3.3.3.2	Globale vergunningen	107
3.3.4	De vergunde export van producten en technologie voor materiaalbewerking	108
3.3.4.1	Individuele vergunningen	108
3.3.4.2	Globale vergunningen	110
3.3.5	De vergunde export van elektronica	111
3.3.5.1	Individuele vergunningen	111
3.3.5.2	Globale vergunningen	112
3.3.6	De vergunde export van telecommunicatie en informatiebeveiliging	113
3.3.6.1	Individuele vergunningen	113
3.3.6.2	Globale vergunningen	114
3.3.7	De vergunde export van sensoren en lasers	116
3.3.7.1	Individuele vergunningen	116
3.3.7.2	Globale vergunningen	116
3.3.8	De vergunde export van navigatie en vliegtuigelektronica	117
3.3.9	De vergunde export van producten en technologie die niet op de Europese lijst staan	118
3.4	Bestemming van uitgevoerde goederen	120
3.4.1	Individuele vergunningen	120
3.4.1.1	Belangrijkste bestemmingslanden	120
3.4.1.2	Regio's van bestemming	123
3.4.2	Globale vergunningen	124
3.4.2.1	Aantal bestemmingslanden	124
3.4.2.2	Beperking op bestemmingen	125
3.4.2.3	Overzicht bestemmingslanden	125
3.5	Geweigerde uitvoervergunningen	132
4	DE DOORVOER VAN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK VANUIT VLAANDEREN	133
5	CONCLUSIES	135

BIJLAGEN **139**

1	BIJKOMENDE TABELLEN	141
2	DATABANKEN VLAAMS VREDESINSTITUUT	151
3	VLAAMSE LIJST VAN MILITAIRE GOEDEREN	155
3.1	Europese lijst van militaire goederen (10 maart 2008)	156
3.2	Vlaamse aanvullingen op Europese lijst	163
4	DE EUROPESE LIJST VAN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK: HOOFD- EN SUBCATEGORIEËN	165
5	CHRONOLOGIE VAN ACTIVITEITEN INZAKE BUITENLANDSE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL EN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK IN HET VLAAMS PARLEMENT IN 2008	167
6	PUBLICATIES VAN HET VLAAMS VREDESINSTITUUT INZAKE WAPENHANDEL EN -PRODUCTIE IN 2008	171
6.2.1	Rapporten	172
6.2.2	Achtergrondnota's	172
6.2.3	Adviesnota's	173

EINDNOTEN **174**

Overzicht tabellen

Tabel 1: Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde en geweigerde vergunningen per maand, 2008

Tabel 2: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van goedgekeurde invoervergunningen per jaar, 2001-2008

Tabel 3: Overzicht van aantal en percentage invoervergunningen per categorie van waarde, 2005-2008

Tabel 4: Overzicht van evolutie waarde (en aantal) vergunde invoer van ML6 en ML5, 2005-2008

Tabel 5: Evolutie vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwante materieel, 2005-2008

Tabel 6: Top-5 van belangrijkste herkomstlanden van vergunde Vlaamse wapeninvoer (in waarde), 2008

Tabel 7: Aantal en waarde van invoervergunningen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2007-2008

Tabel 8: Overzicht van invoervergunningen met als eindgebruiker het Belgisch leger, 2008

Tabel 9: Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde en geweigerde uitvoervergunningen per maand, 2008

Tabel 10: Overzicht van aantal en percentage uitvoervergunningen per categorie van waarde, 2005-2008

Tabel 11: Overzicht van aantal en waarde van uitgereikte uitvoervergunningen, september 2003-2008

Tabel 12: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van verleende uitvoervergunningen per jaar, 1994-2008

Tabel 13: Waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen voor producten op de EU-lijst (ML1-22), per land, 2007

Tabel 14: Vergelijking van de waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen (in miljoen euro) van de drie gewesten en het federale niveau, 2005 - 1ste jaarhelft 2008

Tabel 15: Top-10 van belangrijkste bestemmingslanden van vergunde Vlaamse wapenexport (in waarde), 2008

Tabel 16: Aard van uitgevoerde goederen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2007-2008

Tabel 17: Overzicht van aantal en totale waarde van geweigerde uitvoervergunningen, september 2003-2008

Tabel 18: Overzicht van de geweigerde aanvragen voor uitvoervergunningen, 2008

Tabel 19: Overzicht van het aantal en totale waarde van aangevraagde doorvoervergunningen per maand in 2008

Tabel 20: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van doorvoervergunningen per jaar, 1999-2008

Tabel 21: Kenmerken van de doorvoervergunningen, per land van bestemming, 2008

Tabel 22: Goedgekeurde uitvoer- en doorvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar Pakistan, 2008

Tabel 23: Goedgekeurde uitvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar India, 2008

Tabel 24: Goedgekeurde uitvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar Colombia 2008

Tabel 25: Goedgekeurde uitvoer- en doorvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar Israël, 2008

Tabel 26: Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde vergunningen voor de uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik per maand per type vergunning, 2008

Tabel 27: Evolutie van aantal en waarde van uitvoervergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik, 2007-2008

Tabel 28: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT1 (Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 29: Bestemming van individuele uitvoervergunningen voor CAT1 (Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines), 2008

Tabel 30: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT1 (Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 31: Aantal gegunde globale vergunningen voor de export van CAT1 (Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines) per regio/land, 2008

Tabel 32: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT0 (Nucleaire goederen) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 33: Bestemming van van individuele uitvoervergunningen voor CAT0 (Nucleaire goederen), 2008

Tabel 34: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT0 (Nucleaire goederen) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 35: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT2 (Materiaalbewerking) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 36: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT2 (Materiaalbewerking) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 37: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT3 (Elektronica) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 38: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT3 (Elektronica) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 39: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT5 (Telecommunicatie en informatiebeveiliging) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 40: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT5 (Telecommunicatie en informatiebeveiliging) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 41: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT6 (Sensoren en lasers) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 42: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT6 (Sensoren en lasers) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 43: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT7 (Navigatie en vliegtuigelektronica) per subcategorie, 2007-2008

Tabel 44: Overzicht van exportlicenties voor producten en technologie die niet op de Europese lijst staan, 2008

- Tabel 45:** Top-10 van belangrijkste bestemmingslanden van de Vlaamse export van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik met individuele uitvoervergunningen (in waarde), 2008
- Tabel 46:** Overzicht van aantal landen van bestemming in aantal globale vergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 47:** Overzicht van globale vergunningen met een beperking op de bestemmingen, 2008
- Tabel 48:** Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Europese landen en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 49:** Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Amerikaanse landen en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 50:** Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Aziatische landen en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 51:** Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Afrikaanse landen en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 52:** Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar landen uit Oceanië en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 53:** Overzicht van de geweigerde uitvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 54:** Overzicht van uitgereikte doorvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008
- Tabel 55:** Verdeling uitgereikte invoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2008
- Tabel 56:** Aantal en waarde van verstrekte invoervergunningen voor militair materieel per regio/land van herkomst, 2007-2008
- Tabel 57:** Verdeling verstrekte uitvoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2008
- Tabel 58:** Aantal en totale waarde van verstrekte uitvoervergunningen voor militair materieel per continent, regio en land van bestemming, 2007-2008
- Tabel 59:** Aantal en totale waarde van verstrekte uitvoervergunningen van goederen voor tweeeërlei gebruik met individuele vergunningen per continent, regio en land van bestemming, 2007-2008

Overzicht figuren

Figuur 1: Evolutie van de waarde van invoervergunningen (in miljoen euro), 2001-2008

Figuren 2 en 3: Verdeling van de waarde van vergunde invoer naar type militair materieel, 2007-2008

Figuur 4: Herkomst van de vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwant materieel (in termen van waarde), 2008

Figuren 5 en 6: Verdeling van de waarde van invoervergunningen naar regio van herkomst, 2007-2008

Figuur 7: Totale waarde van goedgekeurde Vlaamse uitvoervergunningen per jaar, 1994-2008

Figuur 8: Aandeel regio's/gewesten binnen de totale Belgische vergunde wapenexport (in miljoen euro), 2005 - 1ste jaarhelft 2008

Figuren 9 en 10: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar aard van goederen, 2007-2008

Figuren 11 en 12: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar regio van bestemming, 2007-2008

Figuur 13: Evolutie aantal doorvoervergunningen voor militair materieel, 1999-2008

Figuren 14 en 15: Verdeling van de waarde van vergunde export van goederen voor tweërlei gebruik naar type product, 2007-2008

Figuren 16 en 17: Verdeling van de aantal globale exportlicenties naar type product, 2007-2008

Figuren 18 en 19: Verdeling van de waarde van individueel vergunde export van goederen voor tweërlei gebruik naar continent van bestemming, 2007-2008

Disclaimer

Hoewel door het Vlaams Vredesinstituut uiterste zorgvuldigheid werd betracht bij de redactie van dit rapport, kan het niet aansprakelijk worden geacht of gesteld voor mogelijke onzorgvuldigheden of onvolledigheden. Tevens wordt geen enkele vorm van aansprakelijkheid aanvaard voor enig gebruik dat een lezer van dit rapport maakt.

DEEL I

VLAAMSE BUITENLANDSE HANDEL IN MILITAIR MATERIEEL

1

Inleiding

Controle op internationale wapenhandel is een preventief middel om te zorgen voor meer vrede en veiligheid: het kan helpen om bijvoorbeeld de dreiging van gewapende conflicten en de verspreiding van massavernietigingswapens te verminderen. Wapenhandel wordt uit politieke, economische en veiligheidsoverwegingen niet gebannen, maar een controlesysteem met verplichte vergunningen laat toe rekening te houden met veiligheidsaspecten, mensenrechten en conflictpreventie. Wapenexport wordt geval per geval beoordeeld aan de hand van internationaal overeengekomen richtlijnen. Niet alleen waar, maar ook door wie de wapens gebruikt worden is bij die beoordeling bepalend. Doeltreffende controle op wapenhandel is een belangrijke voorwaarde voor de naleving van internationale afspraken en verplichtingen, en voor meer vrede en stabiliteit.

Ter inleiding van het eerste deel van dit jaarrapport dat ingaat op de vergunde Vlaamse buitenlandse wapenhandel, worden beknopt enkele sleutelementen toegelicht: de geldende wetgeving, de procedure en de rapportage.

Wetgeving¹

De wetgeving rond wapenexport is niet eenvoudig: internationale, nationale en regionale afspraken en regels spelen een rol. Internationaal bestaan gespecialiseerde werkgroepen waar landen afspraken maken en informatie uitwisselen over wapenhandel. Daarnaast nemen ook de Verenigde Naties (VN) initiatieven met betrekking tot wapenhandel. Zo zijn op het niveau van de VN volop onderhandelingen aan de gang over de totstandkoming van een wereldwijd verdrag inzake wapenhandel. Ook de rol van de Europese Unie is van groot belang. Een van de belangrijkste instrumenten om de aanpak van wapenhandel in de EU-landen te harmoniseren, was tot voor kort de Europese Gedragscode inzake wapenexport van 1998. Die gedragscode legt 8 criteria vast waarmee overheden moeten rekening houden bij het al dan niet toestaan van een wapenexport, bijvoorbeeld interne spanningen, respect voor mensenrechten, regionale stabiliteit, enz. De gedragscode was echter slechts een politieke afspraak, geen bindend document. Daar is in 2008 verandering in gekomen: op 8 december 2008 heeft de Raad van de Europese Unie een Gemeenschappelijk Standpunt aangenomen tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.² Dit Gemeenschappelijk Standpunt actualiseert en vervangt de Gedragscode en is juridisch bindend voor alle EU-lidstaten.

Op Europees niveau is ook nog een andere fundamentele wijziging aan de gang wat wetgeving over wapenhandel betreft. Op 16 december 2008 keurde het Europees Parlement een richtlijn goed over intracommunautaire handel in defensiegerelateerde producten.³ De richtlijn, die op voorstel van de Europese Commissie tot stand is gekomen, moet nog door de Raad van de Europese Unie worden aangenomen vooraleer ze van kracht wordt, maar aangezien de drie genoemde instellingen al een compromis bereikt hebben over de tekst, worden daar geen problemen verwacht. De implicatie van deze richtlijn is dat 'uitvoer' in de douane-technische betekenis van het woord, enkel nog betrekking heeft op

handel met niet-EU-lidstaten. Intracommunautaire handel in militair materieel blijft aan controle onderworpen, maar dan wel volgens een soepeler vergunningssysteem. Deze Europese richtlijn die vermoedelijk in de lente van 2009 in het Publicatieblad van de Europese Unie gepubliceerd zal worden, zal bepalend zijn voor de nationale wetgeving over wapenhandel, ook in België en Vlaanderen. In 2008 wijzigde de Europese context voor wapenhandel dus drastisch, maar de wijzigingen zullen pas in 2009 van toepassing worden.

Binnen Europa vormt België ook een unie met Luxemburg (BLEU) en Nederland (BENELUX). Binnen deze unies gelden nog eens speciale afspraken.⁴ Tot slot is in België de bevoegdheid voor wapenhandel geregionaliseerd: de drie gewesten zijn daar sinds 2003 voor bevoegd, met uitzondering van de in- en uitvoer met betrekking tot het leger en de politie. In de gewesten geldt nog steeds de federale wetgeving uit 1991⁵. Concreet wil dit zeggen dat buitenlandse handel in militaire producten een Vlaamse bevoegdheid is, maar dat de federale wet nog geldt. Die wet is op haar beurt gebaseerd op de Europese regelgeving, en houdt rekening met internationale afspraken.

Wat de afbakening van 'wapens' of 'militair materieel' betreft, heeft de Europese Unie een lijst opgesteld van producten waarvoor een vergunning nodig is bij de uitvoer ervan. Die worden 'wapens', 'militaire producten' of 'militair materieel' genoemd. Sommige landen hebben een lijst die uitgebreider is, en/of hebben ook een '*catch-all*' bepaling in hun wetgeving: als een 'gewoon' product, dat niet op de lijst staat, een militair gebruik heeft, kan voor de handel in dat product een vergunning nodig zijn, en wordt het dus als een militair product beschouwd. In de Vlaamse (Belgische) wetgeving is de lijst enerzijds uitgebreider en anderzijds is een *catch-all* clausule ingesteld.¹

Algemene procedure

Naast een begrip van het wetgevend kader voor wapenhandel, is ook een zicht op de huidige procedures voor Vlaamse legale wapenexport van belang voor een goed begrip van voorliggend jaarrapport. Die procedures worden aan de hand van een voorbeeld geïllustreerd: bedrijf X heeft een contract afgesloten met een klant in land Y voor 200 wapenvizieren en wil dus zijn producten uitvoeren. X dient een aanvraag in bij de Dienst Controle Wapenhandel (DCW) om een uitvoervergunning te krijgen. DCW is een administratieve dienst binnen het departement Internationaal Vlaanderen. Bij die aanvraag moet het bedrijf o.a. een algemene vergunning als wapenhandelaar van de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie voegen, en een invoercertificaat of een certificaat van eindbestemming, in dit geval van de klant in land Y. De DCW stelt dan een dossier samen met een advies op basis van technische, juridische en politieke afwegingen. Voor een inschatting van de toestand in land Y gebruikt de dienst onder meer de landenfiche die de FOD Buitenlandse Zaken bijhoudt. Op basis van het hele dossier neemt de bevoegde

¹ Een overzicht van vergunningsplichtige militaire goederen is beschikbaar in Bijlage 3 van dit rapport.

minister de uiteindelijke beslissing, al dan niet na het inwinnen van extra advies. Indien positief, wordt de vergunning verstuurd naar bedrijf X. De vergunning wordt bij het pakket wapenvizieren gevoegd en verstuurd naar de klant. Onderweg moet de handel aangegeven worden bij de Belgische douane, die controleert of alles overeenstemt met wat op de vergunning staat. Na de effectieve levering in land Y moet bedrijf X een bewijs van aankomst leveren aan de DCW. Dat is het algemeen model van de procedure voor uitvoer van militair materieel. Voor bepaalde bestemmingslanden, soorten eindgebruik en producten bestaan specifieke procedures.

Rapportage

Bedrijven die militaire producten uit-, in- of doorvoeren, moeten daarvoor vergunningen aanvragen bij de Vlaamse overheid. Die overheid moet daarover rapporteren aan het parlement. In het Vlaams Parlement is het in de eerste plaats de Subcommissie Wapenhandel die het gevoerde beleid opvolgt en controleert. Het parlement heeft geen zeg in het al dan niet goedkeuren van een uitvoervergunning, maar kan achteraf wel oordelen over genomen beslissingen. Maandelijks, halfjaarlijks en jaarlijks worden verslagen over vergunningen ook publiek bekend gemaakt.

In voorliggend rapport worden op basis van deze beschikbare cijfers de aanvragen voor Vlaamse in-, uit- en doorvoervergunningen voor militair materieel geanalyseerd. Daarbij worden niet enkel de totaalcijfers behandeld, maar ook de aard en bestemming van deze handel. Evoluties en trends worden geduid, en ook enkele opmerkelijke bestemmingslanden van Vlaamse wapenexport worden tegen het licht gehouden. In het volgende hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de rapportage over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel waarop de analyses gebaseerd zijn.

2

*Vlaamse rapporterings-
wijze over de handel in
militair materieel anno
2008*

Sinds de regionalisering van de bevoegdheid voor de controle op de buitenlandse wapenhandel in de zomer van 2003 zijn de drie Belgische gewesten bevoegd voor de verplichte rapportage over goedgekeurde en geweigerde vergunningsaanvragen aan hun respectievelijke parlementen. De voorbije jaren is er een duidelijke evolutie naar een verhoogde transparantie in de rapporteringswijze die de Vlaamse overheid hiervoor hanteert. Geleidelijk aan evolueerde de verslaggeving van geaggregeerde cijfers per land van bestemming/afzender en louter een opsplitsing van het aantal vergunningen naar categorie van bestemming en een ruwe indeling van militair materieel,^{II} naar een rapportage waarin voor elke individuele vergunningsaanvraag meerdere kenmerken worden opge-lijst. Wat de frequentie van de verslaggeving betreft, is een halfjaarlijkse en jaarlijkse rapportage van de regering aan het parlement wettelijk vastgelegd. Naast die verplichte rapportage, maakt de Vlaamse overheid sinds oktober 2005 ook maandelijks overzichten van de verleende en geweigerde in-, uit- en doorvoervergunningen publiek.⁶

Gezien de analyses in voorliggende rapport gebaseerd zijn op de beschikbare periodieke maandelijks en zesmaandelijks verslagen van de Dienst Controle Wapenhandel (DCW), worden eerst de evoluties in verslaggeving aangaande handel in militair materieel toegelicht.

Op 13 november 2006 publiceerde het Vlaams Vredesinstituut de adviesnota 'Transparantie in de rapportage over de buitenlandse wapenhandel in Vlaanderen'.⁷ In die adviesnota werd de toenmalige verslaggeving geëvalueerd op vlak van transparantie (beschikbaarheid, gedetailleerdheid, betrouwbaarheid, vergelijkbaarheid, alomvattendheid en relevantie van de informatie) en werden een aantal wijzigingen aan de manier van rapporteren geadviseerd. De belangrijkste en een absoluut noodzakelijke wijziging die het Vredesinstituut in zijn advies voorop stelde was de toevoeging van zowel 'land van eindgebruik' als 'bestemming' als categorieën in de periodieke rapportage. Op dat moment werden in de periodieke verslagen namelijk enkel het land van bestemming en het type eindgebruiker vermeld. Dit was op twee vlakken problematisch. Ten eerste is het vermelden van de bestemming wettelijk vereist: het wordt opgelegd door de Belgische wet op de buitenlandse wapenhandel van 1991.⁸ Ten tweede is de categorie 'eindgebruiker' zonder de opname van het land van eindgebruik zinledig. Goederen bestemd voor land X met als opgegeven eindgebruiker 'overheid' kunnen op basis van deze werkwijze zowel voor de overheid van land X bestemd zijn, als voor de overheid van land Y, wat een adequate parlementaire controle op het beleid sterk bemoeilijkt.

In 2006 werd op dit vlak een eerste wijziging doorgevoerd door in de betreffende maandrapporten en in het halfjaarlijks verslag de vergunningsaanvragen waar de eindgebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt, expliciet te vermelden. Bij deze specifieke

II De indeling van militair materieel van voor 2005 bestaat slechts uit vier brede rubrieken: 'licht' materieel (kleine en lichte wapens en de munitie, delen en onderdelen hiervan), 'halflicht' materieel (mortieren, granaten, explosieven, raketten en onderdelen), 'zwaar' materieel (materieel dat werd opgenomen in het wapenregister van de Verenigde Naties) en 'ander' materieel (elektronische en optische systemen, radars, communicatiesystemen, chemische producten en OC-sprays).

vergunningsaanvragen werd dan naast het land van bestemming ook het type bestemming, het type eindgebruiker en het land waar de eindgebruiker resideert, meegedeeld. In de andere gevallen is er geen expliciete vermelding van het land van eindgebruiker, maar kan men er van uit gaan dat de eindgebruiker zich in het land van bestemming bevindt (en dus dat land van eindgebruiker gelijk is aan land van bestemming).

In het rapport 'Vlaams Buitenlandse Wapenhandel 2006'⁹ werd deze aanpassing beschouwd als een significante stap in het verhogen van de transparantie, maar werd er ook op gewezen dat met betrekking tot het niet opnemen van de categorie 'bestemming' een belangrijk probleem bleef bestaan. De opname van deze categorie is immers wettelijk verplicht. Bovendien laat informatie over de bestemming toe na te gaan wat met de goederen gebeurt vooraleer ze hun eindbestemming bereiken. In 2007 werd dit hiaat weggewerkt: het maandrapport juli-augustus 2007 bevat voor het eerst voor elke vergunningsaanvraag het land van bestemming, de bestemming, de eindgebruiker (indien deze gekend is en verschilt van de bestemming) en het land van eindgebruiker (indien de eindgebruiker zich niet in het land van bestemming bevindt).¹⁰

In 2008 werden geen nieuwe wijzigingen doorgevoerd in de rapporteringswijze in de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement.

Op basis van het voorgaande kan men besluiten dat in de periodieke verslagen van de Vlaamse overheid inzake de buitenlandse handel in militair materieel voor elke individuele (goedgekeurde en geweigerde) vergunningsaanvraag volgende kenmerken worden vermeld:

- de aard van de goederen^{III}
- de waarde van de vergunningsaanvraag
- het land van afzender
- het land van bestemming
- het type bestemming
- het type eindgebruiker (indien deze bekend is en niet de bestemming is)
- het land van de eindgebruiker (indien dit niet het land van bestemming is).

III Deze indeling naar aard van de goederen is gebaseerd op de indeling van de Europese lijst van militaire goederen (aangevuld met een aantal Vlaams categorieën: ML23-26) en indien mogelijk ook verfijnd naar de subcategorie en eventueel zelfs een sub-subcategorie. De meest recente versie van de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen bevindt zich in Bijlage 3 van dit rapport.

3

Invoer van militair materieel

3.1

Algemene cijfers goedgekeurde en geweigerde invoervergunningen

In 2008 werden door de Vlaams Regering 430 vergunningen uitgereikt voor de invoer van militair materieel in Vlaanderen. Deze invoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 107,8 miljoen euro.

Tabel 1: *Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde en geweigerde vergunningen per maand, 2008*

Maand	Goedgekeurde invoer		Geweigerde invoer	
	Totaal aantal	Totale waarde	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	34	23.118.070,24	0	–
Februari	30	3.002.770,19	0	–
Maart	15	18.793.187,93	0	–
April	45	12.271.570,97	0	–
Mei	50	31.678.059,11	0	–
Juni	80	10.785.649,61	1	536,33
Juli – augustus ^{IV}	72	2.472.791,94	0	–
September	11	989.615,86	0	–
Oktober	36	4.077.909,99	0	–
November	53	356.328,39	1	536,00
December	4	237.449,40	0	–
Totaal	430	107.783.403,63	2	1.072,33

Slechts twee aanvragen voor een invoervergunning werden geweigerd. Het betreft tweemaal een invoer vanuit de Verenigde Staten bestemd voor een particulier in Vlaanderen. Eenmaal had de vergunning betrekking op wapenvizieren voor kleine en lichte wapens (ML1.d) en eenmaal op niet nader gespecificeerde toebehoren voor kleine en lichte wapens (ML1.a). De reden voor het weigeren van deze vergunningsaanvragen is onbekend.

IV Voor de maanden juli-augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is net als vorig jaar enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

3.2

Evolutie over tijd van aantal en waarde invoervergunningen

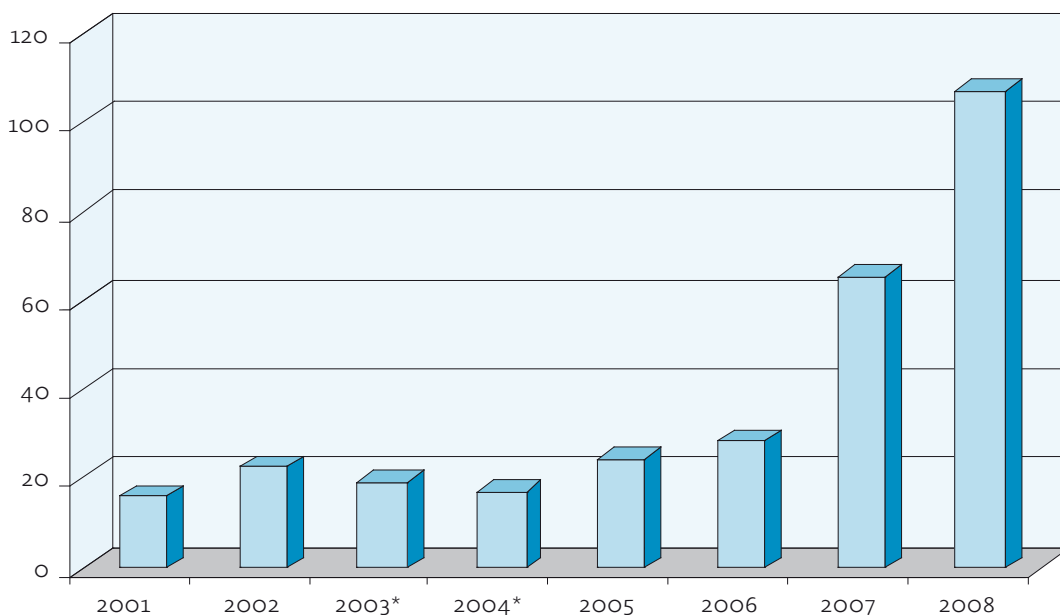
In het jaarrapport 'Vlaamse Buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweëerlei gebruik 2007'¹¹ stelde het Vredesinstituut reeds vast dat 2007, met 65,9 miljoen euro, een recordjaar was voor de Vlaamse vergunde wapeninvoer, voornamelijk als gevolg van de sterk gestegen waarde van (voornamelijk uit Italië) ingevoerde militaire voertuigen, en de sterk gestegen waarde van de invoer van kleine en lichte wapens en aanverwant materieel.¹² Het is dan ook opvallend dat de waarde van de vergunde wapeninvoer in 2008 nogmaals met 60% is gestegen ten opzichte van 2007 (zie tabel 2). Deze stijging is vrijwel volledig toe te schrijven aan een beperkt aantal, maar erg waardevolle, invoervergunningen voor, voornamelijk Franse en Israëlische, vuurgeleidingssystemen (+ 40 miljoen euro). Deze vuurgeleidingssystemen zijn bestemd voor de Vlaamse defensie-gerelateerde industrie en hebben in een aantal gevallen als gerapporteerde eindgebruiker het Belgische leger.

Tabel 2: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van goedgekeurde invoervergunningen per jaar, 2001-2008

Periode	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
2001	258	16.107.131,00
2002	295	22.637.773,00
2003	256	19.382.012,65
2004 ^V	266	17.219.446,59
2005	274	24.313.938,75
2006	256	28.529.176,57
2007	280	65.904.921,42
2008	430	107.783.403,63

^V De cijfers voor 2003 en 2004 zijn geschatte cijfers. Voor de wijze waarop deze schattingen tot stand kwamen, zie Duquet, N. (2008), Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweëerlei gebruik 2007, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p.12

Figuur 1: Evolutie van de waarde van invoervergunningen (in miljoen euro), 2001-2008

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens

Niet enkel de totale *waarde* van de vergunde invoer lag in 2008 beduidend hoger dan in 2007, maar ook het *aantal* invoervergunningen ligt opvallend hoog (zie tabel 2). Terwijl dit aantal de voorbije jaren tussen 250 en 300 vergunningen schommelde, werden in 2008 430 invoervergunningen uitgereikt door de Vlaamse Regering. Ten aanzien van 2007 is het aantal vergunningen dus gestegen met meer dan 50%.

Het overgrote deel van de uitgereikte invoervergunningen hebben slechts een beperkte waarde: in 2008 had 42% van de invoervergunningen een waarde van minder dan 1.000 euro (8% heeft zelfs een waarde lager dan 100 euro). 43% van de invoervergunningen had in 2008 een waarde tussen 1.000 en 100.000 euro. Invoervergunningen met een waarde van meer dan 1 miljoen euro komen slechts weinig voor (2% in 2008). Tabel 3 toont dat dit beeld voor 2008 – vooral invoervergunningen met een beperkte waarde – ook geldt voor de voorgaande jaren. In 2008 werden wel beduidend meer vergunningen met een waarde van minder dan 1.000 euro uitgereikt dan in de vorige jaren. Terwijl de sterke stijging in de totale *waarde* van de vergunningen het gevolg is van de toegenomen waarde van de invoer van vuurleidingssystemen (zie hoger), kan de sterke toename van het *aantal* invoervergunningen vrijwel volledig toegeschreven worden aan ‘kleine’ invoervergunningen. Het betreft daarbij vooral vergunningen voor de invoer van geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan (ML23) door particulieren. Terwijl in de voorgaande jaren slechts maximaal een twintigtal vergunningen voor de invoer van dit type materieel voor particulieren werden uitgereikt, waren dat er in 2008 meer dan 125. De overgrote meerderheid van die vergunningen had een waarde die lager lag dan 1.000 euro.

Tabel 3: Overzicht van aantal en percentage invoervergunningen per categorie van waarde, 2005-2008

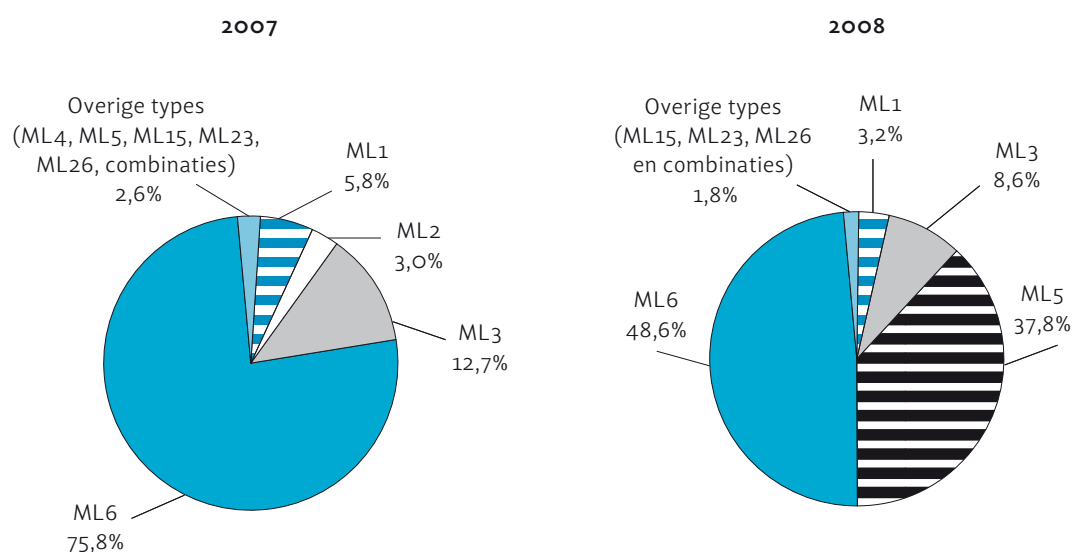
Waarde vergunning	2005	2006	2007	2008
0 – 99 euro	32	15	7	34
	11,7%	5,9%	2,5%	7,9%
100 – 999 euro	57	43	34	146
	20,8%	16,8%	12,1%	34,0%
1.000 – 9.999 euro	72	56	52	74
	26,3%	21,9%	18,8%	17,2%
10.000 – 99.999 euro	89	112	134	111
	32,5%	43,8%	47,9%	25,8%
100.000 – 999.999 euro	23	29	49	56
	8,4%	11,3%	17,5%	13,0%
1.000.000 – 9.999.999 euro	0	0	2	6
	–	–	0,7%	1,4%
10.000.000 euro of meer	1	1	2	3
	0,4%	0,4%	0,7%	0,7%
Totaal	274	256	280	430

3.3 Aard van ingevoerde goederen

3.3.1 Algemeen overzicht

In 2008 bestond de vergunde invoer van militair materieel in Vlaanderen voornamelijk uit (onderdelen van) militaire voertuigen (ML6, 49% van de waarde) en vuurgeleidingssystemen (ML5, 38% van de waarde). Samen nemen deze twee types van militair materieel meer dan 85% van de totale vergunde wapeninvoer voor hun rekening. Figuren 2 en 3 presenteren de aard van de vergunde Vlaamse invoer in 2007 en 2008, naar aard van de goederen. Daaruit blijkt dat ook in 2007 ML6 (militaire voertuigen en onderdelen ervan) de belangrijkste categorie ingevoerde militaire goederen was, wat de waarde betreft. In de vergelijking springt vooral de gestegen waarde van uitgereikte invoervergunningen voor ML5 (vuurgeleidingssystemen) in het oog.

Figuren 2 en 3: Verdeling van de waarde van vergunde invoer naar type militair materieel, 2007-2008^{VI}

VI Zie bijlage 1, tabel 55 voor een gedetailleerd overzicht.

Naast deze twee types van materieel bestond de Vlaamse wapenimport in 2008 ook uit kleine en lichte wapens en bijhorende munitie (ML1 en ML3 – samen 12%). Verder werden het voorbije jaar ook vergunningen uitgereikt voor de import van beeldvormingsapparatuur (ML15), ordehandhavingsmateriaal (ML26), geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan, maar in België wel vergunningsplichtig zijn (ML23) en voor de combinatie van een aantal verschillende types van militair materieel.

De waarde van vergunde import van zowel (onderdelen van) voertuigen als vuurgeleidings-systemen is de voorbije jaren sterk toegenomen (zie tabel 4). Dit is voornamelijk het gevolg van een aantal bestellingen van het Belgisch leger bij buitenlandse defensiegerelateerde bedrijven, die op hun beurt een deel van de productie van de wapensystemen laten uitvoeren door Vlaamse bedrijven. Een overzicht van alle in 2008 uitgereikte importvergunningen met als eindgebruiker het Belgisch leger is te vinden in sectie 3.5.2.

Tabel 4: Overzicht van evolutie waarde (en aantal) vergunde import van ML6 en ML5, 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Militaire voertuigen en onderdelen (ML6)	17.174.904,94 (16)	20.191.172,13 (22)	49.737.386,44 (29)	52.423.906,71 (49)
Vuurgeleidings-systemen (ML5)	1.231.031,00 (8)	1.086.580,57 (6)	662.061,90 (5)	40.735.463,09 (8)

3.3.2 Import van kleine en lichte wapens

De drie ML-categorieën (ML1, ML3.a, ML23) die betrekking hebben op kleine en lichte wapens (KLW), hun munitie en aanverwant materieel staan in voor 12% van de totale waarde van de vergunde wapenimport in Vlaanderen. De waarde van de vergunde import van dit materieel kende de voorbije jaren een sterke groei. Op drie jaar tijd steeg de waarde van de vergunde import van deze producten van 5,4 naar 13,4 miljoen euro. Uit tabel 5 kunnen we afleiden dat vooral de waarde van de ingevoerde munitie (ML3.a) op spectaculaire wijze is toegenomen: van 1,7 miljoen euro in 2005 tot 9,1 miljoen euro in 2008. Verder valt op dat ook de waarde van de vergunde import van geweren, revolvers en soortgelijke kleine en lichte wapens (ML1.a) verdubbeld is ten opzichte van 2005.

Tabel 5: Evolutie vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwante materieel, 2005-2008

ML-categorie	2005		2006		2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML1	155	1.751.669,51	107	2.091.838,94	140	3.826.490,17	140	3.385.638,56
ML1.a	129	1.273.392,13	68	1.071.395,04	71	1.371.101,40	94	2.486.253,67
ML1.d	26	478.277,38	39	1.020.443,90	68	2.454.772,30	45	894.787,75
ML1.a + ML1.d	0	–	0	–	1	617,47	1	4.597,14
ML3.a	26	1.722.268,21	48	3.138.877,81	53	8.589.499,96	43	9.139.607,05
ML3.a ^{VIII}	26	1.722.268,21	47	3.088.877,81	53	8.589.499,96	41	9.047.664,25
ML3.b	0	–	1	50.000,00	0	–	1	91.942,80
ML23	44	1.863.811,68	35	999.540,55	31	716.374,76	156	593.772,08
Combinaties	3	75.925,30	5	42.611,10	2	565,00	8	267.081,40
ML1.a + ML3.a	0	–	4	42.611,10	2	565,00	2	40.835,40
ML1+ML23	3	75.925,30	1	0,00	0	–	5	63.496,00
ML3.a + ML23	0	–	0	–	0	–	1	162.750,00
Totaal	228	5.413.674,70	195	6.272.868,40	226	13.132.930,89	346	13.386.099,09

De waarde van de invoer van geweren en munitie die niet op de Europese lijst van militair materieel staan, maar in België wel vergunningsplichtig zijn (ML23)^{VIII} is niet gestegen, ondanks een opvallende toename in het aantal uitgereikte invoervergunningen voor deze producten. De overgrote meerderheid (81%) van deze vergunningen hebben een waarde die kleiner is dan 1.000 euro. De spectaculaire toename van het totale aantal invoervergunningen in 2008 ten opzichte van 2007 kan dus grotendeels worden toegeschreven aan het sterk toegenomen aantal ‘kleine’ invoervergunningen voor geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan, maar wel vergunningsplichtig zijn in België. Het gaat hierbij hoofdzakelijk om wapens met een gladde loop die gebruikt worden voor jacht- en sport-doeleinden en om “oude wapens” zoals geweren van vóór 1938.

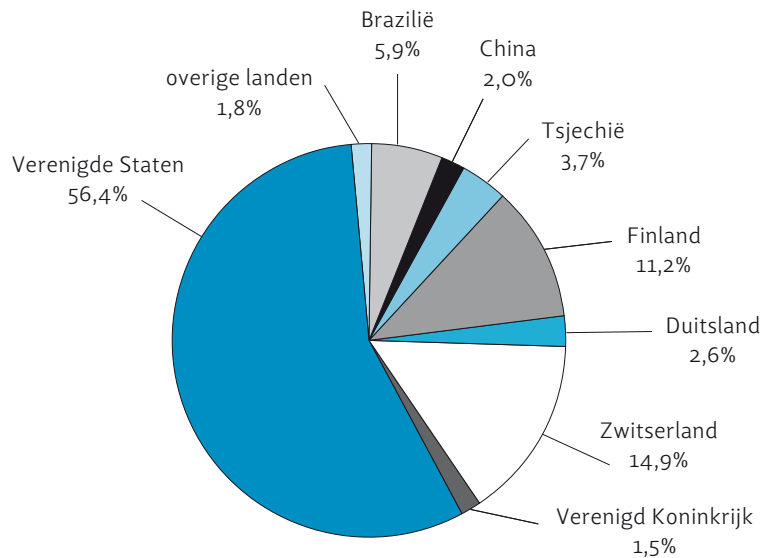
De Verenigde Staten is, met een vergunde waarde van 7,5 miljoen euro, het belangrijkste herkomstland van kleine en lichte wapens (en aanverwant materiaal) in Vlaanderen: meer dan de helft van de waarde van de vergunde invoer van dit materieel was in 2008 afkomstig uit de Verenigde Staten. Verder blijkt dat handelaars, op vlak van waarde, de vergunde invoer domineren. Met een waarde van 12,6 miljoen euro staan ze in voor ongeveer 94%

VII Eén invoervergunning had in 2008 betrekking op materieel dat valt onder ML-categorie ML3.a, maar werd niet meegeteld in deze analyses aangezien het munitie voor ‘zware wapens’ (ML2) betrof.

VIII Volgens het Koninklijk Besluit (KB) buitenlandse wapenhandel van 1993 is de invoer van alle vuurwapens en munitie voor deze vuurwapens vergunningsplichtig in België. In de Europese lijst wordt daarentegen onder ML1 (kleine en lichte wapens) en ML3 (munitie) een aantal specificaties voorzien waaraan de wapens dienen te voldoen. De geweren en munitie die niet op de Europese lijst van militair materieel staan, maar wel vergunningsplichtig zijn in België, zijn dus de geweren en munitie die niet aan deze specificaties voldoen.

van de vergunde invoer van kleine en lichte wapens (en aanverwant materieel).

Figuur 4: *Herkomst van de vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwant materieel (in termen van waarde) 2008*

Meer gedetailleerde analyses tonen aan dat de *wapens* (ML1.a) uit een tiental landen afkomstig waren in 2008, met als belangrijkste herkomstlanden de Verenigde Staten, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland.^{IX} Deze wapens zijn vooral bestemd voor handelaars (2,1 miljoen euro), en in mindere mate voor particulieren. De Belgische overheid of het leger zijn slechts uitzonderlijk de laatst gerapporteerde gebruikers van deze ingevoerde wapens.

De *munitie* voor de kleine en lichte wapens (ML3) komt vooral uit de Verenigde Staten, maar ook uit Zwitserland, Finland, Brazilië, Tsjechië, Duitsland en Noorwegen. Deze munitie is voornamelijk bestemd voor Vlaamse handelaars (8,7 miljoen euro). Bij een beperkt aantal vergunningen wordt de Belgische overheid gerapporteerd als laatst gekend gebruiker en eenmalig een particulier.

Ondersteunend materiaal zoals geluidsdempers, statieven en wapenvizieren (ML1.d) waren in 2008 bijna uitsluitend afkomstig uit de Verenigde Staten en China. Ook hier betreft het vooral invoer bestemd voor handelaars in Vlaanderen.

De geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan maar waarvan de buitenlandse handel in België wel vergunningsplichtig is (ML23) zijn voornamelijk afkomstig uit de Verenigde Staten, Turkije en Duitsland.^X Hier valt op dat de overgrote meerderheid van de invoervergunningen aangevraagd werd door particulieren, maar dat in termen van waarde ook hier handelaars de belangrijkste invoerders zijn van dit type materieel.

IX De overige herkomstlanden voor ML1.a in 2008 zijn Israël, Oostenrijk, Canada, China, Frankrijk, Kroatië en Italië.

X De overige herkomstlanden voor ML23 in 2008 zijn Zuid-Korea, Zwitserland, Italië, Denemarken, Australië, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk.

3.4 Herkomst van ingevoerde goederen

3.4.1 Belangrijkste herkomstlanden

Het belangrijkste herkomstland van militair materieel waarvoor in 2008 Vlaamse invoervergunningen werden uitgereikt is **Italië**, met een waarde van 47,3 miljoen euro. Het gaat daarbij bijna uitsluitend om de invoer van Italiaanse militaire voertuigen en voertuigonderdelen die bestemd zijn voor een Belgische handelaar en de defensiegerelateerde industrie, en die het Belgische leger als eindgebruiker hebben (47,2 miljoen euro). De overige invoervergunningen hadden betrekking op houwitsers, geweren en munitie van Italiaanse makelij.

Met een totale waarde van 22,8 miljoen euro is **Israël** het tweede belangrijkste herkomstland van militair materieel waarvoor in Vlaanderen invoervergunningen werden uitgereikt in 2008. Vanuit dit land worden in eerste instantie vuurgeleidingssystemen (via de Belgische defensiegerelateerde industrie) voor het Belgisch leger ingevoerd (22,6 miljoen euro). De overige invoervergunningen hebben betrekking op beeldvormingsapparatuur en niet nader gespecificeerde toebehoren voor kleine en lichte wapens.

De vergunde invoer vanuit **Frankrijk** bestaat hoofdzakelijk uit vuurgeleidingssystemen met als laatst gerapporteerde gebruiker de Belgische defensiegerelateerde industrie (17,8 miljoen euro). Verder werden in 2008 ook invoervergunningen uitgereikt voor Franse militaire voertuigen (bestemd voor industrie) en karabijnen (bestemd voor een handelaar).

Ook vanuit de **Verenigde Staten** wordt voor een aanzienlijk bedrag militair materieel ingevoerd (9,5 miljoen euro). Opvallend is dat dit materieel niet zozeer (uiteindelijk) bestemd is voor het Belgisch leger of de (defensiegerelateerde) industrie, maar voornamelijk voor handelaars. Het militair materieel dat vanuit de Verenigde Staten wordt ingevoerd in Vlaanderen bestaat uit munitie, kleine en lichte wapens en toebehoren, militaire voertuigen en onderdelen, vuurgeleidingssystemen en ordehandhavingsmaterieel.

De totale waarde van de vergunde invoer van militair materieel uit **Duitsland** is, met 2,7 miljoen euro, beduidend kleiner dan de reeds genoemde landen. Het gaat hierbij om invoervergunningen voor militaire voertuigen en onderdelen, kleine en lichte wapens, munitie en ordehandhavingsmaterieel.

Tabel 6: Top-5 van belangrijkste herkomstlanden van vergunde Vlaamse wapeninvoer (in waarde), 2008

Rang (2007)	Land	Waarde (mlj. euro)	Belangrijkste types goederen	Laatst gerapporteerde gebruiker
1 (1)	Italië	47,3	Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a) Houwitsers (ML2.a) en voertuigonderdelen Geweren en munitie (ML23) Geweren (ML1.a)	Belgisch leger Belgische industrie Belgische handelaar Belgische handelaar
2 (4)	Israël	22,8	Vuurgeleidingssystemen (ML5) Beeldvormingsapparatuur (ML15) Toebehoren voor K LW (ML1.a)	Belgisch leger Belgisch leger Belgisch leger en handelaar
3 (9)	Frankrijk	18,2	Vuurgeleidingssystemen (ML5.a) Militaire voertuigen (ML6.a) Karabijnen (ML1.a)	Belgische defensiegerelateerde industrie Belgische industrie Belgische handelaar
4 (2)	Verenigde Staten	9,5	Munitie (ML3.a) Kleine en lichte wapens en (ML1.a) gerelateerde toebehoren (ML1.d) Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a) Geweren en munitie (ML23) Vuurgeleidingssystemen (ML5.b) Ordehandhavingsmaterieel (ML26)	Belgische handelaars, overheid en particulier Belgische handelaars en particulieren Belgische (defensiegerelateerde) industrie Belgische handelaars, particulieren, industrie en 'andere' Nederlands leger Belgische overheid
5 (5)	Duitsland	2,7	Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a) Kleine en lichte wapens (ML1.a) Munitie (ML3.a) Geweren en munitie (ML23)	Belgische handelaars, (defensiegerelateerde) industrie, particulier en 'andere' Belgische handelaars en particulier Belgische handelaars Belgische particulieren en handelaars
			Ordehandhavingsmaterieel (ML26)	Belgische overheid

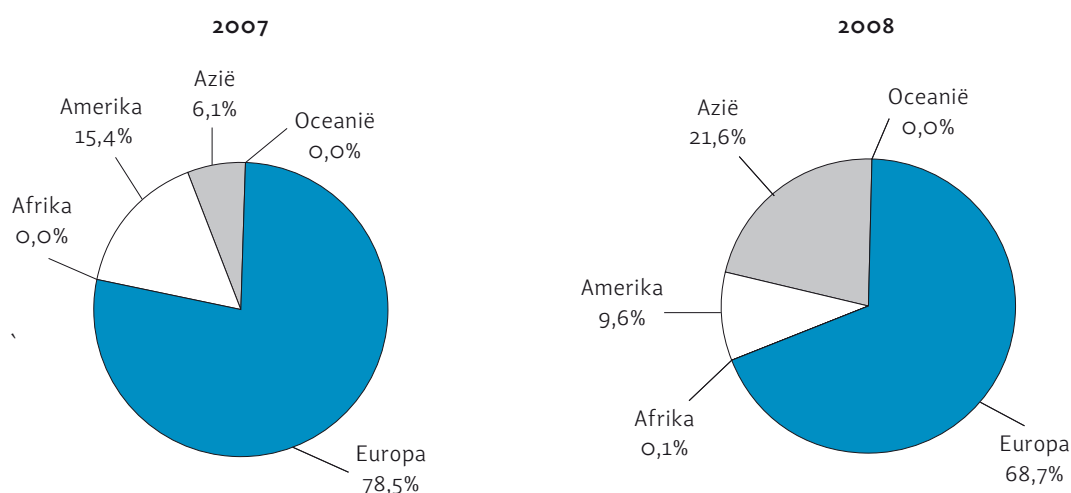
3.4.2 Regio's van herkomst^{XI}

Het aandeel van de verschillende continenten in de totale waarde van de vergunde wapenimport in Vlaanderen is in belangrijke mate een afspiegeling van de belangrijkste herkomstlanden, zoals beschreven in sectie 3.4.1. Gezien de hoge waarde van de import vanuit vooral Italië en Frankrijk is **Europa** in 2008 dominant als regio van herkomst van in Vlaanderen ingevoerd militair materieel (69%). Andere Europese herkomstlanden waren in 2008 Duitsland, Zwitserland, Finland, Tsjechië, het Verenigd Koninkrijk, Griekenland, Oostenrijk, Noorwegen, Kroatië en Denemarken. Ondanks een sterke toename in de absolute waarde van de vergunde wapenimport is het aandeel van Europa in 2008 afgenomen.

Het relatief hoge aandeel van **Azië** (22%) kan dan weer vrijwel volledig worden toegeschreven aan de reeds vermelde import vanuit Israël. Andere Aziatische herkomstlanden waren in 2008 China, Turkije, Zuid-Korea en Hong Kong. Vergeleken met 2007 is de positie van Azië als herkomstregio sterk toegenomen voor wat betreft de waarde van de vergunde wapenimport.

Amerika neemt ongeveer 10% van de waarde van de vergunde wapenimport van 2008 voor zijn rekening. Dat is grotendeels het gevolg van wapenimport vanuit de Verenigde Staten, maar ook (in mindere mate) uit Brazilië en Canada. Vergeleken met 2007 is de waarde van vergunde wapenimport vanuit Amerika vrij stabiel gebleven.

Figuren 5 en 6: Verdeling van de waarde van invoervergunningen naar regio van herkomst, 2007-2008^{XII}

XI Deze regio's zijn gebaseerd op de indeling van continenten en regio's die wordt gehanteerd door de Verenigde Naties (<http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>). De enige uitzondering die hierop werd doorgevoerd heeft betrekking op de indeling van Europese regio's. Er werd in voorliggend rapport voor gekozen een onderscheid te maken tussen EU-lidstaten en de Europese landen die geen lid zijn van de Europese Unie.

XII Zie bijlage 1, tabel 56 voor een gedetailleerd overzicht.

3.5

Laatst gerapporteerde gebruikers van ingevoerde goederen

Bij wie komt het militair materieel dat vanuit het buitenland wordt ingevoerd in Vlaanderen terecht? In deze sectie overlopen we de belangrijkste gegevens met betrekking tot de laatst gerapporteerde gebruiker. Dit is de gebruiker die in de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering wordt gerapporteerd als ‘eindgebruiker’ of, indien de ‘eindgebruiker’ niet gekend is, als ‘bestemming’.

3.5.1 Algemeen overzicht

De overgrote meerderheid van de Vlaamse invoervergunningen heeft als laatst gekende gebruiker een particulier of handelaar (zie tabel 7). Samen nemen deze twee types van gebruiker meer dan 82% van alle invoervergunningen voor hun rekening. Vergeleken met de cijfers van 2007 valt een sterke stijging van het aantal invoervergunningen voor particulieren op. Zoals eerder vermeld in dit rapport is dit vooral het gevolg van de sterke stijging van door particulieren aangevraagde vergunningen voor de invoer van geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan, maar wel op de nationale lijst van vergunningsplichtige goederen (ML23). Voor de overige gebruikers worden relatief weinig invoervergunningen aangevraagd.

In termen van waarde is een ander beeld zichtbaar: ongeveer tweederde van de waarde van de vergunde wapeninvoer (65%) heeft als laatst bekend gebruiker een krijgsmacht. Op één invoervergunning na, betreft het steeds invoer die via een Vlaamse handelaar of de defensiegerelateerde industrie uiteindelijk bestemd was voor het Belgisch leger.^{XIII} Een gedetailleerd overzicht van die vergunde invoer is te vinden in sectie 3.5.2. Uit tabel 7 blijkt verder dat, in termen van waarde, ongeveer een vijfde van de vergunde invoer als laatst gerapporteerde gebruiker de industrie heeft.

XIII De enige uitzondering betreft een invoervergunning van Amerikaanse vuurgeleidingssystemen die bestemd was voor Vlaamse defensiegerelateerde industrie, met als eindgebruiker het Nederlands leger.

Tabel 7: Aantal en waarde van invoervergunningen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2007- 2008

Laatst gerapporteerde gebruiker	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Overheid	14 (4,7%)	237.640,45 (0,3%)	23 (5,3%)	1.269.386,75 (1,2%)
Krijgsmacht	9 (3,3%)	46.753.258,25 (71,3%)	16 (3,7%)	70.346.921,30 (65,3%)
Industrie	33 (11,6%)	5.761.053,46 (8,7%)	37 (8,6%)	21.596.741,50 (20,0%)
Handelaar	182 (65,6%)	12.788.784,95 (19,2%)	157 (36,5%)	14.012.322,02 (13,0%)
Particulier	40 (14,1%)	24.184,31 (0,0%)	195 (45,3%)	367.313,14 (0,3%)
Andere	2 (0,7%)	340.000,00 (0,5%)	2 (0,5%)	190.718,92 (0,2%)
Totaal	280	65.904.921,42	430	107.783.403,63

3.5.2 Invoer met als eindgebruiker het Belgisch leger

Het voorbije jaar werden 15 vergunningen uitgereikt door de Vlaams Regering voor de invoer van militair materieel met als eindgebruiker het Belgisch leger. Het betreft daarbij voornamelijk de invoer van militaire voertuigen en voertuigenonderdelen uit Italië en wapenvizieren en vuurgeleidingssystemen uit Israël. Verder was er ook invoer van- uit Griekenland, Noorwegen en Zuid-Afrika. Deze wapeninvoer was in eerste instantie bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie en voor een aantal handelaars, maar had als opgegeven eindgebruiker het Belgisch leger.

Tabel 8: Overzicht van invoervergunningen met als eindgebruiker het Belgisch leger, 2008

	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
Herkomst: Italië	5	47.230.877,58
- Militaire voertuigen (ML6.a)	3	37.492.955,00
- Onderdelen militaire voertuigen (ML6.a)	2	9.737.921,58
Herkomst: Israël	7	22.765.029,12
- Wapenvizieren en vuurleidingssystemen (ML5.a en 5.b)	4	22.593.517,49
- Beeldverwerkingsapparatuur en warmtebeeld-apparatuur (ML15.a en 15.d)	2	171.511,63
- Toebehoren voor kleine en lichte wapens (ML1.a)	1	40.000,00
Herkomst: Griekenland	1	80.500,00
- Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)		
Herkomst: Noorwegen	1	21.630,00
- Munitie voor grote wapens (ML3.a)		
Herkomst: Zuid-Afrika	1	9.500,00
- Vuurleidingssystemen (ML5.b)		
Totaal	15	70.147.535,70

Samen namen deze invoervergunningen het voorbije jaar ongeveer twee derde (65%) van de waarde van de totale vergunde wapeninvoer in. Ook in 2007 was een aanzienlijk deel van de Vlaamse vergunde wapeninvoer, via de industrie of handelaars, bestemd voor het Belgisch leger (71%) en ook toen betrof het voornamelijk Italiaanse voertuigen en voertuigonderdelen.

De gestegen waarde van de vergunde wapeninvoer in 2008 (+ 41,9 miljoen euro) kan voor een belangrijk deel, maar niet volledig, worden toegeschreven aan de gestegen waarde van de invoervergunningen met als eindgebruiker het Belgisch leger (+ 23,4 miljoen euro). Zo valt op dat ook de waarde van de invoer naar de Vlaamse industrie, waarbij de eindgebruiker nog niet is gekend door de Vlaamse overheid bij het uitreiken van de vergunning, het voorbije jaar sterk is gestegen (+15,9 miljoen euro).^{XIV}

XIV Dit is voornamelijk het gevolg van de toegenomen invoer van wapenvizieren vanuit Frankrijk naar de Vlaamse defensiegerelateerde industrie.

4

Uitvoer van militair materieel

4.1

Algemene cijfers goedgekeurde en geweigerde uitvoervergunningen

In 2008 werden 256 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 240 miljoen euro, uitgereikt voor de uitvoer van militair materieel vanuit Vlaanderen. Slechts twee aanvragen voor een uitvoervergunning werden geweigerd.^{xv}

Tabel 9: *Overzicht van aantal en totale waarde van goedgekeurde en geweigerde uitvoervergunningen per maand, 2008*

Maand	Goedgekeurde uitvoer		Geweigerde uitvoer	
	Totaal aantal	Totale waarde	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	35	10.420.964,75	0	–
Februari	26	43.081.308,26	0	–
Maart	2	115.700	0	–
April	32	56.824.559,16	0	–
Mei	2	483.498,14	0	–
Juni	38	37.180.198,55	2	56.556,31
Juli – augustus ^{xvii}	41	26.961.895,00	0	–
September	5	4.293.479,55	0	–
Oktober	38	37.591.792,63	0	–
November	18	10.186.552,55	0	–
December	19	12.896.449,08	0	–
Totaal	256	240.036.397,67	2	56.556,31

Terwijl het voorbije jaar veel invoervergunningen werden uitgereikt voor een eerder beperkte waarde, is dit bij uitvoervergunningen duidelijk niet het geval. Vergunningen voor de uitvoer van materieel met slechts een beperkte waarde komen weinig voor.

XV Voor meer informatie over de geweigerde aanvragen voor een Vlaamse uitvoervergunning in 2008, zie sectie 4.7

XVI Voor de maanden juli-augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is net als vorig jaar enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

In 2008 had slechts 4% van het totale aantal uitvoervergunningen een waarde lager dan 1.000 euro en 19% een waarde lager dan 10.000 euro. De grootste groep vergunningen hadden een waarde tussen 10.000 en 100.000 euro. Vergunningen met een waarde hoger dan 1 miljoen euro namen in 2008 een aandeel in van 11% op het totale aantal vergunningen (zie tabel 10).

Tabel 10: Overzicht van aantal en percentage uitvoervergunningen per categorie van waarde, 2005-2008

Waarde vergunning	2005	2006	2007	2008
0 – 99 euro	9 5,4%	0 –	1 0,5%	1 0,4%
100 – 999 euro	2 1,2%	1 0,6%	0 –	9 3,5%
1.000 – 9.999 euro	22 13,1%	15 8,3%	24 13,2%	39 15,2%
10.000 – 99.999 euro	76 45,2%	81 44,8%	87 47,8%	105 41,0%
100.000 – 999.999 euro	38 22,6%	56 30,9%	40 22,0%	73 28,5%
1.000.000 – 9.999.999 euro	17 10,1%	24 13,3%	24 13,2%	23 9,0%
10.000.000 euro of meer	4 2,4%	4 2,2%	6 3,3%	6 2,3%
Totaal	168	181	182	256

4.2

Evolutie over tijd van aantal en waarde uitvoervergunningen

Sinds de regionalisering van de bevoegdheid inzake controle op de buitenlandse wapenhandel in de zomer van 2003 werden 1137 uitvoervergunningen uitgereikt door de Vlaamse Regering. Deze vergunde wapenexport vertegenwoordigt een totale waarde van bijna 1,5 miljard euro.

Tabel 11: Overzicht van aantal en waarde van uitgereikte uitvoervergunningen, september 2003-2008 ^{XVII}

Jaar	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
September 2003 – februari 2004	138	231.767.780,19
Februari – december 2004	212	400.083.849,15
2005	168	155.451.073,79
2006	181	199.576.501,19
2007	182	270.311.449,39
2008	256	240.036.397,67
Totaal	1137	1.497.227.051,38

Na twee opeenvolgende jaren van een gestegen waarde van de vergunde wapenexport, lag deze waarde in 2008 ongeveer 10% lager dan in 2007 (zie tabel 11). De belangrijkste oorzaak voor deze daling ten opzichte van 2007 is de sterke afname van de waarde van de vergunde uitvoer van militaire voertuigen en hun onderdelen (naar het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland) en van vuurleidingssystemen (naar India). In 2007 kregen een aantal Vlaamse bedrijven een exportlicentie met een erg hoge waarde voor (een van) deze producten.¹³ In 2008 werden voor deze producten geen Vlaamse exportlicenties met dergelijke hoge waarden uitgereikt.

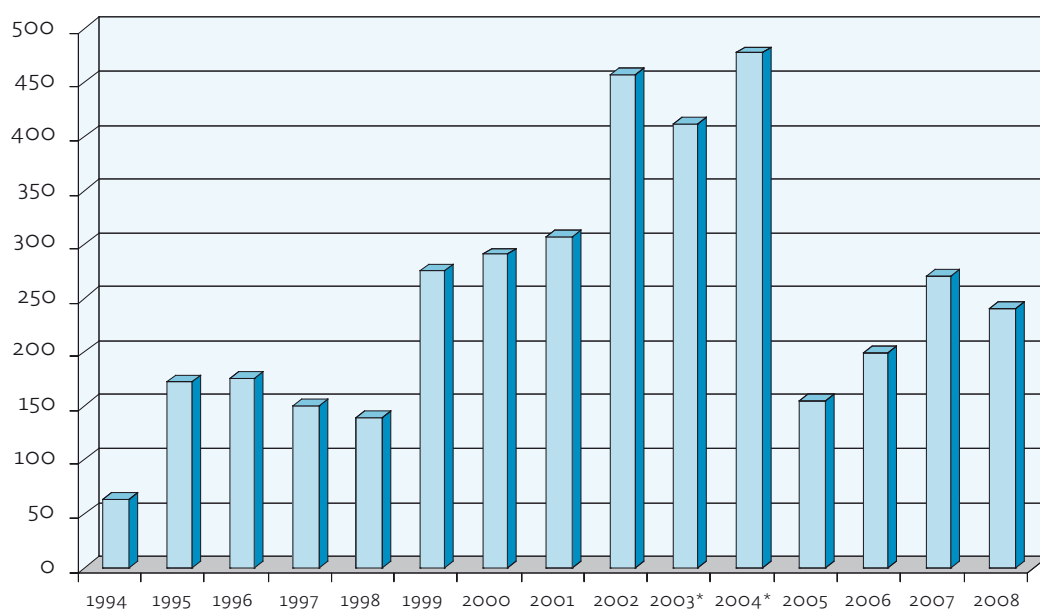
Opvallend is dat het *aantal* uitgereikte exportlicenties daarentegen niet is afgenomen in 2008, maar juist sterk is gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren.

XVII Net zoals bij de invoervergunningen hebben de cijfers van voor de bevoegdheidsoverdracht betrekking op de Nederlandstalige aanvragen voor een vergunning.

Tabel 12: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van verleende uitvoervergunningen per jaar, 1994-2008

Jaar	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
1994	–	62.940.165,94
1995	242	172.914.174,55
1996	220	175.470.575,48
1997	216	150.336.230,73
1998	204	138.920.620,75
1999	217	275.509.535,72
2000	194	290.490.815,82
2001	207	307.573.874,00
2002	277	457.558.042,00
2003	242	411.510.277,38
2004 ^{xix}	258	477.339.775,88
2005 ^{xx}	168	155.451.073,79
2006	181	199.576.501,19
2007	182	270.311.449,39
2008	256	240.036.397,67

Figuur 7: Totale waarde van goedgekeurde Vlaamse uitvoervergunningen per jaar, 1994-2008

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens, zie tabel 2.

XVIII De geschatte cijfers voor 2003 en 2004 werden op dezelfde wijze berekend als bij de geschatte invoercijfers van diezelfde jaren (zie tabel 2).

XIX Voor de daling van de Vlaamse vergunde wapenuitvoer in 2005, zie achtergrondnota 'De daling van de Vlaamse vergunde wapenexport in 2005: kadering en hypothesen, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, 5 oktober 2007.

4.3

Vlaamse exportcijfers in Belgische en Europese context

In het kader van de Europese Gedragscode voor de uitvoer van militair materieel^{xx} wordt van de EU-lidstaten verwacht dat ze de andere lidstaten elk jaar op de hoogte stellen van hun uitvoercijfers van het voorbije jaar en van de opvolging van de gedragscode. Deze informatie afkomstig van de verschillende lidstaten, wordt door de Europese Werkgroep rond conventionele wapens (COARM) jaarlijks gebundeld en vrijgegeven. Op basis van deze COARM-cijfers kan vrij gedetailleerd onderzocht worden welke militaire goederen naar welke bestemming worden uitgevoerd door de verschillende EU-lidstaten.¹⁴ De COARM-rapporten over een bepaald jaar worden slechts in de loop van het daaropvolgende jaar gepubliceerd. De cijfers voor 2008 worden vermoedelijk pas in het najaar van 2009 bekend gemaakt. Deze sectie gaat dus in op de cijfers voor 2007.

Volgens het COARM-rapport over 2007 waren de belangrijkste Europese exporteurs van militair materieel in 2007 Frankrijk, Italië en Duitsland. Samen staan deze drie landen in voor twee derde van de totale vergunde wapenexport van de EU-lidstaten. Op Europees vlak is België, net als Zweden en Nederland, een subtopper wat betreft de vergunde export van militair materieel. België stond in 2007 in voor ongeveer 3,3% van de totale Europese vergunde wapenexport. Met een vergunde export ter waarde van net geen 900 miljoen euro^{xxi} staat België op de achtste plaats van de 27 EU-lidstaten.

Traditioneel staat de Waalse wapenexport in voor het grootste deel van de Belgische wapenexport.¹⁵ Uit tabel 14 kunnen we afleiden dat het Waalse aandeel in de waarde van de totale Belgische wapenexport de voorbije jaren tussen 48 en 75% schommelde, terwijl het Vlaamse aandeel tussen 20 en 27% bedraagt. De federaal vergunde wapenexport schommelt sterk maar is, met uitzondering van de eerste jaarhelft van 2008, beduidend kleiner dan de vergunde wapenexport vanuit Vlaanderen en Wallonië. De wapenexport vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is in termen van vergunde waarde klein.

XX Deze gedragscode is inmiddels omgezet naar een Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de Raad van 8 december 2008 tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie (zie inleiding).

XXI Het verschil in de totale waarde van de Belgische vergunde wapenexport in 2007 zoals weergegeven in het COARM-rapport (899,8 miljoen euro) en totaalcijfers uit de periodieke verslagen van de verschillende federale en gewestelijke regeringen aan hun respectievelijke parlementen (1.000,0 miljoen euro), kan verklaard worden door de verschillen in vergunningsplichtige goederen tussen de Europese en de Belgische lijst van militair materieel. De Belgische nationale lijst van vergunningsplichtige goederen is, zoals in verschillende EU-lidstaten, uitgebreider dan de EU-lijst van vergunningsplichtig militair materieel.

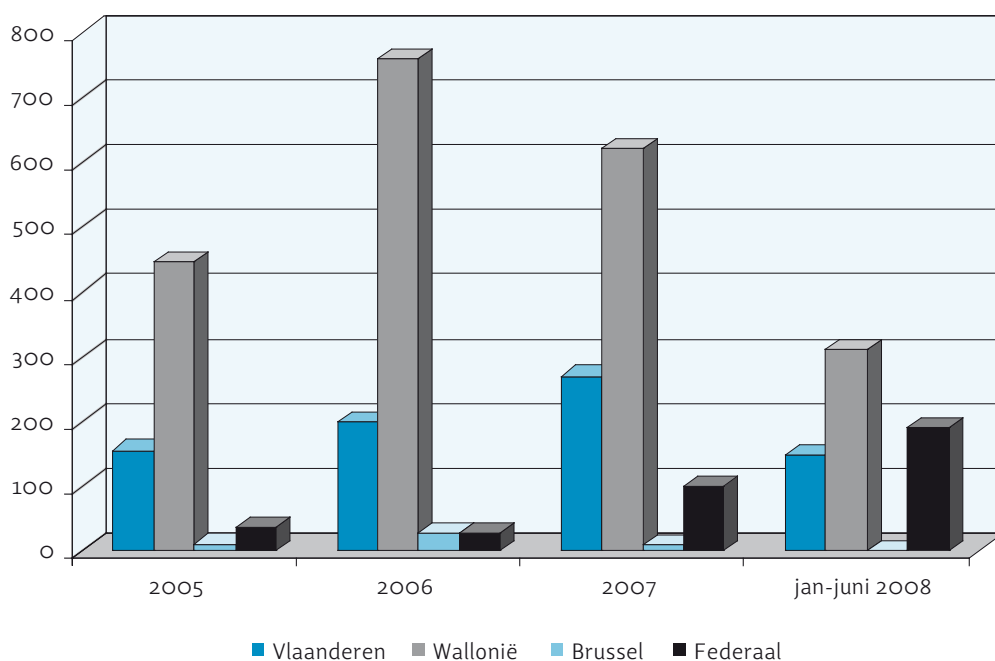
Tabel 13: Waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen voor producten op de EU-lijst (ML1-22) per land, 2007

Rang	Land	Bedrag
1	Frankrijk	9.849.112.123
2	Italië	4.743.681.726
3	Duitsland	3.667.684.031
4	Spanje	1.961.820.145
5	Oostenrijk	1.378.664.623
6	Verenigd Koninkrijk	1.312.186.190
7	Zweden	1.010.289.824
8	België	899.780.327
9	Nederland	717.034.810
10	Tsjechië	477.873.597
11	Bulgarije	377.918.135
12	Polen	275.980.070
13	Denemarken	195.576.594
14	Roemenië	123.266.387
15	Hongarije	95.689.406
16	Slovakije	74.104.980
17	Litouwen	63.263.143
18	Finland	56.579.170
19	Griekenland	33.267.987
20	Ierland	32.668.295
21	Portugal	26.835.434
22	Slovenië	4.509.214
23	Estland	2.997.237
24	Letland	763.541
25	Malta	611.312
26	Cyprus	86.209
27	Luxemburg	–
	Totaal	27.382.244.510

Tabel 14: Vergelijking van de waarde van goedgekeurde uitvoervergunningen (in miljoen euro) van de drie gewesten en het federale niveau, 2005 – 1ste jaarhelft 2008^{XXII}

	2005		2006		2007		1 ^{ste} jaarhelft 2008	
	Waarde	%	Waarde	%	Waarde	%	Waarde	%
Vlaanderen	155,5	24,0%	199,6	19,7%	270,3	27,0%	148,1	22,7%
Wallonië	446,0	68,8%	760,4	75,0%	621,0	62,1%	311,6	47,8%
Brussel	10,2	1,6%	25,8	2,5%	8,9	0,9%	0,6	0,1%
Federaal	36,7	5,7%	27,5	2,7%	99,8	10,0%	190,9	29,3%
Totaal	648,4	100%	1013,3	100%	1000,0	100%	651,3	100%

Figuur 8: Aandeel regio's/gewesten binnen de totale Belgische vergunde wapenexport (in miljoen euro), 2005 – 1ste jaarhelft 2008

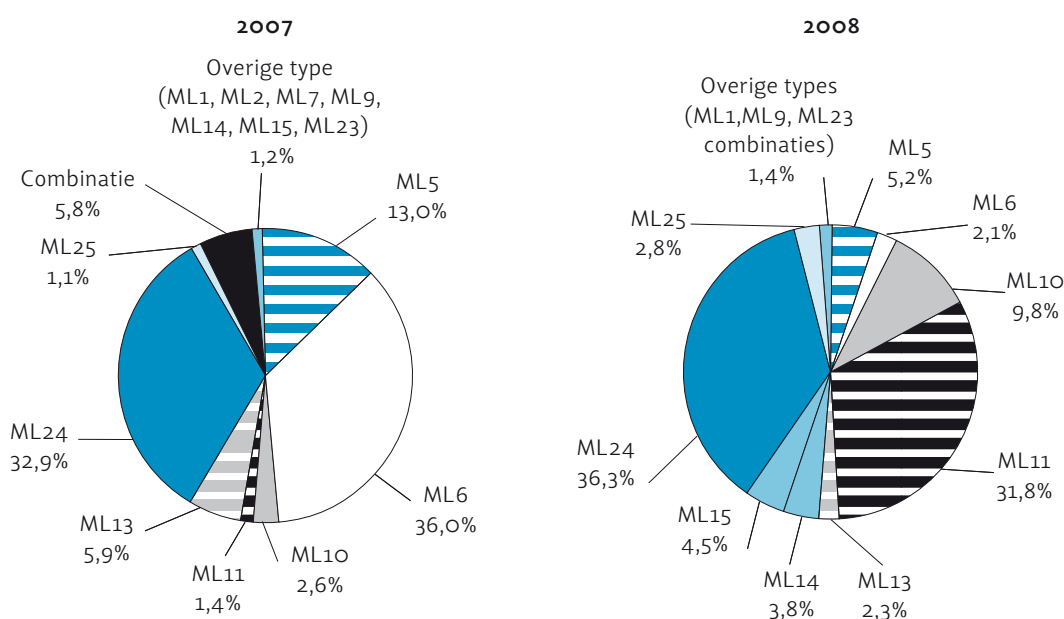
XXII Anders dan in Vlaanderen worden in de andere Belgische gewesten en door het federale niveau geen maandrapporten over de vergunde buitenlandse wapenhandel gepubliceerd. Bij het opstellen van dit rapport (februari 2009) waren nog niet voor alle gewesten halfjaarlijkse rapporten van de regering aan hun respectieve parlement beschikbaar voor de tweede jaarhelft van 2008.

4.4 Aard van uitgevoerde goederen

De Vlaamse vergunde wapenexport bestond in 2008 voornamelijk uit visualisatieschermen (ML24) en militaire elektronica (ML11.a). Samen stonden deze twee types van militair materieel in voor meer dan twee derde van de waarde van de vergunde wapenexport in 2008 (zie figuur 10).

In 2008 werden door de Vlaamse Regering 118 exportlicenties – met een gezamenlijke waarde van 87,1 miljoen euro – uitgereikt voor de export van **visualisatieschermen** met een militair eindgebruik (ML24 – 36%). Deze geëxporteerde visualisatieschermen zijn bestemd voor twintigtal landen. Vrijwel steeds zijn deze schermen bestemd voor de defensiegerelateerde industrie – bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland of India – maar in sommige gevallen wordt ook de eindgebruiker gerapporteerd – bijvoorbeeld het Spaans, Turks of Zuid-Koreaans leger. Dat visualisatieschermen instaan voor een belangrijk aandeel van de vergunde Vlaamse wapenexport van 2008 is niet verrassend: uit een analyse van de Vlaamse wapenexport tussen 2003 en 2008 blijkt dat dit type van materieel instaat voor meer dan 40% van de totale waarde van de wapenuitvoer in die periode.¹⁶

Figuren 9 en 10: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar aard van goederen, 2007- 2008^{XXIII}

XXIII Zie bijlage 1, tabel 57 voor een gedetailleerd overzicht.

Opvallend is het hoge aandeel van **militaire elektronica** (ML11 – 32%) in de waarde van de vergunde wapenexport in 2008. Deze elektronica was bestemd voor de (defensie-gerelateerde) industrie in Frankrijk, Duitsland en de Verenigde Staten. Ook in 2005 en 2006 werden voor aanzienlijke bedragen Vlaamse vergunningen uitgereikt voor de export van dit type militair materieel. In 2007 was de waarde van de vergunde uitvoer van militaire elektronica eerder beperkt.

De export van **vliegtuigonderdelen** (ML10 – 10%), zowel vliegtuigmotoren als andere vliegtuigonderdelen, was steeds bestemd voor de (defensiegerelateerde) industrie in het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Voor deze onderdelen werden het voorbije jaar 12 exportlicenties uitgereikt met een gezamenlijke waarde van 23,5 miljoen euro. Dit is een aanzienlijke stijging ten opzichte van 2007 (+ 16,5 miljoen euro).

Vergeleken met 2007 is de waarde van de vergunde export van **vuurleidingssystemen** (ML5) sterk afgenomen. In 2008 stond dit type van militair materieel in voor slechts 5% van de totale waarde van de vergunde export en was de export uiteindelijk bestemd voor de legers van India en Maleisië.

Opvallend is ook het erg kleine aandeel van de export van **(onderdelen van) militaire voertuigen** (ML6 – 2%). In 2007 stond deze export nog in voor 36% van de totale vergunde wapenexport. Deze voertuigen en voertuigonderdelen waren in 2008 bestemd voor zowel de legers van een aantal landen – waaronder Nederland, Zwitserland of Saoedi-Arabië – als voor de (defensiegerelateerde) industrie in de Verenigde Staten en Duitsland.

Behalve de reeds vermelde types van militair materieel werden het voorbije jaar ook vergunningen uitgereikt voor de uitvoer van **beeldvormingsapparatuur** (ML15)^{xxiv}, **militair oefenmaterieel** (ML14)^{xxv}, **kogelvrije kledij** (ML13.d)^{xxvi} en materiaal dat vergunningsplichtig is onder de **catch-all** clause zoals luchthavenverlichting (ML25). Voor erg beperkte waarde werden ook exportlicenties uitgereikt voor **kleine en lichte wapens en gerelateerd materiaal** (ML1)^{xxvii}, **geweren en munitie die niet op de Europese lijst staan** (ML23)^{xxviii}, en **onderdelen voor oorlogsschepen** (ML9)^{xxix}.

XXIV Het betreft zowel infrarood- en warmtebeeldapparatuur, beeldversterkerapparatuur, en opname- en beeldverwerkingsapparatuur die bestemd is voor de krijgsmachten, industrie en particulieren in verschillende landen.

XXV Bestemd, via Duitse defensiegerelateerde industrie, voor de krijgsmacht van de Verenigde Arabische Emiraten.

XXVI Bestemd voor de krijgsmachten van het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Oostenrijk, handelaars in Frankrijk en een 'andere' bestemming in het Verenigd Koninkrijk.

XXVII Het betreft de export van kleine en lichte wapens naar een aantal particulieren en handelaars wereldwijd en de export van gerelateerd materiaal zoals wapenvizieren en statieven naar de Chileense krijgsmachten en de Kroatische overheid (via Israël).

XXVIII Bestemd voor een handelaar in Chili en particulieren in Zwitserland en Noorwegen.

XXIX Het betreft de export van toestellen voor opsporing onder water bestemd voor het Pakistaanse leger en geruisloze kogellagers bestemd voor de defensiegerelateerde industrie en de krijgsmacht van het Verenigd Koninkrijk.

4.5 Bestemming van uitgevoerde goederen

4.5.1 Belangrijkste bestemmingslanden

Eerdere analyses hebben reeds aangetoond dat de **Verenigde Staten** sinds de regionalisering van de controle op wapenexport, globaal de belangrijkste afzetmarkt is van Vlaams militair materieel.¹⁷ Dit was ook in 2008 het geval. Het voorbije jaar werden acht licenties, met een totale waarde van 88 miljoen euro, uitgereikt voor wapenexport naar de Verenigde Staten. Het betreft daarbij vooral de export van visualisatieschermen (51,3 miljoen euro) en elektronica (34,7 miljoen euro) voor de Amerikaanse (defensiegerelateerde) industrie. Verder werden ook exportlicenties uitgereikt voor warmtebeeldapparatuur, voertuigonderdelen en wapens met een gladde loop. Vergeleken met 2007 gaat het om een sterke stijging van de Vlaamse wapenexport naar de Verenigde Staten (+35,4 miljoen euro).

De tweede belangrijkste afzetmarkt van geëxporteerd Vlaams militair materieel was in 2008 **Duitsland** (52,5 miljoen euro). Het betreft daarbij in eerste instantie de export van militaire elektronica naar de Duitse industrie (41,5 miljoen euro), maar ook de export van militair oefenmaterieel via de Duitse defensiegerelateerde industrie naar de krijgsmacht van de Verenigde Arabische Emiraten. Voor een eerder beperkte waarde werden ook exportlicenties uitgereikt voor visualisatieschermen, luchthavenverlichting- en afbakeningssystemen, militaire voertuigen en voertuigonderdelen, en beeldversterkerapparatuur.

In 2007 was het **Verenigd Koninkrijk** nog de belangrijkste afzetmarkt van de Vlaamse wapenexport, voornamelijk als gevolg van de export van militaire voertuigen en voertuigonderdelen. In 2008 lag de wapenexport naar dit Europees land beduidend lager (33,9 miljoen euro) en werd ze gedomineerd door de export van vliegtuigmotoren en -onderdelen naar de Britse industrie, waarvan sommige onderdelen daarna worden doorgestuurd naar de Spaanse industrie (23,2 miljoen euro). De overige wapenexport naar het Verenigd Koninkrijk bestond in 2008 uit visualisatieschermen, kogelvrije kledij en pantserplaten, militaire voertuigen en onderdelen ervan, luchthavenverlichting en -afbakeningssystemen, en geruisloze kogellagers^{xxx}.

XXX Het betreft meer bepaald geruisloze kogellagers, met gas of magnetische ophanging of met actieve onderdrukkingsregelingen van herkenningstekens of trillingen, en apparatuur welke deze lagers bevat, speciaal ontworpen voor militair gebruik. Deze kogellagers behoren tot militaire scheepsuitrusting (ML9).

Ook **Frankrijk** is een belangrijk bestemmingsland van de Vlaamse wapenexport. Het voorbije jaar werden 31 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 12,5 miljoen euro, uitgereikt voor de uitvoer van militair materieel. Het gaat daarbij voornamelijk om de export van visualisatieschermen (10,7 miljoen) bestemd voor de Franse industrie, het Frans leger en in mindere mate met de Egyptische strijdkrachten als eindgebruiker. Verder werden er ook uitvoervergunningen uitgereikt voor kogelvrije kledij, vuurgeleidingssystemen, camera's, vliegtuigmotoren en -onderdelen, elektronica, luchthavenverlichting en -afbakening en beeldversterkerapparatuur.

Op de vijfde plaats van belangrijkste bestemmingslanden staat **India** (11,5 miljoen euro). Het voorbije jaar werden exportlicenties met een gezamenlijke waarde van 10,1 miljoen euro uitgereikt voor de export van vuurgeleidingssystemen, via de lokale defensiegerelateerde industrie, naar het Indisch leger. Verder werden er ook verschillende exportlicenties uitgereikt voor visualisatieschermen, waarbij de laatst gekende gebruiker, op één uitzondering na, de Indische defensiegerelateerde industrie is. ^{xxxI}

De top-tien van belangrijkste bestemmingslanden van de Vlaamse wapenexport van 2008 wordt aangevuld door Cyprus (warmtebeeldapparatuur), Turkije (visualisatieschermen en voertuigonderdelen), Pakistan (goederen die onder de *catch-all* clause vergunningsplichtig zijn, toestellen voor opsporing onder water, onderdelen voor oorlogsschepen en elektronica), Japan (visualisatieschermen) en Zweden (voertuigonderdelen, visualisatieschermen en beeldversterkerapparatuur).

Tabel 15: Top-10 van belangrijkste bestemmingslanden van de vergunde Vlaamse wapenexport (in waarde), 2008

Rang 2008 (2007)	Land	Waarde in milj. euro	Aard van de goederen	Laatst gerapporteerde gebruiker
1 (2)	Verenigde Staten	88,0	Visualisatieschermen (ML24)	Amerikaanse industrie
			Militaire elektronica (ML11.a)	Amerikaanse defensiegerelateerde industrie
			Warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	Amerikaanse defensiegerelateerde industrie en overheid
			Voertuigonderdelen (ML6.a)	Amerikaans leger
			Wapens met gladde loop (ML1.b)	Amerikaanse handelaar
2 (5)	Duitsland	52,5	Militaire elektronica (ML11.a)	Duitse (defensiegerelateerde) industrie
			Militair oefenmaterieel (ML14)	Leger van de Verenigde Arabische Emiraten

XXXI Bij één exportlicentie was de bestemming de Indische defensiegerelateerde industrie, maar wordt als eindgebruiker het Indisch leger vermeld.

Rang 2008 (2007)	Land	Waarde in milj. euro	Aard goederen	Laatst gerapporteerd gebruiker
			Visualisatieschermen (ML24)	Duitse defensiegerelateerde industrie, Zweeds leger, Pakistaans leger
			Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	Duits leger
			Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a)	Duitse (defensiegerelateerde) industrie
			Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	Duitse particulier
3 (1)	Verenigd Koninkrijk	33,9	Vliegtuigmotoren (ML10.b) en -onderdelen (ML10.d)	Spaanse en Britse (defensiegerelateerde) industrie
			Visualisatieschermen (ML24)	Brits leger en (defensiegerelateerde) industrie
			Kogelvrije kledij (ML13.d) en pantserplaten (ML13.a)	Brits leger en 'andere' bestemming
			Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a)	Brits leger en defensiegerelateerde industrie
			Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	Brits leger
			Geruisloze kogellagers (ML9.g)	Brits leger en defensiegerelateerde industrie
4 (6)	Frankrijk	12,5	Visualisatieschermen (ML24)	Frans leger en defensiegerelateerde industrie en Egyptisch leger
			Kogelvrije kledij (ML13.d)	Franse handelaar
			Vuurgeleidingssystemen (ML5.b) en camera's (ML15.b)	Franse defensiegerelateerde industrie
			Vliegtuigmotoren (ML10.b) en -onderdelen (ML10.d)	Franse (defensiegerelateerde) industrie
			Militaire elektronica (ML11.a)	Franse defensiegerelateerde industrie
			Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	Frans leger
			Elektronica (ML25.i)	Frans leger en defensiegerelateerde industrie
			Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	Franse defensiegerelateerde industrie
5 (4)	India	11,5	Vuurgeleidingssystemen (ML5.a)	Indisch leger
			Visualisatieschermen (ML24)	Indische defensiegerelateerde industrie en leger
6 (28)	Cyprus	7,4	Warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	Cypriotisch leger
7 (12)	Turkije	6,7	Visualisatieschermen (ML24)	Turks leger en defensiegerelateerde industrie

Rang 2008 (2007)	Land	Waarde in milj. euro	Aard goederen	Laatst gerapporteerd gebruiker
			Voertuigonderdelen (ML6.a)	Leger van Saoedi-Arabië en Maleisië
8 (17)	Pakistan	5,4	Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	Pakistaans leger
			Toestellen voor opsporing onder water (ML9.c)	Pakistaans leger
			Onderdelen voor oorlogsschepen (9.a) en elektronica (ML11.a)	Pakistaans leger
			Onderdelen voor vaar-, voer- en luchtvaarttuigen (ML25.g)	Pakistaans leger
			Niet-gespecificeerde <i>catch-all</i> (ML25)	Pakistaanse defensiegerelateerde industrie
9 (9)	Japan	3,3	Visualisatieschermen (ML24)	Japanse defensiegerelateerde industrie
10 (8)	Zweden	3,1	Voertuigonderdelen (ML6.a)	Zweeds en Nederlands leger
			Visualisatieschermen (ML24)	Zweeds leger en defensiegerelateerde industrie, Finse en Maleisische overheid
			Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	Zweeds leger

4.5.2 Regio's van bestemming

Met een totale waarde van 114,7 miljoen euro is ongeveer de helft van de Vlaamse vergunde wapenexport (48%) in 2008 in eerste instantie bestemd voor **Europese landen**. Het gaat daarbij voornamelijk om export naar landen die deel uitmaken van de Europese Unie (113,5 miljoen euro). Vergeleken met 2007 kent de wapenexport naar Europa een sterke terugval (-51,7 miljoen euro). De belangrijkste Europese bestemmingslanden (in termen van waarde) waren in 2008 Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Cyprus en Zweden. Voor een eerder beperkte waarde werden ook vergunningen uitgereikt voor de uitvoer van militair materieel naar Spanje, Italië, Denemarken, Tsjechië, Roemenië, Slovenië, Polen en Oostenrijk.

Ook naar **Amerikaanse landen** werd in 2008 voor een aanzienlijk bedrag militair materieel geëxporteerd (90,2 miljoen euro). Het betreft hierbij voornamelijk wapenexport naar de Verenigde Staten, de belangrijkste afzetmarkt van de Vlaamse defensiegerelateerde industrie (zie sectie 4.5.1). De sterke toename van de waarde van de vergunde wapenexport

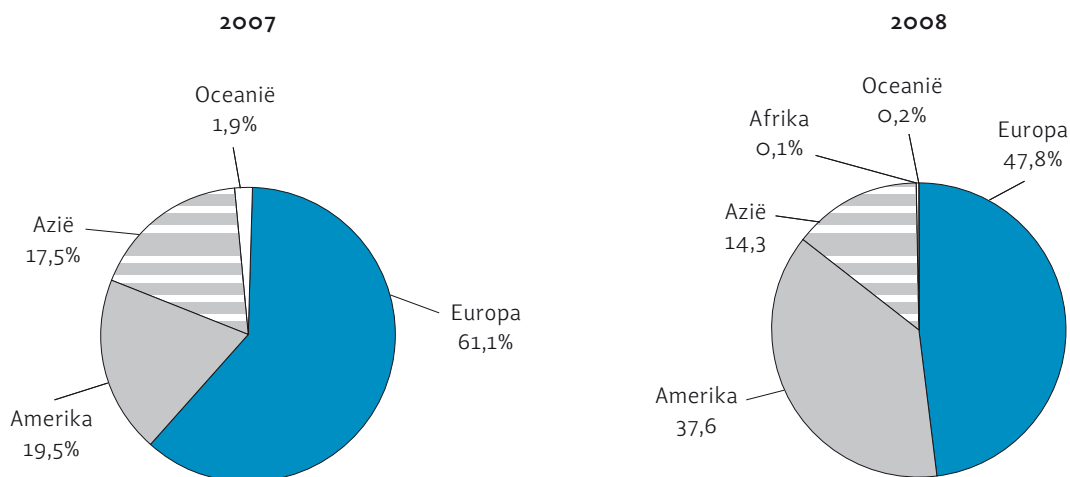
naar Amerika ten opzichte van 2007 (+37,6 miljoen euro) is volledig het gevolg van de sterke stijging van de waarde van de vergunde wapenexport naar dit Noord-Amerikaans land. Verder werden ook vergunningen uitgereikt voor de export van militair materieel naar Chili, Argentinië, Colombia en Canada.

Op de derde plaats van belangrijkste regio's van bestemming vinden we in 2008, net als in 2007, **Azië**. De Aziatische landen stonden in 2008, met 34,5 miljoen euro, in voor 14% van de totale vergunde wapenexport vanuit Vlaanderen. Het gaat daarbij zowel om wapenexport naar landen uit het Verre Oosten als landen in het Midden-Oosten. Het belangrijkste bestemmingsland blijft India, gevolgd door Turkije, Pakistan, Japan en Maleisië. Verder werden het voorbije jaar ook vergunningen uitgereikt voor wapenexport naar Singapore, Israël, Bangladesh, Zuid-Korea, Saoedi-Arabië en Thailand. Vergeleken met 2007 is zowel het aandeel als de absolute waarde van de vergunde wapenexport naar deze regio afgenomen, voornamelijk als gevolg van de lagere waarde van de vergunde wapenexport naar India (-24,9 miljoen euro).

Afrikaanse landen zijn geen belangrijke afzetmarkt voor de Vlaamse defensiegerelateerde bedrijven. In de vijf jaar na de bevoegdheidsoverdracht (september 2003-augustus 2008) werden slechts 22 exportlicenties, met een gezamenlijke waarde van ongeveer 4 miljoen euro, uitgereikt voor militair materieel bestemd voor Afrikaanse landen. Dit komt neer op nauwelijks 0,7% van de totale waarde van de vergunde wapenexport in deze periode. In 2008 werden zeven vergunningen voor de export van militair materieel naar Afrika uitgereikt. Dit komt neer op 0,1% van de totale waarde van de vergunde wapenexport van 2008. Het betreft daarbij export naar Zuid-Afrika, Malawi en Senegal.

Ook naar **Oceanië** wordt bijna geen Vlaams militair materieel geëxporteerd (0,2%). In praktijk komt dit neer op export naar Australië.

Figuren 11 en 12: Verdeling van waarde uitvoervergunningen naar regio van bestemming, 2007-2008 ^{XXXII}

^{XXXII} Zie bijlage 1, tabel 58 voor een gedetailleerd overzicht.

4.6

Laatst gerapporteerde gebruikers van uitgevoerde goederen

In de periodieke verslagen van de Vlaamse Regering van 2008 wordt per individuele exportlicentie aangegeven wie de bestemming (in generieke types) is van de geëxporteerde militaire goederen. In sommige gevallen wordt echter ook het type eindgebruiker meegedeeld. In deze sectie overlopen we de belangrijkste gegevens met betrekking tot de 'laatst gerapporteerde gebruiker'. Hiermee wordt bedoeld de persoon, organisatie of instantie die de overheid aangeeft als laatste gebruiker van de goederen waarvoor een vergunning wordt aangevraagd. Concreet betekent dit dat in de gevallen waarin een eindgebruiker wordt vermeld, de laatste gerapporteerde gebruiker de eindgebruiker is. In alle andere gevallen is de bestemming de laatst gerapporteerde gebruiker.

De helft van alle uitvoervergunningen die in 2008 werden uitgereikt, hadden als laatst gerapporteerde gebruiker de krijgsmacht van een land, terwijl ongeveer 40% bestemd was voor de (defensiegerelateerde) industrie van een land. Uitvoervergunningen waarbij de laatst gerapporteerde gebruiker een overheid, handelaar, particulier of 'andere' gebruiker is, zijn eerder uitzonderlijk (zie tabel 16). In termen van waarde ziet het beeld er enigszins anders uit: meer dan 70% van de waarde van de totale Vlaamse vergunde wapenexport was in 2008 bestemd voor de industrie als laatst gerapporteerde gebruiker. Het betreft hier een opvallende stijging ten aanzien van het aandeel van deze categorie in 2007.

Het spreekt voor zich dat de (defensiegerelateerde) industrie niet de uiteindelijke eindgebruiker zal zijn van het Vlaams militair materieel. Nadat de Vlaamse goederen worden ingebouwd in grotere wapensystemen, worden deze wapensystemen verkocht aan derden, vaak het leger van derde landen. De kans is dus reëel dat het Vlaams militair materieel dat bestemd is voor de industrie in bestemmingslanden nadien wordt wederuitgevoerd. De cijfers in tabel 16 tonen aan dat, in termen van waarde, 73% van de Vlaamse vergunde wapenexport in 2008 bestemd is voor de buitenlandse industrie of handelaars. Dit betekent dat bij bijna driekwart van de Vlaamse wapenexport de uiteindelijke eindgebruiker tijdens de Vlaamse vergunningsprocedure niet bekend is en dat de Vlaamse overheid de beslissing en de verantwoordelijkheid met betrekking tot de eventuele wederuitvoer en het uiteindelijke eindgebruik overdraagt aan de overheid van het land van bestemming.¹⁸

Tabel 16: Aard van uitgevoerde goederen per type van laatst gerapporteerde gebruiker, 2007-2008

Laatst gerapporteerde gebruiker	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Overheid	10 (5,5%)	675.457,35 (0,2%)	8 (3,1%)	1.124.773,38 (0,5%)
Krijgsmacht	92 (50,5%)	107.391.997,92 (39,7%)	128 (50,0%)	62.853.554,06 (26,2%)
Industrie ^{xxxiv}	74 (40,7%)	162.180.196,76 (60,0%)	106 (41,4%)	174.670.826,23 (72,8%)
Handelaar	0	–	5 (2,0%)	1.359.694,00 (0,6%)
Particulier	3 (1,6%)	16.915,48 (0,0%)	8 (3,1%)	9.950,00 (0,0%)
Andere ^{xxxv}	3 (1,6%)	46.881,88 (0,0%)	1 (0,4%)	17.600,00 (0,0%)
Totaal	182	270.311.449,39	256	240.036.397,67

XXXIII Het betreft hier zowel de defensiegerelateerde als de ‘conventionele’ industrie.

XXXIV Het betreft hier zowel de laatste gebruikers van het type “andere” en “internationale organisatie”.

4.7 Geweigerde uitvoer- vergunningen

In 2008 werden slechts twee aanvragen voor een wapenexportlicentie geweigerd door de Vlaamse Regering. Hoewel het weigeren van wapenexportlicenties ook tijdens de voorbije jaren eerder uitzonderlijk was in Vlaanderen, is dit cijfer voor 2008 opvallend laag (zie tabel 17).

Tabel 17: Overzicht van aantal en totale waarde van geweigerde uitvoervergunningen, september 2003-2008

	Sept 2003-04	2005	2006	2007	2008
Aantal	8 2,23%	6 3,45%	5 2,69%	8 4,21%	2 0,76%
Waarde	2.833.569,00 0,45%	1.204.271,21 0,77%	321.944,00 0,77%	5.665.414,45 2,05%	56.556,31 0,02%

De twee geweigerde vergunningsaanvragen hebben betrekking op de export van onderdelen voor militaire voertuigen naar de defensiegerelateerde industrie in Israël en met als eindgebruiker het Israëlisch leger. Uitvoer van militair materieel bestemd voor de Israëlische krijgsmacht, wordt door de huidige bevoegde minister immers geweigerd.¹⁹

Tabel 18: Overzicht van de geweigerde aanvragen voor uitvoervergunningen, 2008

Land van bestemming	Bestemming	Eindgebruiker	ML	Beschrijving van goederen	Bedrag (euro)
Israël	Def.-gerel. industrie	Israëlisch leger	6.a	Onderdelen van militaire voertuigen	23.565,13
Israël	Def.-gerel. industrie	Israëlisch leger	6.a	Onderdelen van militaire voertuigen	32.991,18

5

Doorvoer van militair materieel

5.1

Algemene cijfers goedgekeurde en geweigerde doorvoervergunningen

In 2008 werden 24 doorvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van 235,9 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse Regering.

Tabel 19: Overzicht van het aantal en totale waarde van aangevraagde doorvoervergunningen per maand, 2008 ^{xxxv}

Maand	Goedgekeurde doorvoer		Geweigerde doorvoer	
	Totaal aantal	Totale waarde	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	4	2.352.984,85	0	–
Februari	2	8.299.097,16	0	–
Maart	0	–	1	3.250.000,00
April	3	256.667,88	1	582.323,55
Mei	1	747.007,80	0	–
Juni	2	1.023.469,07	0	–
Juli – augustus ^{xxxvi}	3	2.290.340,00	0	–
September	1	227.032,77	0	–
Oktober	5	1.972.304,17	0	–
November	1	995.586,86	1	2.227.104,00
December	2	217.773.663,00	0	–
Totaal	24	235.938.153,56	3	6.059.427,55

Drie aanvragen voor een doorvoervergunningen werden geweigerd in 2008. Een eerste geweigerde vergunningsaanvraag betreft een doorvoer van Israëlisch ordehandhavingsmateriaal bestemd voor de Nigeriaanse overheid (maart 2008). De tweede weigering betreft een doorvoer van Amerikaanse kleine en lichte wapens met gladde loop bestemd voor een handelaar in Ghana (april 2008). De derde weigering betreft de doorvoer van Tsjechische machinegeweren bestemd voor de krijgsmacht van Sri Lanka (november 2008). De motivering voor deze weigeringen is onbekend.

^{XXXV} Voor de maanden juli-augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is net als in 2007 enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

5.2

Evolutie over tijd van aantal doorvoervergunningen

De jaarlijkse vergunde waarde is geen goede indicator voor evoluties en trends van de doorvoer van militair materieel via Vlaanderen. Gezien de specifieke aard van doorvoer (soms erg grote vrachten) en het beperkt aantal vergunningen, schommelt de waarde van de vergunde doorvoer jaarlijks sterk. Zo is de hoge waarde van de vergunde doorvoer in 2008 vrijwel volledig toe te schrijven aan één doorvoervergunning, meer bepaald een vergunning ter waarde van 217,8 miljoen euro voor de doorvoer vanuit Zwitserland via Vlaanderen van kannonnen, munitie voor zware wapens en wapenvizieren bestemd voor Saoedi-Arabië (zie tabel 21).

Tabel 20: Overzicht van totaal aantal en totale waarde van doorvoervergunningen per jaar, 1999-2008

Periode	Totaal aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
1999	136	40.820.924,89
2000	94	70.793.970,88
2001	55	40.977.158,00
2002	46	120.174.581,00
2003*	26	175.555.110,33
2004*	44	353.459.680,89
2005	35	20.783.983,37
2006	34	142.324.101,44
2007	16	35.277.380,24
2008	24	235.938.153,56

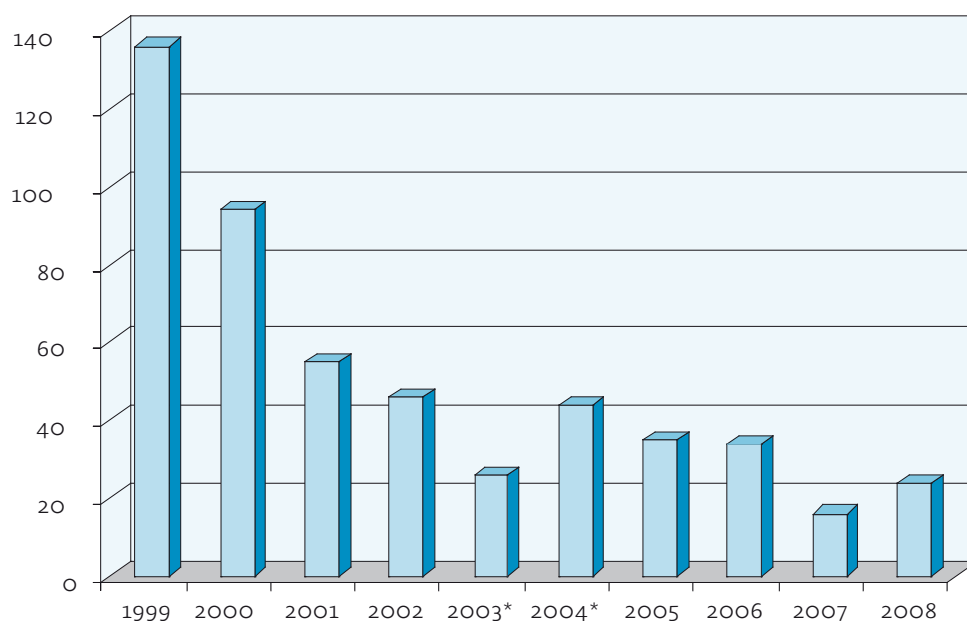
* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens^{xxxvi}

Een betere indicator dan waarde voor evoluties op vlak van doorvoer is het jaarlijks aantal uitgereikte vergunningen. In 2008 blijken meer doorvoervergunningen uitgereikt te zijn dan in 2007. Deze vaststelling neemt echter niet weg dat over de jaren heen zich een sterk dalende trend van het aantal uitgereikte doorvoervergunningen voordoet. Tabel 20 toont dat het aantal doorvoervergunningen de voorbije jaren stelselmatig is afgenomen: van 136 Nederlandstalige doorvoervergunningen in 1999 naar slechts 24 Vlaamse doorvoervergunningen in 2008. De vaststelling dat eind jaren negentig een groot aantal doorvoer-

xxxvi De geschatte cijfers voor 2003 en 2004 werden op dezelfde wijze berekend als bij de geschatte invoer- en uitvoercijfers van dezelfde jaren (zie tabel 2).

vergunningen werd aangevraagd en goedgekeurd, toont aan dat logistieke knooppunten in Vlaanderen kunnen gebruikt worden om militair materieel door te voeren. Dat in 2007 een summiere 16 en in 2008 slechts 24 doorvoertransacties voor militaire goederen werden vergund, is dan ook opmerkelijk, ^{xxxvii} gezien het totale vrachtvervoer in Vlaanderen de afgelopen jaren niet is gedaald. ²⁰

Figuur 13: Evolutie aantal doorvoervergunningen voor militair materieel, 1999-2008

* Geschatte waarde voor 2003 en 2004 op basis van beschikbare cijfergegevens

XXXVII Het verschil tussen het aantal doorvoervergunningen in 2007 en 2008 en het aantal doorvoervergunningen in de jaren voorheen is sowieso niet het gevolg van meer geweigerde vergunningsaanvragen aangezien in 2007 geen enkele en in 2008 slechts drie aanvragen voor een doorvoervergunning werden geweigerd (zie tabel 19).

5.3

Kenmerken van de doorvoervergunningen

In 2008 werden Vlaamse vergunningen uitgereikt voor de doorvoer van allerlei militair materieel zoals militaire voertuigen en vliegtuigen (en onderdelen ervan), kanonnen en andere “zware” wapens, geweren, machinegeweren, pistolen, munitie, granaten, wapenviziers en vuurgeleidingssystemen, ordehandhavingsmaterieel en stoffen voor oproerbeheersing. Deze goederen werden via Vlaanderen doorgevoerd naar 17 landen.

Gezien het erg kleine aantal doorvoervergunningen is een vergelijking met voorgaande jaren naar bestemming, aard en de laatste gebruiker van de goederen weinig zinvol met het oog op het herkennen van trends en evoluties. Tabel 21 biedt een overzicht van de 24 doorvoervergunningen die in 2008 werden uitgereikt door de Vlaamse Regering, opgelijst naar land van bestemming. Naast de reeds vermelde waardevolle vergunde doorvoer naar Saoedi-Arabië valt in deze tabel ook de doorvoer op van onder andere machinegeweren en revolvers naar Honduras, militaire voertuigen naar Israël, pistolen en munitie naar Egypte, kanonnen naar Jordanië, gevechtsvliegtuigen naar Nigeria, en vliegtuigen en luchthavenverlichting naar Pakistan.

Tabel 21: Kenmerken van de doorvoervergunningen, per land van bestemming, 2008

Land van bestemming	Laatst gekende gebruiker	Land van herkomst	Aard van goederen	Bedrag
Brazilië	Krijgsmacht	Zweden	Munitie voor “zware” wapens (ML3.a)	227.032,77
	Krijgsmacht	Zwitserland	Militaire voertuigen (ML6.a)	1.111.392,40
Chili	Krijgsmacht	Servië en Montenegro	Granaten (ML4.a)	134.200,00
Democratische Republiek Congo	Internationale organisatie	Duitsland	Ordehandhavingsmateriaal (ML26)	38.955,00
	Overheid	Frankrijk	Stoffen voor oproerbeheersing (ML7.d) en ordehandhavingsmateriaal (ML26)	234.677,00
Duitsland	Handelaar	China	Geweren en munitie niet op EU-lijst (ML23)	17.239,28
	Handelaar	China	Geweren en munitie niet op EU-lijst (ML23)	4.752,60

Land van bestemming	Laatst gekende gebruiker	Land van herkomst	Aard van goederen	Bedrag
Egypte	Overheid	Tsjechië	Pistolen (ML1.a)	380.200,00
	Overheid	Tsjechië	Munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	1.915.475,00
Frankrijk	Andere	Verenigde Staten	“Zware wapens” (ML2.a), target acquisition systemen (ML5.a), gevechtsvliegtuigen en/of onderdelen (ML10.a), andere vliegtuigen en/of onderdelen (ML10.b)	27.422,07
Ghana	Overheid	Zwitserland	Pistolen (ML1.a) en munitie voor kleine en lichte wapens (ML3.a)	673.571,76
Honduras	Overheid	Bulgarije	Machinegeweren (ML1.a)	996.047,00
	Overheid	Bulgarije	Revolvers en machinegeweren (ML1.a)	167.750,00
Israël	Defensiegerelateerde industrie	Frankrijk	Militaire voertuigen (ML6.a)	195.300,00
Italië	Industrie	Verenigde Staten	Militaire voertuigen (ML6.a)	18.355,85
Jordanië	Krijgsmacht	Zwitserland	Kanonnen (ML2.a)	747.008,80
Marokko	Krijgsmacht	Duitsland	Militaire voertuigen en onderdelen (ML6.a)	7.661.900
Nigeria	Krijgsmacht	Tsjechië	Gevechtsvliegtuigen en/of onderdelen (ML10.a)	1.718.640
Pakistan	Krijgsmacht	Frankrijk	Andere vliegtuigen (ML10.b)	637.197,16
	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	376.400,00
Saoedi-Arabië	Krijgsmacht	Zwitserland	Kanonnen (ML2.a), munitie voor “zware” wapens (ML3.a) en wapenvizieren (ML5.a)	217.773.663,00
Singapore	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Militaire voertuigen (ML6.a)	213.961,77
	Krijgsmacht	Verenigde Staten	Militaire voertuigen (ML6.a) en onderdelen voor vaar-, voer- en luchtvaarttuigen (ML25.g)	995.586,86
Verenigde Staten	Handelaar	Bulgarije	Machinegeweren	345.000,00

6

*Opmerkelijke landen
van bestemming en
eindgebruik van militair
materieel*

Zowel de Belgische wetgeving als de Europese gedragscode inzake wapenexport²¹ bevat een aantal politieke criteria waaraan uitvoer- en doorvoervergunningen getoetst dienen te worden voorafgaand aan een beslissing tot al dan niet uitreiken van een vergunning. Het gaat daarbij onder meer om criteria met betrekking tot interne spanningen, respect voor de mensenrechten, regionale stabiliteit, enz. In deze sectie worden enkel bestemmingslanden en landen van eindgebruik besproken die in het licht van die criteria in het oog springen: landen die in de loop van 2008 het onderwerp uitmaakten van een vergunningsaanvraag en waar conflict manifest aanwezig is. Dit betekent echter niet noodzakelijk dat doorvoer of uitvoer naar andere bestemmingslanden niet problematisch kan zijn of dat de hieronder besproken vergunningen in strijd zijn met de Belgische wet op de buitenlandse wapenhandel of de Europese gedragscode. Staten waarmee België verregaande en geformaliseerde samenwerking inzake defensie heeft – bijvoorbeeld in de schoot van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) – of lidstaten van de Europese Unie (EU) worden niet opgenomen in deze rubriek.

Per besproken land worden de uitgereikte en/of geweigerde vergunningen voor uitvoer van militair materieel besproken, gevolgd door een beknopte schets van de ontwikkelingen inzake vrede en veiligheid in het betrokken land in 2008. De bespreking van de landen is niet exhaustief en heeft enkel tot doel een context aan te reiken om het opmerkelijk karakter van deze vergunningen in te schatten.

6.1 Pakistan

Uitvoer en doorvoer vanuit Vlaanderen naar Pakistan

In 2008 reikte Vlaanderen 14 uitvoervergunningen met een totale waarde van 5.445.859 euro voor militair materieel uit naar Pakistan. Dit is een opmerkelijke stijging ten opzichte van voorgaande jaren (in 2007 bedroeg de waarde van de uitvoer 309.196 euro). De stijging van de waarde is voornamelijk te danken aan een waardevolle export van luchthavenverlichting. Er werden ook onderdelen voor oorlogsschepen geleverd, namelijk toestellen voor opsporingen onder water in het kader van opvolgingscontracten voor reeds geleverde mijnenvegers²², gevechtsvaartuigen speciaal ontworpen of aangepast voor offensieve actie, onderdelen voor voer- lucht- en vaarvoertuigen, producten die onder *catch-all* vallen (verder niet bepaald) en visualisatieschermen. Al deze producten zijn bestemd voor de Pakistaanse krijgsmacht. Sommige producten worden rechtstreeks geleverd, anderen gaan eerst naar de defensiegerelateerde industrie in Pakistan, met eindgebruiker krijgsmacht. Eén uitvoer van visualisatieschermen heeft de defensiegerelateerde industrie in Duitsland als bestemming, met krijgsmacht in Pakistan als eindbestemming. Er werden ook twee doorvoervergunningen toegekend. Het betreft één doorvoer vanuit Frankrijk van rescue-helicopters²³ naar de krijgsmacht in Pakistan en één doorvoer van luchthavenverlichting vanuit de Verenigde staten naar dezelfde bestemming. Er werd in 2008 geen enkele vergunning naar Pakistan geweigerd.

Tabel 22: Goedgekeurde uitvoer- en doorvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar Pakistan, 2008

Uitvoer	
Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	4.335.497,73
Oorlogsschepen en onderdelen, toestellen voor opsporingen onder water, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en besturingsapparaten daarvoor (ML 09.c)	724.780,00
Catch-all (ML 25)	238.523,00
Visualisatieschermen (ML 24)	84.032,00
Gevechtsvaartuigen of vaartuigen speciaal ontworpen of aangepast voor offensieve actie (ML 09.a)	53.291,94
Onderdelen voor vaar-, lucht-, voervaartuigen (ML 25.g)	9.741,40
Doorvoer	
Andere vliegtuigen en lichter dan luchttoestellen, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik (ML 10.b)	637.197,16
Luchthavenverlichting- en afbakening (ML 25.a)	376.400,00

Ontwikkelingen in 2008

Pakistan heeft een turbulent jaar achter de rug. Het verzet van de bevolking tegen president Generaal Pervez Musharraf groeide nadat hij in november 2007 de noodtoestand had afgekondigd om zijn herverkiezing veilig te stellen. Na de moord op oppositieleidster Benazir Bhutto op 27 december 2007 kwamen grootschalige en gewelddadige protesten op gang. De parlementaire verkiezingen die gepland waren voor 8 januari 2008 werden uitgesteld tot 18 februari 2008. In deze verkiezingen behaalden de oppositiepartijen PPP en PML-N een meerderheid van de zetels en besloten in coalitie te regeren onder leiding van premier Gilani met het oog op het herstellen van de democratie in Pakistan. Musharraf verloor de steun in het parlement maar weigerde in eerste instantie af te treden, maar deed dit in augustus 2008 toch onder druk van de parlementaire meerderheid en de internationale gemeenschap. Vervolgens werd Asif Ali Zardari, de weduenaar van Benazir Bhutto, tot president verkozen.

Na drie decennia van militaire dictatuur kampt het land met een zwak sociaal weefsel, lage onderwijs- en gezondheidsstandaarden en opkomende extremistische groeperingen. De verkiezingen in 2008 worden als legitiem beschouwd,²⁴ maar intern krijgen de nieuwe politieke leiders heel wat tegenstand van opstandige religieuze groeperingen. Pakistan strijdt tegen opstandige groeperingen aan de grens met Afghanistan in het kader van de ‘oorlog tegen terrorisme’. Het land is ook nog steeds in conflict met India over aanspraken in de regio Kashmir. Het staakt het vuren van 2004 houdt stand, maar geregeld zijn er spanningen en incidentele vuurgevechten tussen strijdkrachten van beide landen.²⁵ De spanningen worden echter afgewisseld met maatregelen die het vertrouwen kunnen herstellen: zo werd in oktober 2008 een belangrijke handelsroute tussen Pakistan en India doorheen Kashmir heropend.²⁶ Volgens sommige bronnen is 2008 het minst gewelddadige jaar in Kashmir van de jongste twee decennia.²⁷

Verbeterde relaties tussen India en Pakistan inzake Kashmir worden overschaduwd door nieuwe spanningen tussen beide landen na de aanslagen in Mumbai in november 2008. India beschuldigt Pakistan ervan onvoldoende op te treden tegen terroristische groeperingen die verantwoordelijk zouden zijn voor de aanslagen. Pakistan heeft vervolgens troepen teruggetrokken uit de grensstreek met Afghanistan om ze te verplaatsen naar de grens met India. India spreekt van een breuklijn in het Pakistaans beleid: enerzijds betracht het land de strijd tegen terroristische groeperingen op te voeren, anderzijds toont het een te grote tolerantie voor dezelfde groeperingen. Ook de NAVO roept Pakistan op om meer inspanningen te leveren in de strijd tegen “islamitische terroristen”.²⁸

Pakistan heeft een slechte reputatie inzake mensenrechten, rechtszekerheid en democratie. Sinds de nieuwe regering aan de macht kwam, is de bescherming van civiele en politieke rechten evenwel verbeterd. De persvrijheid is gegroeid, demonstraties worden toegelaten en dialoog, eerder dan repressie, staat centraal. De Pakistaanse regering heeft in april 2008 het Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten geratificeerd,

en zowel het Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten als het Verdrag tegen foltering ondertekend. Hoewel de nieuwe regering in haar discours de vooruitgang op vlak van mensenrechten benadrukt, stemt dit niet altijd overeen met de praktijk. Er zijn nog structurele tekortkomingen, onder meer op vlak van de ontwikkeling van een onafhankelijke rechtelijke macht, het recht op een eerlijk proces en het bestrijding van juridische discriminatie tegen vrouwen en religieuze minderheden. Een belangrijke kritiek betreft juist het anti-terrorismebeleid dat gepaard gaat met folterpraktijken en verdwijningen.²⁹

6.2 India

Uitvoer vanuit Vlaanderen naar India

India is het vijfde bestemmingsland van Vlaamse wapenexport. Vlaanderen reikte in 2008 14 exportvergunningen uit voor India met een totale waarde van 11.455 404 euro. De waarde van de Vlaamse export is dit jaar opnieuw hoog, evenwel lager dan de uitzonderlijk hoge waarde in 2007 (36.328 000 euro).^{xxxviii} In 2008 werden slechts twee soorten materiaal uitgevoerd. Een twaalfstal vergunningen hadden betrekking op visualisatieschermen. Deze vergunningen hadden bijna allen de defensiegerelateerde industrie in India als bestemming, slechts bij één vergunning werd de eindgebruiker opgegeven, namelijk de Indische krijgsmacht. De overige vergunningen werden uitgereikt voor de waardevolle uitvoer van wapenvizieren, computers gebezigd bij bombardementen, geschutrichtapparaten en boordbesturingssystemen voor wapens. Het gaat om apparatuur voor Arjun tanks.³⁰ De bestemming van de producten was de defensiegerelateerde industrie en de eindgebruiker is de krijgsmacht van India. Er werden in 2008 geen doorvoervergunningen uitgereikt en ook geen vergunningen geweigerd.

Tabel 23: Goedgekeurde uitvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar India, 2008

Uitvoer	
Wapenvizieren, computers gebezigd bij bombardementen, geschutrichtapparaten en boordbesturingssystemen voor wapens (ML 5.a)	10.136.365,00 euro
Visualisatieschermen (ML 24)	1.319.039,00 euro

Ontwikkelingen in 2008

India wordt de grootste democratie ter wereld genoemd en is een groeiende economische macht. Zowel de Verenigde Staten als de Europese Unie trachten nauwe diplomatieke banden te onderhouden met deze regionale grootmacht. Het land kent vele interne conflicten, een grote sociale kloof tussen arm en rijk, en onvoldoende bescherming van kwetsbare groepen in de samenleving.³¹

XXXVIII De waarde van de uitvoer was toen uitzonderlijk hoog omwille van een exportvergunning voor target acquisition systems ter waarde van 35,2 miljoen euro.

Het gebied dat grenst aan Myanmar en Bangladesh wordt gedestabiliseerd door geweld in de vorm van separatistisch geïnspireerde conflicten, geweld tussen lokale gemeenschappen, toenemende militarisering en criminaliteit.³² Het territoriaal dispuut tussen India en Pakistan betreffende de controle over Kasjmir (zie ook sectie Pakistan) brengt een aantal problemen en risico's met zich mee voor de regionale stabiliteit. In november 2008 werd India opgeschrikt door verschillende terroristische aanslagen in Mumbai. Sindsdien zijn de relaties tussen India en Pakistan sterk bekoeld. Begin januari 2009 bracht India een rapport uit waarin India stelt dat er contact was tussen de Pakistaanse inlichtingendiensten en terroristische groeperingen.³³ Dit voorbeeld geeft blijk van een groeiend wantrouwen tussen beide landen.

India beschikt al meer dan 30 jaar over kernwapens en heeft het non-proliferatieverdrag inzake nucleaire wapens (NPV) niet ondertekend. Recent onderhandelde het evenwel een samenwerkingsakkoord met de Verenigde Staten op het gebied van ruimtevaart en civiele nucleaire technologie. Vele waarnemers zien in dit samenwerkingsakkoord een ondergraving van het NPV. Onder grote politieke druk vanuit de Verenigde Staten en India hebben de 45 leden van de Nuclear Supplier Group (NSG) in september 2008 een uitzondering gemaakt op de NSG-regels betreffende handel in nucleair materiaal om deze deal te accommoderen. Dit is opmerkelijk gezien het NSG – een organisatie die proliferatie van nucleaire wapens bestrijdt – opgericht werd in reactie op de nucleaire testen van India in 1974.

6.3 Colombia

Uitvoer vanuit Vlaanderen naar Colombia

In 2008 heeft de Vlaamse overheid drie vergunningen afgeleverd voor uitvoer van militair materieel naar Colombia voor een totale waarde van 631.153,55 euro. Het gaat om elektronica, luchthavenverlichting en/of -afbakening en infrarood warmtebeeldapparatuur dat bestemd is voor de krijgsmacht van Colombia. De elektronica en warmtebeeldapparatuur zijn in eerste instantie bestemd voor de Israëlische defensiegerelateerde industrie die de producten na eventuele bewerking verzendt naar Colombia. De waarde van de uitvoer naar Colombia ligt in vergelijking met voorgaande jaren opvallend hoog. In 2007 werd er in afgeronde bedragen voor 54.916 euro geëxporteerd, in 2006 voor 65.263 euro en in 2005 voor 18.779 euro. De hoge waarde van de uitvoer in 2008 is toe te schrijven aan het waardevolle contract voor uitvoer van elektronica. Er werden in 2008 geen vergunningen naar Colombia geweigerd.

Tabel 24: Goedgekeurde uitvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar Colombia, 2008

Aard van materiaal	Bedrag	Land van bestemming	Land van eindbestemming
Elektronica (ML25 . i)	570.000,00	Israël	Colombia
Luchthavenverlichting en -afbakening (ML25.a)	33.301,77	Colombia	
Infrarood warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	27.851,78	Israël	Colombia

Ontwikkelingen in 2008

Na 50 jaar intern gewapend conflict en verschillende pogingen tot vredesonderhandelingen, is een geleidelijke verbetering van de veiligheidssituatie in Colombia merkbaar. Toch blijft Colombia kampen met zijn erfenis van deze strijd. De overheid en verschillende interne conflictpartijen – guerrillabewegingen (voornamelijk de FARC ^{XXXIX} en de minder bekende ELN ^{XL}) en paramilitaire groepen (de grootste was de nu ontbonden AUC ^{XLI}) – slaagden er niet in een duurzame oplossing voor hun geschillen te bereiken. Ook criminele gewapende groepen zijn op grote schaal actief in Colombia.

XXXIX Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo.

XL Ejército de Liberación Nacional.

XLI Autodefensas Unidas de Colombia.

Het aanhoudende interne conflict in Colombia resulteert in misbruiken door gewapende groepen en ordediensten. Ondanks het feit dat de Colombiaanse overheid de FARC in 2008 een zware slag toebracht, blijft deze guerrillabeweging actief: ze ontvoert burgers, gebruikt antipersoonsmijnen en rekruteert kindsoldaten.³⁴ Verschillende mensenrechtenorganisaties rapporteren eveneens over aanhoudende wederrechtelijke executies van burgers door het Colombiaanse leger. Mogelijke betrokkenheid van het politieke establishment bij paramilitaire organisaties wordt onderzocht door het Colombiaanse Hoogerechtshof, maar deze gerechtelijke demarche stuit op verzet. In mei 2008 werden verschillende paramilitaire leiders uitgeleverd aan de Verenigde Staten. De regering Uribe verklaarde nadien dat paramilitaire organisaties niet meer bestaan en meer dan 30.000 strijders zouden zijn gedemobiliseerd. Intussen ontstaan in heel het land nieuwe gewapende groepen onder leiding van paramilitaire ex-commandanten.³⁵

Bestaande spanningen tussen Colombia en de buurlanden – voornamelijk Venezuela – zijn in 2008 niet afgenomen.³⁶ De Verenigde Staten zijn de meest invloedrijke buitenlandse actor in Colombia. Hun bijdragen bestaan voornamelijk uit militaire en politionele hulp, maar in 2008 ging de aandacht ook naar sociale en economische assistentie. De Europese Unie levert sociale en economische bijdragen en beloofde de Colombiaanse Regering hulp voor zijn demobilisatieprogramma's.³⁷ In mei 2008 uitte de Europese Unie ook zijn bezorgdheid aangaande het aanhoudende geweld tegen vakbondsleiders en mensenrechtenactivisten.³⁸

6.4 Israël

Uitvoer vanuit Vlaanderen in 2008

De Vlaamse Regering reikte in 2008 tien vergunningen uit voor de uitvoer van militair materieel naar Israël. Met een totale waarde van 1,13 miljoen euro is de vergunde uitvoer met de helft toegenomen ten opzichte van het vorige jaar. In 2007 lag deze waarde al drie maal hoger dan in 2006.

Meer dan de helft van deze waarde (570.000 euro) is voor rekening van één vergunning voor de uitvoer van militaire elektronica die onder de catch-all vallen en met de Colombiaanse krijgsmacht als eindgebruiker. Daarnaast werden zeven vergunningen met een gezamenlijke waarde van 476.795,97 euro uitgereikt voor de uitvoer naar Israël van beeldvormingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen speciaal ontworpen voor militair gebruik, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor. Het betreft enerzijds vier uitvoervergunningen voor camera's met als eindgebruiker de krijgsmacht in Slovenië (2x), Roemenië en Portugal, en anderzijds drie uitvoervergunningen voor warmtebeeldapparatuur met de krijgsmacht in Griekenland, Turkije en Colombia als eindgebruiker. Verder werd nog een vergunning uitgereikt voor de uitvoer van onderdelen voor voertuigen speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik met de krijgsmacht in Turkije als eindgebruiker, en een vergunning voor de uitvoer van wapenvizieren voor wapens met klein kaliber (ML1) met de Kroatische overheid als eindgebruiker. De initiële bestemming is voor elk van deze vergunningen de defensiegerelateerde industrie in Israël.

Twee uitvoervergunningen voor onderdelen voor voertuigen speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik werden geweigerd. Beide uitvoeren hadden de krijgsmacht in Israël als eindgebruiker.³⁹ Dit is in overeenstemming met de Vlaamse beleidslijn om geen uitvoervergunningen naar Israël toe te staan als Israël de eindbestemming van de export is. Er werd één doorvoer vergund voor voertuigen speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik vanuit Frankrijk naar Israël. Het ging om een gepantserd militair voertuig voor personentransport met *dummy machine gun* en *dummy munition* dat tijdelijk vanuit Israël naar Frankrijk was uitgevoerd voor deelname aan een beurs in Frankrijk. Deze doorvoer betrof dus in feite een terugkeer naar afzender.⁴⁰

Tabel 25: Goedgekeurde uitvoer- en doorvoervergunningen voor militair materieel vanuit Vlaanderen naar Israël 2008

Uitvoer	
Militaire elektronica (catch-all) (ML 25.i)	570.000,00
Camera's (ML 15.b)	409.200,00
Onderdelen voor voertuigen speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik (ML 6.a)	77.261,62
Warmtebeeldapparatuur (ML 15.d)	67.595,97
Wapenvizieren (ML 1.d)	5020,00
Doorvoer	
Voertuigen speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik (ML 6.a)	195.300,00

Ontwikkelingen in 2008

Israël heeft een conflict met de Palestijnen die leven op de Westelijke Jordaanoever en de Gaza- strook. Een onderhandelde oplossing voor het conflict met de Palestijnen behelst een akkoord over grenzen, de status van Jeruzalem, ontmanteling van Joodse nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever, een regeling voor de Palestijnse vluchtelingen en veiligheidsgaranties voor Israël. Ook met andere landen in het Midden-Oosten leeft Israël in conflict: met name de relaties met het aangrenzende Libanon en Syrië zijn gespannen.

Hoewel Israël zich al van bij zijn oprichting in woelig water bevindt, begon het jaar van zijn 60-jarig bestaan relatief hoopgevend. In januari 2008 vonden vredesonderhandelingen plaats tussen Israël en de door PLO-Fatah gecontroleerde Palestijnse autoriteit. Er werd openlijk gehoopt op een kaderakkoord binnen enkele maanden.⁴¹ Uiteindelijk is het niet tot een akkoord gekomen.

Hamas, dat de controle uitoefent over de Gaza-strook, veroordeelde de onderhandelingen en bleef raketten afvuren op Israël. Aan Israëlische zijde vielen tijdens de eerste helft van het jaar vier burgerdoden als gevolg van de raketbeschietingen. Bij een zelfmoordaanval in februari en een schietincident in maart vielen nog negen Israëlische burgerdoden, waaronder vier jonger dan 18 jaar. Bij Israëlische vergeldingen voor de raketbeschietingen vielen tussen januari en juni 388 Palestijnse doden, waarvan ongeveer de helft burgers en 59 kinderen. Daarnaast legde Israël een blokkade op Gaza met zware humanitaire en economische gevolgen.⁴²

In juni 2008 sloten Israël en Hamas dankzij Egyptische bemiddeling een staakt-het-vuren. Volgens dit bestand wordt Hamas geacht erop toe te zien dat de raketbeschietingen op Israël en wapensmokkel vanuit Egypte ophouden en Israël dient de blokkade van Gaza geleidelijk af te bouwen en af te zien van militaire acties in de Gaza-strook. Uiteindelijk

zou ook een gevangenenruil moeten plaatsvinden. Los van dit bestand zette Israël zijn onderhandelingen voort met de Palestijnse autoriteit op de Westelijke Jordaanoever en dankzij Turkse bemiddeling ook met Syrië.⁴³

Aanvankelijk hield het bestand vrij goed stand, met een daling van het aantal raketbeschietingen op Israël en een versoepeling van de blokkade. Hamas zelf was niet meer betrokken bij de raketbeschietingen die toch nog plaatsvonden, en trad naar verluidt op tegen Palestijnen die nog aanslagen planden of uitvoerden. Begin november echter barstte het bestand. Een Israëlische inval in Gaza waarbij zes militanten werden gedood, werd gevolgd door nieuwe raketbeschietingen vanuit Gaza. Bij deze beschietingen was Hamas opnieuw betrokken. Israël reageerde door opnieuw een algehele blokkade in te stellen, waarop Hamas de raketbeschietingen verder opvoerde. Op 27 december 2008 ging Israël over tot een grootscheepse militaire operatie in Gaza die tot 18 januari 2009 zou duren.⁴⁴ De gevolgen en de impact van deze operatie waren aanzienlijk, maar vallen grotendeels buiten dit overzicht voor 2008.

Binnen de context van het jaar 2008 is het echter wel van belang dat al in de eerste helft van het jaar openlijk gedreigd werd met een grondinvasie in Gaza en dit gevaar dus gekend en zelfs aangekondigd was.⁴⁵ Verschillende partijen in het conflict worden ervan beschuldigd gedetineerden te martelen en een politiek van straffeloosheid te voeren ten aanzien van plegers van geweld en aanslagen.⁴⁶

7

Conclusies

Sinds de regionalisering van de bevoegdheid voor de controle op de buitenlandse wapenhandel in de zomer van 2003 zijn de drie Belgische gewesten bevoegd voor het beleid inzake in-, uit- en doorvoer van militair materieel. De Vlaamse overheid brengt jaarlijks en halfjaarlijks aan het Vlaams Parlement verslag uit over de goedgekeurde en geweigerde vergunningsaanvragen. Daarnaast publiceert de Dienst Controle Wapenhandel ook maandrapporten. In voorliggend rapport werden op basis van deze beschikbare cijfers de aanvragen voor Vlaamse in-, uit- en doorvoervergunningen voor militair materieel geanalyseerd. Daarbij werden niet enkel de totaalcijfers behandeld, maar ook in detail de aard en bestemming van deze handel.

In 2008 werden door de Vlaams Regering 430 vergunningen uitgereikt voor de **invoer** van militair materieel in Vlaanderen. Deze invoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 107,8 miljoen euro. Deze cijfers voor 2008 betekenen een sterke stijging van de Vlaamse wapeninvoer: in 2007 werden 276 invoervergunningen uitgereikt ter waarde van 65,9 miljoen euro. In 2008 steeg het *aantal* vergunningen van de vergunde Vlaamse wapeninvoer dus met 60% tegenover 2007, en de *waarde* met 50%. De oorzaak van de stijging in de *waarde* van vergunningen voor wapeninvoer is een beperkt aantal erg waardevolle invoervergunningen voor voornamelijk Franse en Israëlische vuurgeleidingssystemen bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie, met in hoofdzaak het Belgische leger als gerapporteerde eindgebruiker. De vergunde Vlaamse wapeninvoer bestond, naast vuurgeleidingssystemen, vooral uit (onderdelen van) militaire voertuigen, en kleine en lichte wapens en bijhorende munitie.

Het grootste *aantal* invoervergunningen voor militair materieel heeft particulieren en handelaars als laatst gerapporteerde gebruiker. In termen van *waarde* gaat de meeste vergunde wapeninvoer via de defensie-industrie naar de Belgische en ander krijgsmachten. Het militair materieel waar invoervergunningen worden voor afgeleverd, is voornamelijk afkomstig uit Europese landen, maar ook uit Azië en Amerika. De top-5 van herkomstlanden van vergunde wapeninvoer bestaat uit Italië, Israël, Frankrijk, de Verenigde Staten en Duitsland.

De voorbije jaren deed zich in Vlaanderen een opvallende stijging voor, wat betreft de waarde van vergunde invoer van kleine en lichte wapens en aanverwant materieel. Tussen 2005 en 2008 steeg de waarde van de vergunde invoer van deze producten van 5,4 naar 13,4 miljoen euro. Vooral de waarde van de ingevoerde munitie is op spectaculaire wijze toegenomen: van 1,7 miljoen euro in 2005 tot 9,1 miljoen euro in 2008. Verder valt op dat ook de waarde van de vergunde invoer van geweren, revolvers en soortgelijke kleine en lichte wapens in 2008 verdubbeld is ten opzichte van 2005. Deze vergunningen zijn in hoofdzaak bestemd voor handelaars.

Voor de **uitvoer** van militair materieel vanuit Vlaanderen werden in 2008 256 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 240 miljoen euro, uitgereikt. Het *aantal* uitgereikte exportlicenties is in 2008 sterk gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren, met 40% in vergelijking met 2007. Na twee opeenvolgende jaren van een gestegen *waarde* van de

vergunde wapenexport, lag deze waarde in 2008 ongeveer 10% lager dan in 2007. De belangrijkste oorzaak voor deze daling is de sterke afname van de waarde van de vergunde uitvoer van militaire voertuigen en hun onderdelen (naar het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland) en van vuurgeleidingssystemen (naar India).

De Vlaamse vergunde wapenexport bestond in 2008 voornamelijk uit visualisatieschermen (36% van de waarde) en militaire elektronica (32% van de waarde), samen goed voor meer dan twee derde van de waarde van de vergunde wapenexport in 2008. Andere belangrijke militaire exportproducten zijn bijvoorbeeld vliegtuigonderdelen, vuurgeleidingssystemen en beeldvormingsapparatuur. De vergunde wapenexport gaat voornamelijk naar Europa, Amerika en Azië. De top-5 van bestemmingslanden bestaat uit de Verenigde Staten, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en India. Naast India, werden ook Pakistan, Colombia en Israël, als opmerkelijke bestemmingslanden besproken in dit rapport.

De helft van alle uitvoervergunningen die in 2008 werden uitgereikt, hadden als laatst gerapporteerde gebruiker de krijgsmacht van een land, terwijl ongeveer 40% bestemd was voor de (defensiegerelateerde) industrie van een land. In termen van *waarde* was meer dan 70% van de Vlaamse vergunde wapenexport in 2008 bestemd voor de buitenlandse industrie. Het spreekt voor zich dat de (defensiegerelateerde) industrie niet de uiteindelijke eindgebruiker zal zijn van het Vlaams militair materieel: nadat de Vlaamse goederen worden ingebouwd in grotere wapensystemen, worden deze wapensystemen verkocht aan derden, mogelijk in een ander land. Dat betekent dat bij bijna driekwart van de Vlaamse wapenexport de uiteindelijke eindgebruiker tijdens de Vlaams vergunningsprocedure niet bekend is, en dat de Vlaamse overheid de beslissing en de verantwoordelijkheid met betrekking tot de eventuele wederuitvoer en het uiteindelijke eindgebruik overdraagt aan de overheid van het land van bestemming.

In 2008 werden 24 vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 235,9 miljoen euro, voor **doorvoer** van militair materieel uitgereikt door de Vlaamse Regering. Gezien de specifieke aard van doorvoer (soms erg grote vrachten) en het beperkt aantal vergunningen, schommelt de *waarde* van de vergunde doorvoer jaarlijks sterk. Zo is de hoge waarde van de vergunde doorvoer in 2008 (meer dan zes maal zoveel als in 2007) vrijwel volledig toe te schrijven aan één doorvoervergunning, meer bepaald een vergunning ter waarde van 217,8 miljoen euro voor de doorvoer vanuit Zwitserland via Vlaanderen van kanonnen, munitie voor zware wapens en wapenvizieren bestemd voor Saoedi-Arabië. Een betere indicator dan waarde voor evoluties op vlak van doorvoer is het jaarlijkse *aantal* uitgereikte vergunningen. In 2008 zijn 50% meer doorvoervergunningen uitgereikt dan in 2007. Deze vaststelling neemt echter niet weg dat over de jaren heen zich in Vlaanderen een sterk dalende trend van het aantal uitgereikte doorvoervergunningen voordoet: van 136 doorvoervergunningen in 1999 naar slechts 24 in 2008.

In 2008 werden Vlaamse vergunningen uitgereikt voor de doorvoer van allerlei militair materieel zoals militaire voertuigen en vliegtuigen (en onderdelen ervan), kanonnen, geweren, pistolen, munitie, wapenvizieren en vuurgeleidingssystemen. Deze goederen werden via Vlaanderen doorgevoerd naar 17 landen, waaronder Saoedi-Arabië, Honduras, Egypte, Jordanië, Nigeria en Pakistan.

Wat trends en evoluties betreft, blijkt uit voorliggend jaarrapport over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel in 2008 dat de omvang en aard van de Vlaamse wapenuitvoer niet fundamenteel gewijzigd is ten opzichte van de voorbije jaren. Wat de invoer van wapens betreft, is in 2008 de trend bevestigd van een stijging in het aantal uitgereikte Vlaamse vergunningen, zowel wat de waarde als het aantal betreft. De vergunde doorvoer van militair materieel via Vlaanderen is ook in 2008 opvallend laag en bevestigt zo een sterke daling die reeds in 2000 werd ingezet.

DEEL II

BUITENLANDSE HANDEL IN GOEDEREN VOOR TWEEËRLEI GEBRUIK VANUIT VLAANDEREN

1

Inleiding

Producten voor tweeeërlei gebruik, ook wel dual-use producten genoemd, zijn niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld, maar kunnen eventueel wel een militaire toepassing hebben. Uit veiligheidsoverwegingen wordt ook de handel in deze goederen gecontroleerd, in het bijzonder om de verspreiding van nucleaire, chemische en biologische goederen en technologieën tegen te gaan.⁴⁷

De uitvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik is gereguleerd door de Europese verordening 1334/2000 van 22 juni 2000. Die regeling is rechtstreeks van toepassing in de hele Europese Unie, als onderdeel van het gemeenschappelijk handelsbeleid. Bij die verordening is een lijst met goederen voor tweeeërlei gebruik opgesteld. In België is de bevoegdheid voor handel in goederen voor tweeeërlei gebruik samen met de bevoegdheid voor wapenhandel geregionaliseerd: de drie gewesten zijn sinds 2003 bevoegd voor het implementeren van de Europese verordening 1334/2000. De procedure voor het behandelen van vergunningsaanvragen voor de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik, verloopt in Vlaanderen gelijk met die voor vergunningsaanvragen voor wapenhandel, d.i. via de Dienst Controle Wapenhandel en de bevoegde minister. In het Vlaams controlesysteem hebben goederen voor tweeeërlei gebruik in principe een burgerlijke eindgebruiker. Als de gebruiker militair is, valt de handel immers onder de *catch-all* clause, en wordt het goed als een militair product beschouwd.⁴⁸

Binnen de EU is voor goederen voor tweeeërlei gebruik, in tegenstelling tot voor militaire producten, op enkele uitzonderingen na, vrij verkeer. Voor de overbrenging van dergelijke goederen naar andere EU-lidstaten is dus geen vergunning nodig. De belangrijkste categorie van goederen waarvoor toch een vergunning nodig is bij handel binnen de EU, is nucleair materieel.

Voor uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik naar een *beperkt aantal landen buiten de EU* (Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, en de Verenigde Staten) geldt voor de meeste goederen voor tweeeërlei gebruik een communautaire algemene uitvoervergunning, wat concreet betekent dat voor die handel in de lidstaten geen vergunningen meer moeten worden aangevraagd.⁴⁹

Voor de uit- en doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik naar *andere landen buiten de EU* geldt in elke lidstaat dat een vergunning moet worden aangevraagd bij de bevoegde diensten.

In Vlaanderen worden twee types van vergunningen voor de uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik uitgereikt: individuele en globale uitvoervergunningen. Terwijl individuele uitvoervergunningen betrekking hebben op een welbepaalde individuele transactie (de export van welbepaalde goederen naar een welbepaalde bestemming), hebben globale vergunningen dit niet. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur een aantal vooraf bepaalde goederen uitvoeren (binnen de waarde van de vergunning) naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning. De exporteur kan in principe zijn vergunde goederen exporteren naar alle civiele bestemmingen binnen de landen die

opgeëlijst zijn in de vergunning. In sommige gevallen worden globale vergunningen uitgereikt voor een beperkt aantal bestemmingen in de vooropgestelde landen van bestemming.

Terwijl de wet van 1991 inzake wapenhandel⁵⁰ de bevoegde overheid een rapportageplicht oplegt voor vergunningen die worden uitgereikt voor de buitenlandse handel in militair materieel, is dit voor de buitenlandse handel in goederen voor tweeeërlei gebruik niet verplicht. Toch is er sinds januari 2007 informatie publiek beschikbaar over de Vlaamse vergunningen voor de uitvoer en doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik. Elke maand publiceert de Dienst Controle Wapenhandel van het Vlaamse Gewest namelijk een rapport met daarin een overzicht van de uitgereikte en geweigerde uitvoer- en doorvoervergunningen voor deze producten voor die maand. In voorliggend rapport analyseren we op basis van deze cijfers de aanvragen voor Vlaamse uitvoer- en doorvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik. Bij de analyse van de uitvoervergunningen hanteren we een onderscheid tussen de individuele en globale vergunningen. Voor deze twee types van uitvoervergunningen worden niet enkel de totaalcijfers besproken, maar ook de aard en bestemming van deze export. Ook de doorvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik die in 2008 werden uitgereikt door de Vlaamse Regering komen aan bod. In het volgende hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de rapportage over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel waarop voorliggend onderzoek gebaseerd is.

Bij de gemaakte analyse is het belangrijk op te merken dat een groot deel van de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik vrij is (binnen de EU) of via een communautaire algemene vergunning loopt (met een aantal andere geïndustrialiseerde landen). Voor die handel worden geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid, en wordt dus ook niet gerapporteerd in de genoemde maandverslagen. Die transacties zijn dan ook niet opgenomen in de in dit rapport gepresenteerde analyses.

2

*Vlaamse rapporterings-
wijze over de handel in
goederen voor tweëërlei
gebruik anno 2008*

Sinds januari 2007 zijn maandrapporten met een overzicht van de goedgekeurde en geweigerde licenties voor de definitieve uitvoer en doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik beschikbaar via de website van de Dienst Controle Wapenhandel.

In deze maandrapporten worden voor elke vergunningsaanvraag de volgende kenmerken vermeld:

- de aard van de goederen: hoofdcategorie en meer gedetailleerde code van goederen, gebaseerd op de Europese lijst van goederen voor tweeeërlei gebruik⁵¹
- het land van bestemming
- de waarde van de vergunningsaanvraag.

Sinds het maandrapport van april 2007 wordt voor elk vergunningsaanvraag ook het dossierjaar meegedeeld en wordt onderaan het rapport expliciet vermeld of het een individuele of globale vergunning betreft. Bij doorvoervergunningen wordt bovendien in sommige gevallen niet enkel het land van bestemming, maar ook het land van herkomst meegedeeld.

De eindgebruiker van de goederen wordt, in tegenstelling tot de rapportage inzake de buitenlandse handel in militair materieel, niet meegedeeld in de periodieke verslagen. Deze keuze wordt door de overheid gemotiveerd door te melden dat de eindgebruiker altijd van civiele aard is. De export van goederen voor tweeeërlei gebruik met een militair eindgebruik vallen onder de Belgische *catch-all* clause en worden daarom opgenomen in de periodieke verslagen over de buitenlandse handel in militair materieel.

In 2008 is de wijze van rapporteren van de Vlaamse overheid over de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik niet gewijzigd.

3

*Uitvoer van goederen
voor tweërlei gebruik*

3.1

Algemeen overzicht individuele en globale uitvoervergunningen

In Vlaanderen worden twee types van vergunningen voor de uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik uitgereikt: individuele en globale uitvoervergunningen. Terwijl individuele uitvoervergunningen betrekking hebben op een welbepaalde individuele transactie (de export van welbepaalde goederen naar een welbepaalde bestemming), hebben globale vergunningen dit niet. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur een aantal vooraf bepaalde goederen uitvoeren (binnen de waarde van de vergunning) naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning. De exporteur kan in principe zijn vergunde goederen exporteren naar alle civiele bestemmingen binnen de landen die opgelijst zijn in de vergunning. In sommige gevallen wordt wel een beperking opgelegd naar welke bestemmingen in deze landen geëxporteerd mag worden. Doordat de exporteur onbeperkt kan uitvoeren naar alle in de vergunning vermelde landen dienen de waarden die worden vermeld in de globale vergunningsaanvragen te worden beschouwd als maximumbedragen. Vlaamse bedrijven vragen namelijk globale exportlicenties aan voor hun producten voor een breed gamma aan potentiële klanten, waardoor de opgegeven waarde in deze specifieke vergunningen een potentiële waarde betreft die beduidend hoger ligt dan de reële vergunningsplichtige export van deze bedrijven.

Voor een goed begrip van deze analyse dient opgemerkt dat een verschil bestaat tussen het aantal globale vergunningen dat vermeld wordt in dit rapport en het aantal globale vergunningen dat vermeld wordt in de maandrapporten van de Dienst Controle Wapenhandel. Enkele grote bedrijven vragen soms meerdere identieke globale vergunningen aan om zo *“over de nodige faciliteiten te beschikken bij de diverse douanekantoren en om gelijktijdig de vermelde producten te kunnen uitvoeren naar verschillende landen. De firma beoogt niet om producten voor het gezamenlijk bedrag van de ... vergunningen uit te voeren. Zij heeft echter meerdere licenties nodig om te voldoen aan de administratieve formaliteiten en voor de afhandeling van het economisch proces”*, aldus de maandrapporten. In de maandrapporten van de Dienst Controle Wapenhandel worden deze identieke vergunningen opgeteld bij de overige vergunningen bij het opstellen van de maandelijkse totaalcijfers. Het spreekt voor zich dat zo het aantal en de waarde van de uitgereikte globale vergunningen kunstmatig wordt opgekrikt. In de analysemethodologie bij het opstellen van voorliggend rapport, worden deze extra vergunningen niet als vergunningen maar als “kopijen” van eenzelfde vergunning beschouwd. Indien vijf identieke vergunningen worden aangevraagd door hetzelfde bedrijf, telt slechts één vergunning mee bij de totaalcijfers. De vier overige vergunningen worden in dit geval louter beschouwd als extra kopijen.

Op deze manier is het mogelijk op een meer realistische wijze de vergunningsplichtige handelsstromen indirect te analyseren.

Tabel 26 toont aan dat in 2008 92 **individuele uitvoervergunningen** voor goederen voor tweeërlei gebruik werden uitgereikt door de Vlaamse Regering. Deze individuele vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 126,2 miljoen euro. Verder werden er ook 43 **globale uitvoervergunningen**, met een gezamenlijke waarde van ongeveer 1,1 miljard euro uitgereikt in 2008. Zoals eerder vermeld, is het onzeker of de ingevulde bedragen bij globale vergunningsaanvragen wel een realistische afspiegeling zijn van de effectief geplande export gezien de specifieke aard van globale vergunningen. De totale waarde van de globale vergunningen betreft immers een optelsom van de verschillende potentiële exporten van goederen voor tweeërlei gebruik.

Tabel 26: Overzicht van het aantal en totale waarde van goedgekeurde vergunningen voor de uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik per maand per type vergunning, 2008

	Individuele vergunningen		Globale vergunningen	
Maand	Totaal aantal	Totale waarde	Totaal aantal	Totale waarde
Januari	4	178.654,88	2	30.800.000,00
Februari	11	12.748.120,68	1	6.000,00
Maart	5	2.248.980,72	4	4.520.077,50
April	9	32.431.142,20	3	9.221.928,50
Mei	2	5.187,11	2	5.060.000,00
Juni	17	42.679.702,52	7	42.372.370,00
Juli – augustus ^I	18	6.848.826,85	4	10.334.086,45
September	2	2.891.839,23	0	–
Oktober	11	7.074.711,87	6	10.419.961,00
November	6	2.535.642,00	11	902.402.034,00
December	7	16.535.578,94	3	111.000.000,00
Totaal	92	126.178.387,00	43	1.126.136.457,45
Gemiddelde waarde/vergunning		1.371.504,21		26.189.219,94

In 2008 werden twee aanvragen voor een individuele vergunning voor de uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik geweigerd door de Vlaamse Regering. Aanvragen voor globale uitvoervergunningen werden niet geweigerd in 2008.^{II}

I Voor de maanden juli en augustus werd geen apart maandelijks rapport gepubliceerd door de Dienst Controle Wapenhandel, maar is enkel een gezamenlijk rapport beschikbaar.

II Voor meer informatie over de geweigerde uitvoervergunningen, zie sectie 3.5.

3.2

Evolutie over tijd van aantal en waarde van individuele en globale uitvoervergunningen

Met een totale waarde van 126,2 miljoen euro ligt de vergunde export van goederen en technologie voor tweëerlei gebruik waarvoor individuele exportlicenties werden aangevraagd in 2008 beduidend lager dan in 2007 (245,5 miljoen euro). Het voorbije jaar werd met name voor de export van nucleair materiaal (- 76,4 miljoen euro) en chemisch een aanverwant materiaal (- 43,5 miljoen euro) voor een beduidend lagere waarde individuele vergunningen uitgereikt.

Tabel 27: Evolutie van aantal en waarde van uitvoervergunningen voor goederen voor tweëerlei gebruik, 2007-2008

	Aantal vergunningen	Totale waarde vergunningen
Individuele vergunningen		
2007	82	245.494.861,39
2008	92	126.178.387,00
Globale vergunningen		
2007	30	1.149.438.187,73
2008	43	1.126.136.457,45

De waarde van de globale vergunningen, die zoals reeds vermeld een potentiële waarde betreft, is in 2008 vrij stabiel gebleven, al valt op dat het aantal uitgereikte globale exportlicenties voor deze goederen en technologie voor tweëerlei gebruik sterk is gestegen (van 30 in 2007 naar 42 in 2008).

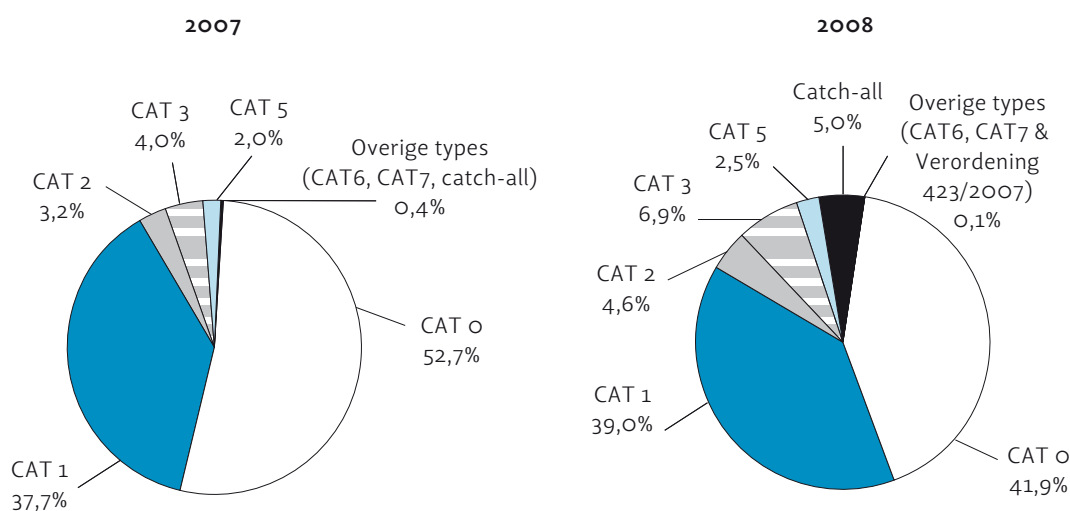
3.3 Aard van uitgevoerde goederen

3.3.1 Algemeen overzicht aard van vergunde export

3.3.1.1 Individuele vergunningen

Individuele vergunningen voor de export van goederen voor tweëerlei gebruik vanuit Vlaanderen hadden in 2008, net als in 2007, voornamelijk betrekking op twee types van producten: nucleaire goederen (CAT0) en “materialen, chemicaliën, micro-organismen en toxines” (CAT1). De waarde van de export met individuele vergunningen van zowel nucleaire goederen (53,0 miljoen euro) als van “materialen, chemicaliën, micro-organismen en toxines” (49,2 miljoen euro) is sterk gedaald in 2008 vergeleken met 2007 (respectievelijk 129,4 miljoen euro en 92,6 miljoen euro). Desondanks staan deze twee types van producten samen nog steeds in voor 81% van de waarde van de vergunde export in 2008.

Figuren 14 en 15: Verdeling van de waarde van vergunde export van goederen voor tweëerlei gebruik naar type product, 2007-2008

Behalve uit nucleair materieel en chemische en aanverwante producten bestond de vergunde export van goederen voor tweeeërlei gebruik vanuit Vlaanderen in 2008 ook in zekere mate uit elektronica (CAT3 – 7%), apparatuur voor materiaalbewerking (CAT2 – 5%) en producten voor telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5 – 3%). Verder werden voor erg beperkte waarde ook individuele exportlicenties uitgereikt voor bepaalde types sensoren en lasers (CAT6) en navigatie en vliegtuigelektronica (CAT7).

Opvallend is ook het relatief hoge aandeel van de waarde van de vergunde export die betrekking heeft op goederen en technologie voor tweeeërlei gebruik die onder de Europese *catch-all* clause vallen (5%)^{III}. In 2008 zijn twee individuele exportlicenties uitgereikt in Vlaanderen voor producten die niet op de Europese lijst van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik staan. Ze werden aan vergunningsplicht onderworpen op basis van de Europese *catch-all* clause uit verordening 1334/2000 voor goederen die aangewend kunnen worden voor de ontwikkeling, productie of gebruik van biologische, chemische en nucleaire wapens (artikel 4.1). Het gaat hierbij tweemaal om een exportlicentie voor in de rapportage niet nader benoemde producten en/of technologie bestemd voor Iran, met een gezamenlijke waarde van 6,3 miljoen euro.^{IV} Ook in 2007 werden op basis van deze *catch-all* clause twee vergunningen aangevraagd voor de export van bepaalde producten bestemd voor Iran. Toen werd één vergunningsaanvraag geweigerd en één vergunningsaanvraag goedgekeurd.

Nog opvallend is dat in 2008 twee individuele exportlicenties voor uitvoer naar Iran werden uitgereikt voor goederen die niet op de Europese lijst van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik staan, maar die vergunningsplichtig zijn op basis van verordening 423 van de Europese Raad betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran met het oog op het beperken van het risico op de proliferatie van massavernietigingswapens. De Europese Unie heeft in uitvoering van de VN-resoluties⁵² immers embargo's opgelegd aan handel in militair materieel en dual-use producten met Iran.⁵³ De twee Vlaamse vergunningen hebben betrekking op de export van enerzijds de chemische stof polytetrafluorethyleen en anderzijds warmtebehandelingsovens die geschikt zijn voor werktemperaturen boven 400°C.

3.3.1.2 Globale vergunningen

Zoals eerder vermeld, is de waarde van globale vergunningen als maatstaf problematisch voor analyses betreffende de aard en omvang van de vergunde export van goederen voor tweeeërlei gebruik.

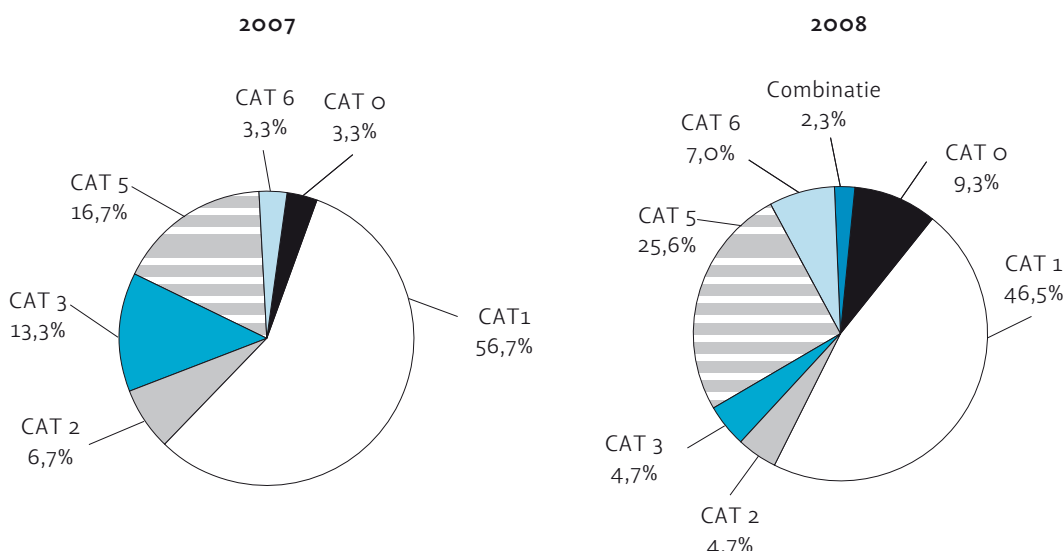
III De Europese Verordening 1334/2000 bevat ook een belangrijke *catch-all* clause. *Catch-all* betekent dat producten die niet opgelijst staan, en dus in principe niet onder exportcontrole vallen, maar die omwille van hun (mogelijk) gebruik ingaan tegen de geest van het exportcontrole regime, toch vergunningplichtig zijn.

IV De eerste exportlicentie werd uitgereikt in februari 2008, de tweede in oktober 2008.

Daarom hanteren we voor globale vergunningen in de volgende secties, in tegenstelling tot de analyses voor de individuele vergunningen, niet de waarde maar het aantal uitgereikte vergunningen als indicator.

Uit figuur 17 kunnen we afleiden dat de meeste globale vergunningen die in Vlaanderen in 2008 werden aangevraagd voor de export van goederen voor tweërlei gebruik betrekking hebben op allerhande “materialen, chemicaliën, micro-organismen en toxines” en programmatuur voor de ontwikkeling, productie of gebruik van deze stoffen (CAT1 – 47%). Het gaat meer bepaald om 20 globale vergunningen.^v Verder werden ook relatief veel globale exportlicenties uitgereikt voor producten en systemen voor telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5 – 26%).^{vi} Voor de export van nucleair-gerelateerd materiaal (CATo), apparatuur voor materiaalbewerking (CAT2), elektronica (CAT3) en sensoren en lasers (CAT6) werden slechts een beperkt aantal globale exportlicenties uitgereikt.^{vii}

Figuren 16 en 17: Verdeling van de aantal globale exportlicenties naar type product, 2007-2008

v Zie sectie 3.3.3

vi Zie sectie 3.3.5

vii Verder werd ook een globale exportlicentie, met een waarde van 6,5 miljoen euro, uitgereikt voor een combinatie van verschillende types van materialen (CAT3, CAT4 en CAT5).

3.3.2 De vergunde export van chemisch en aanverwant materiaal

3.3.2.1 Individuele vergunningen

De vergunningsplichtige export van chemische en aanverwante materialen bedroeg in 2008 49,2 miljoen euro (zie tabel 28). Het betreft daarbij vooral de export van *natriumcyanide*^{VIII}, *kaliumcyanide*^{IX} en *methyldiethanolamine*^X. Dit zijn materialen die onder meer aangewend kunnen worden voor de aanmaak van giftige stoffen en chemische wapens. Verder werden ook voor een aanzienlijk bedrag licenties uitgereikt voor de export van de chemische stoffen *dimethylamine*^{XI} en *triethanolamine*^{XII} en voor *materialen die de zichtbaarheid beperken*^{XIII}. Vergeleken met 2007 is de waarde van deze export van chemisch en aanverwant materiaal met individuele licenties wel sterk afgenomen (-43,5 miljoen euro).

Tabel 28: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT1
(Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT1	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	1	80.000,00	0	–
- Inspectieapparatuur die gebruik maakt van ultrasone of röntgentomografie en ontworpen is voor composieten (B001.f)	1	80.000,00	0	–

VIII Natriumcyanide is een 'voorloper' die behoort tot de lijst van goederen voor tweëerlei gebruik omdat het gebruikt kan worden bij de aanmaak van chemische wapens.

IX Kaliumcyanide is beter bekend onder de naam cyaankali en behoort tot de lijst van goederen voor tweëerlei gebruik omdat het kan gebruikt worden als 'voorloper' van zenuwgassen.

X Methyldiethanolamine, vaak afgekort als MDEA, is een vloeistof met een ammoniakgeur die behoort tot de lijst van goederen voor tweëerlei gebruik omdat het als 'voorloper' bij de productie van giftige stoffen kan worden gebruikt.

XI Dimethylamine, vaak afgekort als DMA, is een basisproduct gebruikt voor de synthese van andere chemicaliën en kan ook aangewend worden voor de ontwikkeling van chemische wapens.

XII Triethanolamine, vaak afgekort als TEA, is een kleurloze visceuze vloeistof of, in vaste vorm, witte hygroscopische kristallen. Deze stof is opgenomen in lijst 3 van het Verdrag Chemische Wapens van 1993 omwille van haar mogelijk gebruik voor de ontwikkeling van nitrogen mustards.

XIII Zoals bijvoorbeeld radarreflectie, ultraviolet/infrarood of akoestisch beeld.

Subcategorie van CAT1	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
C: Materialen	27	92.549.924,50	35	49.150.026,87
- Bepaalde fluorkoolstoffen in koelvloeistoffen voor elektronische systemen (C006.d)	1	18.633.962,00	0	–
- Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid (C101) ^{xiii}	0	–	1	250.000,00
- Lithium of producten of toestellen die verrijkt lithium bevatten (C233)	3	825,00	0	–
- Dimethylamine (C350/16)	2	131.363,28	3	497.223,19
- Waterstoffluoride (C350/24)	0	–	1	60,24
- Methylbenzilaat (C350/25)	0	–	1	16,68
- Triethylfosfiet (C350/30)	1	85,10	0	–
- Kaliumcyanide (C350/40)	2	134.580,84	1	134.466,34
- Natriumcyanide (C350/45)	7	64.887.558,43	2	1.935.494,52
- Triethanolamine (C350/46)	3	361.094,00	4	477.125,77
- Methyldiethanolamine (C450.b.8)	5	7.586.265,85	14	13.598.979,54
- Combinatie van kaliumcyanide (C350/40) en natriumcyanide (C350/45)	1	766.190,00	4	32.256.212,80
- Combinatie van kaliumcyanide (C350/40) en natriumfluoride (C350/43)	0	–	1	72,45
- Combinatie van waterstoffluoride (C350/24) en 2-Diethylaminoethanol (C350/49)	0	–	1	112,43
- Combinatie van kaliumfluoride (C350/14) en natriumfluoride (C350/43)	0	–	1	114,16
- Combinatie van waterstoffluoride (C350/24) en triethanolamine (C350/46)	0	–	1	148,75
- Meerdere combinaties van verschillende types materialen en chemische stoffen (C011, C111, C230, C231, C350 en/of C351)	2	48.000,00	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	28	92.629.924,50	35	49.150.026,87

Deze chemische en aanverwante materialen voor tweëerlei gebruik waren in 2008 bestemd voor 20 landen in Afrika, Azië, Latijns-Amerika en Europa. De belangrijkste afzetmarkten voor dergelijke met individuele uitvoervergunningen geëxporteerde materialen waren (in termen van waarde) China (32,2 miljoen euro), Iran (9,6 miljoen euro), Ivoorkust (1,9 miljoen euro), Libië (1,3 miljoen euro) en Jemen (950.000 euro).

Tabel 29: Bestemming van individuele uitvoervergunningen voor CAT1 (Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines), 2008^{XIV}

Rang	Bestemming	Type materiaal	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
1	China	C350/40 en /45	4	32.256.212,80
2	Iran	C450.b.8	7	10.496.960,00
3	Ivoorkust	C350/45	1	1.852.746,00
4	Libië	C450.b.8	2	1.262.540,00
5	Jemen	C450.b.8	1	950.000,00
6	Venezuela	C350/16	1	490.361,60
7	Algerije	C450.b.8	1	473.760,00
8	Oekraïne	C450/46	1	380.000,00
9	Verenigde Arabische Emiraten	C450.b.8	1	286.861,54
10	India	C101	1	250.000,00
11	Zuid-Korea	C350/40	1	134.466,34
12	Taiwan	C450.b.8	2	128.858,00
12	Israël	C350/46	1	95.000,00
14	VJR Macedonië	C350/45	1	82.748,52
15	Saoedi-Arabië	C350/16 en /46	2	6.229,46
16	Vietnam	C350/24, /40, /43 en /49	2	184,88
17	Pakistan	C350/24 en /46	1	148,75
18	Argentinië	C350/14, /25 en /43	2	130,84
19	Jordanië	C350/46	1	71,00
20	Libanon	C350/24	1	60,24
		Totaal	31	47.332.241,42

XIV Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van chemisch en aanverwant materiaal voor tweëerlei gebruik naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

3.3.2.2 Globale vergunningen

De export vanuit Vlaanderen van chemisch en aanverwant materieel voor tweeërlei gebruik vindt niet enkel plaats met individuele vergunningen. In 2008 werden 20 globale vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 65,1 miljoen euro, uitgereikt voor de export van deze materialen. Het betreft daarbij onder meer vergunningen voor de export van bepaalde *fluorkoolstoffen* (C006.d), *niet-gefluoreerde polymeren* (C008), *chemische stoffen die geschikt zijn voor het vervaardigen van toxische stoffen* (C350), *giftige chemische stoffen en voorlopers van giftige chemische stoffen* (C450). Vergeleken met 2007 is het aantal (en de waarde van de) globale exportlicenties voor dergelijke chemische en aanverwante materialen stabiel gebleven.

Tabel 30: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT1 (Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT1	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	17	57.654.259,23	20	65.135.851,50
- Bepaalde fluorkoolstoffen in koelvloeistoffen voor elektronische systemen (C006.d)	1	15.218.157,00	1	16.500,00
- Combinatie van types fluor-koolstoffen (C006.d.1.b en C006.d.1.c)	1	8.221.743,00	1	8.657.370,00
- Combinatie van types fluor-koolstoffen (C006.d.1.b en C006.d.1dc)	0	–	2	12.501.534,00
- Niet-gefluoreerde polymeren (C008)	1	2.557.578,00	0	–
- Aromatische polyamidimiden (C008.a.2)	0	–	1	275.000,00
- Aromatische polyamidimiden (C008.a.2) en aromatische polyimiden (C008.a.3)	0	–	1	2.950.000,00
- Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid, geschikt voor het gebruik in raketten, subsystemen van raketten of onbemande luchtvaarttuigen (C101)	1	5.000.000,00	0	–
- Dimethylamine (C350/16)	3	6.374.336,20	0	–

Subcategorie van CAT1	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
- Triethanolamine (C350/46)	1	27.761,00	1	40.077,50
- Methyldiethanolamine (C450.b.8)	2	7.852.000,00	3	11.250.000,00
- Meerdere combinaties van types chemische stoffen geschikt voor het vervaardigen van toxische stoffen (C350/16, C350/20, C350/40 en C350/45)	3	6.072.684,03	6	21.857.370,00
- Combinatie van meerder types chemische stoffen geschikt voor het vervaardigen van toxische stoffen (C350/49 en C350/46) en giftige chemische stoffen en voorlopers van chemische stoffen (C450.b.8)	1	6.100.000,00	1	7.500.000,00
- Combinatie van meerdere types materialen en chemische stoffen (C011, C111, C117, C230, C231, C350, C351 en/of C450)	1	50.000,00	3	88.000,00
- Programmatuur voor de ontwikkeling van laminaten of bepaalde composieten (D002)	1	30.000,00	0	–
- Combinatie van types programmatuur (D001, D002, D101 en D201)	1	150.000,00	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	17	57.654.259,23	20	65.135.851,50

In tegenstelling tot uitvoer met individuele vergunningen, is het bij de uitvoer met globale vergunningen meestal niet duidelijk waar deze chemische en aanverwante producten voor tweeërlei gebruik uiteindelijk terecht komen. De chemische en aanverwante stoffen die met globale vergunningen worden uitgevoerd vanuit Vlaanderen hebben een groot aantal potentiële bestemmingslanden. Tabel 31 geeft een overzicht per land van bestemming hoeveel globale vergunningen erop betrekking hebben. Dit betekent echter niet dat ook daadwerkelijk naar deze verschillende bestemmingslanden uitgevoerd werd. Bij het uitreiken van globale vergunningen is het mogelijk dat de vergunningsverstrekken overheid de vergunning uitreikt voor een beperkt aantal bestemmingen in de vooropgestelde landen van bestemmingen. Bij de meeste uitgereikte vergunningen in tabel 31 zijn echter geen dergelijke beperkingen gerapporteerd.^{xv}

^{xv} Voor een overzicht van de vergunningen waarbij beperkingen werden opgelegd bij de bestemmingen, zie sectie 3.4.2.2.

Tabel 31: Aantal gegunde globale vergunningen voor de export van CAT1
(Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines) per regio/land in 2008^{XVI}

Regio/Land	Aantal
Europa	
Europese Unie	0
Niet-EU	
IJsland	3
Kroatië	4
Macedonië	3
Oekraïne	8
Rusland	13
Servië-Montenegro	9
Amerika	
Noord-Amerika	0
Caraïben	
Cuba	4
Trinidad en Tobago	2
Centraal- Amerika	
Costa Rica	2
Guatemala	2
Mexico	9
Zuid-Amerika	
Argentinië	9
Bolivië	2
Brazilië	12
Chili	6
Colombia	4
Ecuador	5
Peru	4
Uruguay	1
Venezuela	1
Afrika	
Noord-Afrika	
Algerije	8
Marokko	9

XVI Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van chemisch en aanverwant materiaal voor tweërlei gebruik naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

Regio/Land	Aantal
Libië	1
Tunesië	12
Centraal-Afrika	0
Oost-Afrika	
Djibouti	2
West-Afrika	
Senegal	2
Zuidelijk Afrika	
Zuid-Afrika	15
Azië	
West-Azië	
Bahrein	5
Israël	3
Koeweit	5
Oman	2
Qatar	6
Saoedi-Arabië	2
Turkije	15
Verenigde Arabische Emiraten	4
Centraal-Azië	
Kazachstan	2
Oost-Azië	
China	12
Hong Kong	6
Taiwan	11
Zuid-Korea	15
Zuid-Azië	
India	12
Zuid-Oost Azië	
Bruneï	2
Filipijnen	6
Indonesië	6
Maleisië	7
Singapore	13
Thailand	9
Oceanië	
Papoea-Nieuw-Guinea	2

3.3.3 De vergunde export van nucleaire producten en technologie

3.3.3.1 Individuele vergunningen

Op vlak van nucleaire producten en technologie werden in 2008 31 individuele vergunningen uitgereikt voor de export van nucleair materiaal (splijtstoffen, deuterium en uraan of thorium), nucleair-gerelateerde systemen en uitrusting voor nucleaire fabrieken. Deze individuele uitvoervergunningen hadden een gezamenlijke waarde 53,0 miljoen euro, wat beduidend lager ligt dan de waarde van de vergunde nucleaire export van 2007 (129,4 miljoen euro). Deze daling kan worden toegeschreven aan de spectaculair gedaalde waarde van individuele exportlicenties voor splijtstoffen (zie tabel 32).

Tabel 32: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CATo (Nucleaire goederen) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CATo	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	1	30.213.400,00
- Zirkoniummaterieel en bepaalde afgeleide producten (A001.f) en inwendige delen van kernreactoren (A001.h)	0	–	1	30.213.400,00
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	3	1.999.822,00	2	787.782,00
- Uitrusting voor fabrieken speciaal ontworpen voor de vervaardiging van splijtstof-elementen voor 'kernreactoren' (B005)	3	1.999.822,00	2	787.782,00
C: Materialen	22	127.414.729,00	28	22.036.308,34
- Natuurlijk uraan, verarmd uraan of bepaalde vormen van thorium (C001)	0	–	2	1.040,00
- Speciale splijtstoffen (C002) ^{XVII}	20	127.403.724,00	20	22.013.555,63

XVII Onder deze categorie vallen de splijtstoffen plutonium-239, uraan-233, "uraan verrijkt in de isotopen 235 of 233", en elk materiaal dat het voorgaande bevat.

Subcategorie van CATO	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
- Deuterium, zwaar water (deuteriumoxide) en andere deuteriumverbindingen en bepaalde mengsels en oplossingen die deuterium bevatten (C003)	0	–	4	7.637,71
- Natuurlijk uraan, verarmd uraan of bepaalde vormen van thorium (C001) en speciale splijtstoffen (C002)	2	11.005,00	2	14.075,00
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	25	129.414.551,00	31	53.037.490,34

Terwijl de export van nucleaire producten in 2007 vrijwel enkel bestemd was voor een beperkt aantal EU-lidstaten (Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk), is de situatie voor 2008 sterk verschillend. Behalve naar EU-lidstaten was de vergunde nucleaire export ook bestemd voor een tiental landen buiten de EU waaronder Rusland, Jordanië, India, Saoedi-Arabië en Egypte. De belangrijkste afzetmarkt van Vlaamse nucleaire producten met individuele exportlicenties was duidelijk Frankrijk (34,6 miljoen euro), op afstand gevolgd door Duitsland (14,7 miljoen euro) en de Verenigde Staten (2,5 miljoen euro).

Tabel 33: Bestemming van individuele uitvoervergunningen voor CATO (Nucleaire goederen), 2008

Rang	Bestemming	Type materiaal	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
1	Frankrijk	C002, A001.f en A001.h	6	34.654.256,40
2	Duitsland	C002	3	14.710.460,00
3	Verenigde Staten	C001 en C002	4	2.513.179,23
4	Argentinië	B005	1	523.530,00
5	Rusland	B005	1	264.252,00
6	Japan	C002	3	184.320,00
7	Oostenrijk	C002	1	159.000,00
8	Jordanië	C001, C002 en C003	2	8.501,60
9	India	C001 en C002	1	5.610,00
10	Saoedi-Arabië	C003	2	5.187,11
11	Verenigd Koninkrijk	C002	2	5.140,00
12	Egypte	C003	1	2.414,00

Rang	Bestemming	Type materiaal	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
13	Canada	COO1	1	520,00
13	Zweden	COO2	1	520,00
15	Australië	COO2	1	500,00
16	Hongarije	COO2	1	100,00
		Totaal	31	53.037.490,34

3.3.3.2 Globale vergunningen

Nucleaire goederen worden ook met globale vergunningen uitgevoerd. In 2008 werden vier globale vergunningen uitgereikt voor de export van deuterium, zwaar water en/of gerelateerd materiaal (CATO COO3). Opvallend is dat twee vergunningen slechts één land van bestemming hadden, namelijk Maleisië. De overige twee vergunningen hadden dezelfde 14 bestemmingslanden, waaronder onder andere China, India en Rusland. ^{xviii} Een beperking naar het aantal toegelaten bestemmingen binnen die globale vergunningen is in de maandrappporten van de Dienst Controle Wapenhandel niet vermeld. Dit zou betekenen dat Vlaams nucleair materiaal (binnen de opgegeven waarde van de vergunningen) zonder beperking naar alle bedrijven in de goedgekeurde landen mogen worden uitgevoerd. Ook in 2007 werd reeds een Vlaamse globale vergunning uitgereikt voor de export van hetzelfde nucleair materiaal naar 13 potentiële bestemmingslanden. ^{xix}

XVIII De in deze vergunningen omschreven 14 bestemmingslanden zijn: Algerije, Brazilië, China, Hongkong, India, Marokko, Rusland, Servië en Montenegro, Singapore, Taiwan, Tunesië, Turkije, Zuid-Afrika en Zuid-Korea.

XIX Dit zijn: Algerije, Brazilië, China, India, Marokko, Rusland, Servië en Montenegro, Singapore, Taiwan, Tunesië, Turkije, Zuid-Afrika en Zuid-Korea.

Tabel 34: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CATO (Nucleaire goederen) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CATO	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	0	–	4	113.000,00
COO3: Deuterium, zwaar water (deuteriumoxide) en andere deuteriumverbindingen, en mengsels en oplossingen die deuterium bevatten, waarin de isotoopverhouding van deuterium tot waterstof groter is dan 1:5 000.	1	4.000,00	4	113.000,00
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	1	4.000,00	4	113.000,00

3.3.4 De vergunde export van producten en technologie voor materiaalbewerking^{XX}

3.3.4.1 Individuele vergunningen

In 2008 werden 8 individuele vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 4,8 miljoen euro, uitgereikt voor de export van apparatuur voor materiaalbewerking. Het betreft in hoofdzaak de export van chemisch productieapparatuur naar China (fluorpolymere opslagtanks, bepaalde reactorvaten en roerwerken, distillatiekolommen en fluorpoly-

^{XX} Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van producten en technologie voor materiaalbewerking naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

meren pompen) en naar Rusland (fluorpolymeren kleppen), maar ook bepaalde werktuigmachines (naar Mexico), isostatische persen (naar Rusland) en digitale besturings-eenheden en hun programmatuur voor het testen door trillingen (naar China).

Tabel 35: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT2 (Materiaalbewerking) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT2	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	3	7.669.744,46	7	4.781.325,84
- Bepaalde werktuigmachines voor draaien (B001.a)	1	234.000,00	0	–
- Combinatie van bepaalde werktuigmachines voor draaien (B001.a), bepaalde werktuigmachines voor frezen (B001.b), en bepaalde langgatboormachines (B001.f)	0	–	1	1.241.500,00
- Isostatische persen (B204.a) ^{XXI}	0	–	1	269.000,00
- Bepaalde opslagtanks en vaten gemaakt van fluorpolymeren (B350.c.2) ^{XXII}	0	–	1	1.916.431,84
- Bepaalde distillatiekolommen of absorptiekolommen (B350.e) ^{XXIII}	0	–	1	650.000,00

XXI Het betreft isostatische persen met beide volgende kenmerken:

1. geschikt voor een maximale werkdruk van 69MPa of meer, en
2. met een drukkamerholte met een binnendiameter van meer dan 152mm.

XXII Het betreft opslagtanks en vaten met een totaal inwendig (geometrisch) volume van meer dan 0,1m³ (100L), waarvan alle oppervlakten die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt of zijn opgeslagen, (onder andere) gemaakt zijn van fluorpolymeren.

XXIII Het betreft distillatiekolommen of absorptiekolommen met een inwendige diameter van meer dan 0,1m, en voor gebruik in dergelijke distillatiekolommen of absorptiekolommen ontworpen vloeistofverdelers, dampverdelers of vloeistofcollectoren, waarvan alle oppervlakten die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt, gemaakt zijn van een of meer van de beschreven materialen.

XXIV Het betreft kleppen met een nominale afmeting van meer dan 10mm en de voor die kleppen ontworpen omhulsels (klephuizen) of voorgevormde binnenbekledingen, waarvan alle oppervlakken die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt of zijn opgeslagen, (onder andere) gemaakt zijn van fluorpolymeren.

XXV Het betreft pompen met een meervoudige afdichting en pompen zonder afdichting, met door de fabrikant opgegeven maximale pompsnelheid van meer dan 0,6m³ per uur, of vacuümpompen met door de fabrikant opgegeven maximale pompsnelheid van meer dan 5m³ per uur bij standaardtemperatuur (273 K (0°C)) en druk (101,3kPa), en voor gebruik in dergelijke pompen ontworpen omhulsels (pomphuizen), voorgevormde binnenbekledingen, schoepen, vleugelraden of straalpompverdeelstukken, waarvan alle oppervlakten die in direct contact komen met de chemicaliën die worden verwerkt (onder andere) gemaakt zijn van fluorpolymeren.

Subcategorie van CAT2	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
- Bepaalde kleppen gemaakt van fluorpolymeren (B350.g.2) ^{xxiv}	0	–	1	1.802,00
- Bepaalde pompen gemaakt van fluorpolymeren (B350.i.4) ^{xxv}	0	–	1	10.192,00
- Combinatie van bepaalde reactorvaten en roerwerken van nikkel gemaakt (B350.a.4 en B350.b.4)	0	–	1	1.692.400,00
- Meerdere combinaties van bepaalde types chemisch productieapparatuur (B350.a, B350.b, B350.c en B350.e)	2	7.435.744,46	0	–
C: Materialen	0	–	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
Combinatie	1	85.223,00	1	11.492,85
- Bepaalde digitale besturings-eenheden, in combinatie met speciaal ontworpen programmatuur voor het testen door middel van trillingen (B116.b) en programmatuur speciaal ontworpen of aangepast voor het gebruik ervan (D101)	1	85.223,00	1	11.492,85
TOTAAL	4	7.754.967,46	8	4.792.818,69

3.3.4.2 Globale vergunningen

Twee globale exportlicenties, met een gezamenlijke waarde van 5,6 miljoen euro, werden uitgereikt voor test-, inspectie- en productieapparatuur. Het betreft de export van werktuigmachines voor frezen en werktuigmachines voor draaien naar drie potentiële bestemmingslanden (Brazilië, Rusland en Zuid-Afrika) en de export van coördinatenmeetmachines naar 15 potentiële bestemmingslanden, waaronder onder andere Oekraïne, Moldavië en Vaticaanstad.^{xxvi}

XXVI De in deze vergunning vastgelegde 15 potentiële bestemmingslanden zijn: Albanië, Bosnië-Herzegovina, Georgië, Gibraltar, Groenland, IJsland, Kroatië, Macedonië, Oekraïne, Republiek Moldavië, Rusland, San Marino, Servië en Montenegro, Turkije en Vaticaanstad.

Tabel 36: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT2 (Materiaalbewerking) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT2	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	2	605.000.000,00	1	5.600.000,00
- Bepaalde coördinatenmeetmachines (B006.a)	1	5.000.000,00	1	5.000.000,00
- Bepaalde chemische productieapparatuur en onderdelen (B350.a en B350.b)	1	600.000.000,00	0	–
- Bepaalde werktuigmachines voor frezen werktuigmachines voor draaien (B001.a, b.1 en b.2)	0	–	1	600.000,00
C: Materialen	0	–	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	2	605.000.000,00	2	5.600.000,00

3.3.5 De vergunde export van elektronica^{XXVII}

3.3.5.1 Individuele vergunningen

Op vlak van elektronica voor tweeeërlei gebruik werden het voorbije jaar 6 individuele uitvoervergunningen uitgereikt. Vier vergunningen, met een totale waarde van 4,3 miljoen euro, werden uitgereikt voor de uitvoer van *resists*^{XXVIII} naar Israël. Eén vergunning, met een waarde van 2,4 miljoen euro, had betrekking op de export van versnellers waarmee

XXVII Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van elektronica voor tweeeërlei gebruik naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

XXVIII Resists zijn producten die gebruikt worden bij het ontwikkelen van elektronische chips.

elektromagnetische straling kan worden geproduceerd naar Equatoriaal-Guinea. Verder werd ook een individuele uitvoervergunning uitgereikt voor technologie voor de ontwikkeling of productie van vergunningsplichtige elektronica (bestemd voor India), met een waarde van 2 miljoen euro.

Tabel 37: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT3 (Elektronica) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie CAT3	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	2	241.029,58	1	2.350.000,00
- Versnellers waarmee elektro-magnetische straling kan worden geproduceerd (A101.b)	0	–	1	2.350.000,00
- Inductief gekoppelde plasma-massaspectrometers (A233.a)	2	241.029,58	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	5	9.680.399,00	4	4.298.325,90
- Verschillende soorten resists (C002, C002.a en C002.d)	5	9.680.399,00	4	4.298.325,90
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	1	2.000.000,00
- Technologie (E001)	0	–	1	2.000.000,00
TOTAAL	7	9.921.428,58	6	8.648.325,90

3.3.5.2 Globale vergunningen

In 2008 werden ook twee globale vergunningen uitgereikt voor de export van vergunningsplichtige elektronica voor tweërlei gebruik. Het betreft een exportlicentie voor positieve resists voor halfgeleiderlithografie naar drie potentiële Aziatische bestemmingen (Maleisië, Singapore en Taiwan) en een exportlicentie voor geïntegreerde schakelingen en verwante technologie naar 25 potentiële bestemmingslanden wereldwijd. ^{XXIX}

XXIX Argentinië, Brazilië, China, Costa Rica, Egypte, Filippijnen, Hongkong, India, Indonesië, Koeweit, Kroatië, Maleisië, Mexico, Oekraïne, Peru, Rusland, Servië en Montenegro, Singapore, Taiwan, Thailand, Tunesië, Turkije, Uruguay, Zuid-Afrika en Zuid-Korea.

Tabel 38: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT3 (Elektronica) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie CAT3	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	0	–
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	4	6.214.928,50	2	2.114.928,50
- Gallium- of indiumverbindingen (C001.d)	1	500.000,00	0	–
- Positieve resists ontworpen voor halfgeleiderlithografie (C002.a)	2	3.714.928,50	1	114.928,50
- Combinatie van bepaalde geïntegreerde schakelingen (A001.a.10) en verwante technologie (E001)	1	2.000.000,00	1	2.000.000,00
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	4	6.214.928,50	2	2.114.928,50

3.3.6 De vergunde export van telecom- communicatie en informatiebeveiliging^{XXX}

3.3.6.1 Individuele vergunningen

De vijf individuele uitvoervergunningen voor systemen en programmatuur voor telecom-communicatie en informatiebeveiliging die in 2008 werden uitgereikt hebben een gezamenlijke waarde van 3,1 miljoen euro. Het gaat daarbij om systemen voor cryptografie (bestemd voor Israël), specifieke programmatuur (Gambia, Sierra Leone en Algerije) en een combinatie van beide types producten (bestemd voor Ivoorkust).

Tabel 39: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT5
(Telecommunicatie en informatiebeveiliging) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT5	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	1	2.000.000,00
- Systemen, apparatuur en onderdelen ontworpen of aangepast voor het hanteren van 'cryptografie' (A002.a.1)	0	–	1	2.000.000,00
B: Test-, inspectie- en productie-apparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	0	–	0	–
D: Programmatuur	0	–	3	564.528,30
- Programmatuur (D002.a)	0	–	2	530.400,00
- Specifieke programmatuur (D002.c.1)			1	34.128,30
Combinatie	10	4.863.359,82	1	576.522,38
- Systemen, apparatuur en onderdelen ontworpen of aangepast voor het hanteren van 'cryptografie' (A002.a.1) en bepaalde soorten programmatuur hiervoor (D002.a en D002.c.1)	10	4.863.359,82	1	576.522,38
TOTAAL	10	4.863.359,82	5	3.141.050,68

XXX Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van telecommunicatie en informatiebeveiliging naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

3.3.6.2 Globale vergunningen

Voor producten en technologie die behoren tot de categorie ‘telecommunicatie en informatiebeveiliging’ werden in 2008 in Vlaanderen meer globale exportlicenties uitgereikt dan individuele exportlicenties. Het betreft meer bepaald 11 globale vergunningen voor de export van systemen voor cryptografie en voor apparatuur en programmatuur voor deze systemen.

Tabel 40: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT5 (Telecommunicatie en informatiebeveiliging) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT5	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	8	304.400.000,00
- Bepaalde cryptografie (A002.A.1.a) ^{xxxI}	0	–	8	304.400.000,00
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen				
D: Programmatuur	0	–	1	15.000,00
- Bepaalde programmatuur (D002.c.1)	0	–	1	15.000,00
E: Technologie	0	–	0	–
Combinatie	5	480.015.000,00	2	110.000.000,00
- Systemen, apparatuur en onderdelen ontworpen of aangepast voor het hanteren van ‘cryptografie’ (A002.a.1) en bepaalde soorten apparatuur hiervoor (D002.a en D002.c.1)	5	480.015.000,00	2	110.000.000,00
TOTAAL	5	480.015.000,00	11	414.415.000,00

XXXI In deze tabel wijken de cijfers af van de maandrapporten van de Dienst Controle Wapenhandel. Ten eerste omdat een globale exportlicentie van november 2008 volgens het betreffend maandrapport betrekking heeft op CAT5 D002.a.1.a. Deze specifieke code staat echter niet in de Europese lijst van vergunningplichtige goederen en technologie voor tweërlei gebruik. We gaan ervan uit dat het hier een materiële vergissing betreft en dat de eigenlijke code van deze exportlicentie CAT5 A002.a.1.a betreft (aangezien de code 002.a.1.a enkel betrekking kan hebben op subcategorie A binnen hoofdcategorie 5). Ten tweede werd bij een globale exportlicentie van november 2008 in het betreffende maandrapport geen subcategorie vermeld, maar enkel 002.a.1.a. Op basis van dezelfde logica als hierboven gaan we er ook hier van uit dat de eigenlijke code van deze exportlicentie CAT5 A002.a.1.a betreft.

3.3.7 De vergunde export van sensoren en lasers^{XXXII}

3.3.7.1 Individuele vergunningen

In 2008 werden voor een eerder beperkte waarde individuele uitvoervergunningen uitgereikt voor *focal plane arrays*^{XXXIII} en beeldcamera's met *focal plane arrays* (bestemd voor Singapore en Israël).

Tabel 41: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT6 (Sensoren en lasers) per subcategorie, 2007-2008

Categorie materieel	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	6	745.470,52	2	55.450,39
- Focal plane arrays (A002.e)	0	–	1	45.450,39
- Focal plane arrays en beeldcamera's met focal plane arrays (A002.a.3 en A003.b.4)	5	745.470,52	1	10.000,00
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	0	–	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	5	745.470,52	2	55.450,39

3.3.7.2 Globale vergunningen

Wat de vergunde export van sensoren en lasers betreft, werden ook drie globale uitvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van 3 miljoen euro, uitgereikt voor *focal plane arrays* en beeldcamera's met deze lenzen. In deze drie vergunningen samen worden in totaal 44 potentiële bestemmingslanden opgelijst.

XXXII Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van sensoren en lasers naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

XXXIII Dit zijn een bepaald type van lenzen.

Tabel 42: Aantal en waarde van globale uitvoervergunningen voor CAT6 (Sensoren en lasers) per subcategorie, 2007-2008

Categorie materieel	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	0	–	1	15.000.000,00
- Beeldcamera's met focal plane arrays (A003.b.4.a en A003.b.4.b)	0	–	1	15.000.000,00
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	0	–	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
Combinatie				
- Combinatie van focal plane arrays (A002.a.3.d.1, A002.a.3.d.2.a en A002.a.3.c) en beeldcamera's met deze focal plane arrays (A003.b.4.a en A003.b.4.b)	1	550.000,00	2	18.000.000,00
TOTAAL	1	550.000,00	3	33.000.000,00

3.3.8 De vergunde export van navigatie en vliegtuigelektronica^{XXXIV}

In 2008 werd één individuele vergunning uitgereikt voor de export van goederen die vallen onder de categorie 'navigatie en vliegtuigelektronica'. Het betreft meer bepaald een exportlicentie voor ontvangstapparatuur voor wereldwijde satellietnavigatiesystemen bestemd voor Maleisië.

Tabel 43: Aantal en waarde van individuele uitvoervergunningen voor CAT7 (Navigatie en vliegtuigelektronica) per subcategorie, 2007-2008

Subcategorie van CAT7	2007		2008	
	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen	Aantal vergunningen	Waarde vergunningen
A: Systemen, apparatuur en onderdelen	2	132.850,00	1	8.793,00
- Bepaalde types instrumentatie, navigatieapparatuur en systemen en specifieke onderdelen (A103)	1	126.400,00	0	–
- Bepaalde types ontvangstapparatuur voor wereldwijde satellietnavigatiesystemen en specifieke onderdelen (A105)	1	6.450,00	1	8.793,00
B: Test-, inspectie- en productieapparatuur	0	–	0	–
C: Materialen	0	–	0	–
D: Programmatuur	0	–	0	–
E: Technologie	0	–	0	–
TOTAAL	2	132.850,00	1	8.793,00

Globale vergunningen voor de uitvoer van navigatie en vliegtuigelektronica werden niet uitgereikt in 2008.

XXXIV Mits bepaalde uitzonderingen dienen voor de uitvoer van navigatie en vliegtuigelektronica naar EU-landen en een beperkt aantal andere landen geen Vlaamse vergunningen te worden aangevraagd, zie inleiding.

3.3.9 De vergunde export van producten en technologie die niet op de Europese lijst staan

Het voorbije jaar werden vier vergunningen, met een gezamenlijke waarde van 6,3 miljoen euro, uitgereikt voor goederen die niet staan op de Europese lijst van producten en technologie voor tweërlei gebruik die hoort bij verordening 1334/2000⁵⁴. Het betreft vier vergunningen voor de export van gevoelig materiaal naar Iran.

Tabel 44: Overzicht van exportlicenties voor producten en technologie die niet op de Europese lijst staan, 2008

Land van bestemming	Type vergunning	Reden van vergunningsplicht	Bedrag
Iran	Individueel	Art.4.1 Verordening 1334/2000	3.800.000,00
Iran	Individueel	Art.4.1 Verordening 1334/2000	2.536.567,64
Iran	Individueel	Verordening 423/2007 (II.A1.003.f)	564,24
Iran	Individueel	Verordening 423/2007 (II.A2.005)	7299,25

Tweemaal werd de Europese *catch-all* clausule van verordening 1334/2000^{xxxv} ingeroepen om de export van niet-nader gespecificeerde producten en/of technologie vergunningsplichtig te maken.

Verder werd tweemaal een vergunningsplicht ingeroepen op basis van verordening 423/2007 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran met het oog op het beperken van het risico op de proliferatie van massavernietigingswapens. Het betreft hier meer bepaald de export van enerzijds de chemische stof polytetrafluorethyleen en anderzijds warmtebehandelingsovens die geschikt zijn voor werktemperaturen boven 400°C.

XXXV De Europese Verordening 1334/2000 bevat ook een belangrijke *catch-all* clausule. *Catch-all* betekent dat producten die niet opgelijst staan, en dus in principe niet onder exportcontrole vallen, maar die omwille van hun (mogelijk) gebruik ingaan tegen de geest van het exportcontroleregime, toch vergunningplichtig zijn.

3.4

Bestemming van uitgevoerde goederen

Deze sectie, waarin de bestemming van de geëxporteerde vergunningsplichtige producten en technologie voor tweeeërlei gebruik wordt geanalyseerd, bestaat uit twee delen. In het eerst deel (3.4.1) bespreken we de bestemming van dergelijke export die plaats vindt met individuele vergunningen en dus betrekking heeft op individuele transacties. In het tweede deel (3.4.2) bespreken we de export met globale vergunningen, waarbij de bestemmingslanden in feite potentiële bestemmingslanden zijn. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur immers bepaalde vooraf bepaalde goederen uitvoeren naar alle landen die zijn opgenomen in de vergunning. Vlaamse bedrijven vragen globale exportlicenties aan voor hun producten voor een breed gamma aan potentiële klanten in verschillende landen, waardoor de opgegeven bestemmingslanden in deze specifieke vergunningen potentiële bestemmingslanden zijn.

Bij de gemaakte analyse van bestemmingen is het belangrijk op te merken dat een groot deel van de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik vrij is (binnen de EU) of via een communautaire algemene vergunning loopt (met een aantal andere geïndustrialiseerde landen). Voor die handel worden geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid, en wordt dus ook niet gerapporteerd in de genoemde maandverslagen. In deze sectie worden enkel de bestemmingen van vergunningsplichtige uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik besproken.

3.4.1 Individuele vergunningen

3.4.1.1 Belangrijkste bestemmingslanden

De belangrijkste afzetmarkt van Vlaamse producten en technologie voor tweeeërlei gebruik die geëxporteerd worden met individuele vergunningen is **China**. Het voorbije jaar werden negen individuele uitvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van 36,5 miljoen euro, uitgereikt door de Vlaamse Regering Deze export bestaat (in termen van waarde) hoofdzakelijk uit de chemische stoffen kaliumcyanide en natriumcyanide (32,3 miljoen euro) en in mindere mate uit chemische productieapparatuur.

Verder werden ook individuele vergunningen uitgereikt voor de export van uitrusting voor nucleaire fabrieken en digitale besturingseenheden en programmatuur voor het testen door middel van trillingen.

Frankrijk staat, met een vergunde waarde van 34,7 miljoen euro, op de tweede plaats van belangrijkste bestemmingslanden van Vlaamse export van producten en technologie voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen. Het betreft daarbij uitsluitend de export van nucleair materieel, meer bepaald onderdelen van kernreactoren en speciale splijtstoffen.

Op de derde plaats van de belangrijkste bestemmingslanden voor dit type vergunningen staat **Iran** met 11 vergunningen met een totale waarde van 16,8 miljoen euro. Vanuit Vlaanderen werd in 2008 voor een aanzienlijk bedrag (10,5 miljoen euro) methyldiethanolamine, een voorloper van onder meer giftige chemische stoffen, uitgevoerd naar Iran. Verder werd ook de uitvoer van een aantal andere producten vergunningsplichtig gemaakt op basis van enerzijds de Europese *catch-all* clause uit artikel 4.1 van verordening 1334/2000 (gevaar op aanwending voor de ontwikkeling, productie of gebruik van biologische, chemische en nucleaire wapens) en anderzijds op basis van verordening 423/2007 betreffende beperkende maatregelen ten aanzien van Iran met het oog op het beperken van het risico op de proliferatie van massavernietigingswapens.

Duitsland stond in 2008 op de vierde plaats van belangrijkste bestemmingslanden van Vlaamse producten en technologie voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen. Net als in 2007, bestond deze export in 2008 uitsluitend uit speciale splijtstoffen. Vergeleken met 2007, toen Duitsland nog op de eerste plaats stond van belangrijkste bestemmingslanden, is de waarde van deze vergunde export wel sterk gedaald (van 124,0 miljoen euro in 2007 naar 14,7 miljoen euro in 2008)

Op de vijfde plaats staat **Israël**. In 2008 werden zeven individuele exportlicenties uitgereikt, met een gezamenlijke waarde van 6,4 miljoen euro. Het betreft hier de export van verschillende types *resists*, systemen voor cryptografie, natriumcyanide en *focal plane arrays* en beeldcamera's met dit type lenzen.

De top-tien (zie tabel 45) van belangrijkste bestemmingslanden van export van goederen voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen wordt vervolledigd door de Verenigde Staten (nucleair materieel), Ivoorkust (natriumcyanide en systemen en programmatuur voor cryptografie), Equatoriaal-Guinea (versnellers voor elektromagnetische straling), India (elektronische technologie, materialen voor het beperken van de zichtbaarheid en nucleair materiaal) en Libië (Methyldiethanolamine).

Tabel 45: Top-10 van belangrijkste bestemmingslanden van de Vlaamse export van producten en technologie voor tweëerlei gebruik met individuele uitvoervergunningen (in waarde), 2008

Rang 2008 (2007)	Land	Waarde (miljoen euro)	Aard goederen
1 (16)	China	36,5	Kaliumcyanide en natriumcyanide (CAT1 C350.40 en C350.45) Chemische productieapparatuur (CAT 2 B350) Uitrusting voor nucleaire fabrieken (CAT0 B005) Digitale besturingseenheden en programmatuur voor het testen door middel van trillingen (CAT2 B116 en D101)
2 (18)	Frankrijk	34,7	Onderdelen voor kernreactoren (CAT0 A001) Speciale splijtstoffen (CAT0 C002)
3 (30)	Iran	16,8	Methyldiethanolamine (CAT1 C450.b.8) Catch-all Verordening 1334/200 (art.4.1) Warmtebehandelingsovens (II.A2.005, Verordening 423/2007) Polytetrafluorethyleen (II.A1.003.f, Verordening 423/2007)
4 (1)	Duitsland	14,7	Speciale splijtstoffen (CAT0 C002)
5 (5)	Israël	6,4	Resists (CAT3 C002) Systemen voor cryptografie (CAT5 A002.a.1) Triethanolamine (CAT1 C350.46) Focal plane arrays en beeldcamera's met focal plane arrays (CAT6 A002.a.3 en A003.b.4)
6 (8)	Verenigde Staten	2,5	Speciale splijtstoffen (CAT0 C002) Natuurlijk uraan / verarmd uraan / thorium (CAT0 C001)
7 (10)	Ivoorkust	2,4	Natriumcyanide (CAT1 C350.45) Systemen voor cryptografie en verwante programmatuur (CAT 5 A002.a.1.a en D002.a)
8 (-)	Equatoriaal-Guinea	2,4	Versnellers waarmee elektromagnetische straling kan worden geproduceerd (CAT3 A101.b)
9 (31)	India	2,3	Technologie voor elektronische systemen / test-, inspectie- en productieapparatuur / materialen (CAT3 E001) Materialen voor het beperken van de zichtbaarheid (CAT1 C101) Natuurlijk uraan / verarmd uraan / thorium en speciale splijtstoffen (CAT0 C001 en C002)
10 (-)	Libië	1,3	Methyldiethanolamine (CAT1 C450.b.8)

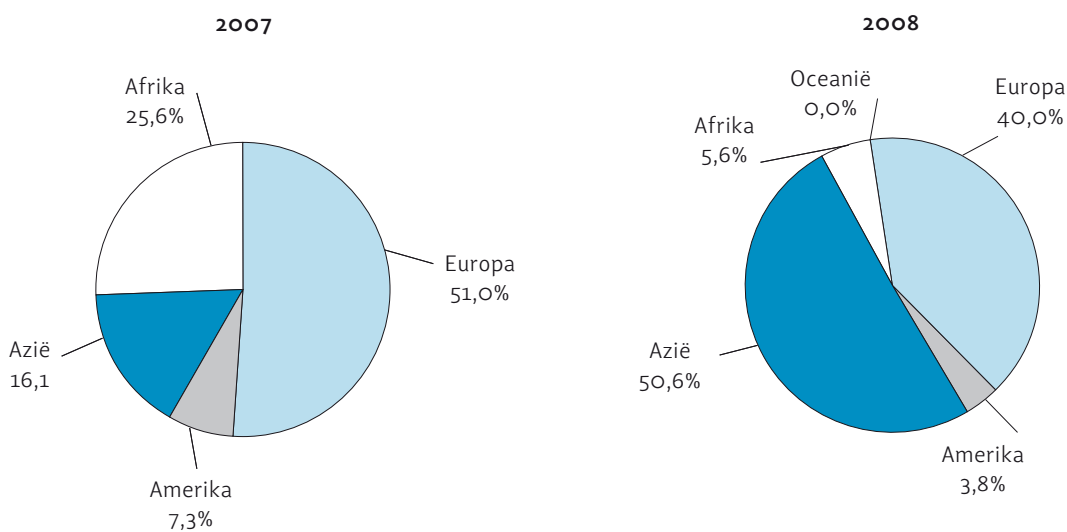
3.4.1.2 Regio's van bestemming

Het belangrijkste continent van bestemming van goederen voor tweeërlei gebruik die met individuele vergunningen worden uitgevoerd was in 2008 **Azië**. De helft van de vergunde waarde van de export met individuele vergunningen (63,8 miljoen euro) was bestemd voor Aziatische landen. Dit is opvallend aangezien deze landen in 2007 slechts instonden voor 16% van de totale vergunde waarde van dergelijke export. Dit toegenomen belang is het gevolg van enerzijds de sterk toegenomen waarde van de vergunde export naar China en Iran en anderzijds vooral van de spectaculaire daling van de waarde van de vergunde export naar Duitsland, waardoor Europa (50,5 miljoen euro) niet langer het belangrijkste continent van bestemming was van de vergunde export van goederen voor tweeërlei gebruik met individuele vergunningen in 2008 (zie tabel 59 in bijlage).

De tweede positie van **Europa** is opmerkelijk gezien het verkeer van goederen voor tweeërlei gebruik binnen de Europese Unie in principe vrij is. Het verkeer van nucleair materiaal is hierop echter een uitzondering. De handel in nucleaire goederen voor tweeërlei gebruik is wel vergunningsplichtig binnen de Europese Unie. De 14 uitgereikte vergunningen hebben dan ook allemaal betrekking op nucleair materiaal (13 vergunningen voor speciale splijtstoffen en een vergunning voor onderdelen voor kernreactoren).

Export van goederen voor tweeërlei gebruik met individuele vergunningen naar Afrika (7,1 miljoen euro), Amerika (4,8 miljoen euro) en Oceanië (500 euro) is eerder beperkt. Voor Afrika valt vooral de hoge vergunde waarde naar Ivoorkust, Equatoriaal-Guinea en Libië op. De export naar Amerika bestond in 2008 voornamelijk uit producten voor de Verenigde Staten, maar ook voor Mexico, Argentinië, Venezuela, Paraguay en Canada.

Figuren 18 en 19: Verdeling van de waarde van individueel vergunde export van goederen voor tweeërlei gebruik naar continent van bestemming, 2007-2008 ^{xxxvi}

^{xxxvi} Voor gedetailleerde cijfers, zie tabel 59 in bijlage.

3.4.2 Globale vergunningen

3.4.2.1 Aantal bestemmingslanden

Gemiddeld telde een globale Vlaamse exportlicentie voor goederen voor tweemaal gebruik in 2008 11,6 potentiële bestemmingslanden. Deze gemiddelde waarde geeft echter een vertekend beeld: 16 van de 43 uitgereikt globale exportlicenties hadden slechts 1 bestemmingsland. Aan de andere kant van het spectrum bevinden zich globale exportlicenties met 44, 62 en zelfs 72 potentiële bestemmingslanden.

Tabel 46: Overzicht van aantal landen van bestemming in aantal globale vergunningen voor goederen voor tweemaal gebruik, 2008

Aantal bestemmingslanden	Aantal vergunningen
1	16
2	4
3	3
5	1
6	1
7	1
10	1
11	3
14	2
15	2
22	1
25	1
30	1
31	3
44	1
62	1
72	1
Totaal	43

3.4.2.2 Beperking op bestemmingen

Globale vergunningen voor de export van goederen voor tweeeërlei gebruik verschillen van individuele vergunningen doordat ze geen betrekking hebben op vooraf bepaalde individuele transacties. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur bepaalde vooraf bepaalde goederen onbeperkt uitvoeren naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning. In sommige gevallen wordt echter een beperking opgelegd naar welke bestemmingen uitgevoerd mag worden in deze landen. Tabel 47 geeft een overzicht van de globale vergunningen waarbij de Dienst Controle Wapenhandel in de betreffende maandrapporten aangaf dat de vergunning werd verleend met een beperkt aantal bestemmingen.

Tabel 47: Overzicht van globale vergunningen met een beperking op de bestemmingen, 2008

Bestemmingslanden	Aard goederen	Bedrag	Opmerking
Maart			
31 bestemmingslanden	CATo1 C350.16 en C350.20	4.400.000,00	Beperkt aantal bestemmingen voor Maleisië, Guatemala en Venezuela
Juli-Augustus			
China	CAT1 C350.40 en C350.45	25.356,45	Beperkt aantal bestemmingen
Oktober			
Israël	CATo1 Co06.d.1.b en Co06.D.1.d	116.000,00	Beperkt aantal bestemmingen
11 bestemmingslanden	CAT1 C350.49, C350.46 en C450.b.8	7.500.000,00	Beperkt aantal bestemmingen voor Kazachstan
November			
Armenië	CATo5 A002.a.1.a	6.000.000,00	Beperkt aantal bestemmingen
India	CATo5 A002.a.1.a	7.200.000,00	Beperkt aantal bestemmingen
Zuid-Korea	CATo1 Co06.d.1.b en C350.20	12.385.534,00	Beperkt aantal bestemmingen

3.4.2.3 Overzicht bestemmingslanden

In tegenstelling tot individuele vergunningen, die betrekking hebben op individuele transacties, is het bij globale vergunningen veel moeilijker om te achterhalen waar de Vlaamse producten voor tweeeërlei gebruik terecht zullen komen. Vaak is de Vlaamse aanvrager van de globale vergunning niet van plan om de producten ook daadwerkelijk naar alle opgesomde bestemmingslanden uit te voeren, maar betreft het potentiële bestemmingslanden.

In 2008 werden 16 **Europese bestemmingslanden** opgelijst in globale exportlicenties. Het betreft daarbij vooral export van telecommunicatie en informatiebeveiliging voor tweërlei gebruik (CAT5). Verder zijn de Europese landen ook potentiële bestemmingslanden van chemisch een aanverwant materiaal (CAT1), apparatuur voor materiaal bewerking (CAT2), sensoren en lasers (CAT6), nucleair materiaal (CATO) en elektronica (CAT3).

Tabel 48: Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Europese landen en aard van de goederen voor tweërlei gebruik, 2008

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Albanië	5	CAT5 (4), CAT2 (1)
Andorra	2	CAT5
Bosnië-Herzegovina	5	CAT5 (4), CAT2 (1)
Gibraltar	1	CAT2
IJsland	7	CAT5 (5), CAT1 (1), CAT2 (1)
Kroatië	9	CAT5 (5), CAT1 (2), CAT2 (1), CAT3 (1)
Liechtenstein	2	CAT5
Moldavië	1	CAT2
Monaco	2	CAT5
Oekraïne	14	CAT5 (5), CAT1 (4), CAT6 (3), CAT2 (1), CAT3 (1)
Rusland	19	CAT1 (6), CAT5 (5), CAT6 (3), CATO (2), CAT2 (2), CAT3 (1)
San Marino	1	CAT2
Servië-Montenegro	12	CAT1 (4), CAT5 (4), CATO (2), CAT2 (1), CAT3 (1)
Vaticaanstad	1	CAT2
VJR Macedonië	6	CAT5 (5), CAT2 (1)

De mogelijke export van producten en technologie voor tweërlei gebruik met globale vergunningen naar **Amerikaanse landen** geeft een ander beeld. Landen uit de Caraïben zijn voornamelijk potentiële bestemmingslanden in globale exportlicenties voor sensoren en lasers (CAT6), bij landen uit Centraal-Amerika betreft het vooral de export van telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5) en bij Zuid-Amerikaanse landen vinden we veel vergunningen voor zowel telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5), sensoren en lasers (CAT6), als chemisch en verwant materiaal (CAT1).

Tabel 49: Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Amerikaanse landen en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Noord-Amerika		
Groenland	1	CAT2
Caraiïben		
Antigua en Barbuda	1	CAT6
Bahamas	1	CAT6
Barbados	1	CAT6
Cuba	5	CAT1 (2), CAT5 (2), CAT6 (1)
Dominica	1	CAT6
Dominicaanse Republiek	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Grenada	1	CAT6
Haïti	1	CAT6
Jamaica	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Puerto Rico	1	CAT6
Saint Kitts and Nevis	1	CAT6
Saint Lucia	1	CAT6
Saint-Vincent en de Grenadines	1	CAT6
Trinidad en Tobago	2	CAT1 (1), CAT6 (1)
Centraal-Amerika		
Belize	1	CAT6
Costa Rica	5	CAT5 (2), CAT1 (1), CAT3 (1), CAT6 (1)
El Salvador	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Guatemala	4	CAT5 (2), CAT1 (1), CAT6 (1)
Honduras	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Mexico	8	CAT1 (3), CAT5 (3), CAT3 (1), CAT6 (1)
Nicaragua	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Panama	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Zuid-Amerika		
Argentinië	10	CAT1 (3), CAT5 (3), CAT6 (3), CAT3 (1)
Bolivië	5	CAT1 (2), CAT5 (2), CAT6 (1)
Brazilië	15	CAT1 (5), CAT5 (3), CAT6 (3), CATo (2), CAT2 (1), CAT3 (1)
Chili	5	CAT1 (2), CAT5 (2), CAT6 (1)
Colombia	5	CAT1 (2), CAT5 (2), CAT6 (1)
Ecuador	6	CAT1 (2), CAT5 (2), CAT6 (1)

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Frans Guyana	1	CAT6
Guyana	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Paraguay	1	CAT6
Peru	6	CAT1 (2), CAT5 (2), CAT3 (1), CAT6 (1)
Suriname	3	CAT5 (2), CAT6 (1)
Uruguay	5	CAT5 (2), CAT1 (1), CAT3 (1), CAT6 (1)
Venezuela	3	CAT1 (1), CAT5 (1), CAT6 (1)

Bij de export van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik richting **Azië** met globale vergunningen merken we dat landen uit Oost-Azië, Zuid-Azië en Zuid-Oost-Azië vooral als mogelijke bestemmingslanden voorkomen op vergunningen voor chemisch en verwant materiaal (CAT1) en voor telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5). Verder staan een aantal van deze landen ook opgelijst in globale vergunningen voor nucleair materiaal (CATo), elektronica (CAT3), sensoren en lasers (CAT6) en uitzonderlijk apparatuur voor materiaalbewerking (CAT2).

Tabel 50: Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Aziatische landen en aard van de goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Oost-Azië		
China	14	CAT1 (6), CATo (2), CAT5 (2), CAT6 (2), CAT3 (1), combinatie (1)
Hongkong	10	CAT1 (4), CAT5 (3), CATo (2), CAT3 (1)
Mongolië	1	CAT5
Taiwan	18	CAT1 (6), CAT5 (5), CATo (2), CAT3 (2) CAT6 (2), combinatie (1)
Zuid-Korea	18	CAT1 (6), CAT5 (5), CAT6 (3), CATo (2), CAT3 (1), combinatie (1)
Zuid-Azië		
Bangladesh	1	CAT5
India	15	CAT1 (7), CAT5 (3), CATo (2), CAT6 (2), CAT3 (1)
Malediven	2	CAT5
Sri Lanka	2	CAT5
Zuid-Oost-Azië		
Brunei Darussalam	3	CAT5 (2), CAT1 (1)
Cambodja	1	CAT5

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Filippijnen	8	CAT5 (4), CAT1 (3), CAT3 (1)
Indonesië	8	CAT5 (4), CAT1 (3)
Maleisië	11	CAT1 (5), CAT5 (3), CAT3 (2), CATo (1)
Singapore	16	CAT1 (5), CAT5 (5), CATo (2), CAT3 (2), CAT6 (2)
Thailand	9	CAT1 (4), CAT5 (4), CAT3 (1)
Vietnam	4	CAT5
West-Azië		
Armenië	1	CAT5
Bahrein	5	CAT1 (3), CAT5 (2)
Georgië	7	CAT5 (6), CAT2 (1)
Israël	3	CAT1 (2), CAT5 (1)
Jordanië	2	CAT5
Koeweit	7	CAT5 (4), CAT1 (2), CAT3 (1)
Libanon	1	CAT5
Nigeria	1	CAT5
Oman	3	CAT5 (2), CAT1 (1)
Qatar	7	CAT5 (4), CAT1 (3)
Saoedi-Arabië	6	CAT5 (4), CAT1 (2)
Turkije	19	CAT1 (6), CAT5 (6), CAT6 (3), CATo (2), CAT2 (1), CAT3 (1)
Verenigde Arabische Emiraten	4	CAT1 (3), CAT5 (1)
Centraal-Azië		
Kazachstan	5	CAT5 (4), CAT1 (1)
Kirgizië	2	CAT5

Van alle **Afrikaanse landen** wordt Zuid-Afrika het vaakst opgegeven als bestemmingsland bij globale exportlicenties voor goederen voor tweeeërlei gebruik. Het betreft hier globale vergunningen voor een breed gamma aan producten en technologie voor tweeeërlei gebruik. De overige Afrikaanse landen worden enkel opgelijst als bestemmingsland in globale vergunningen voor telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5) of chemisch en verwant materiaal (CAT1). Een aantal Noord-Afrikaanse landen (Algerije, Egypte en Tunesië) zijn ook potentieel bestemmingsland van nucleair materiaal (CATo) of elektronica (CAT3).

Tabel 51: Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar Afrikaanse landen en aard van de goederen voor tweërlei gebruik, 2008

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Noord-Afrika		
Algerije	10	CAT1 (4), CAT5 (4), CATo (2)
Egypte	3	CAT5 (2), CAT3 (1)
Libië	2	CAT1(1), CAT5 (1)
Marokko	10	CAT1 (4), CAT5 (4), CATo (2)
Tunesië	13	CAT1 (6), CAT5 (4), CATo (2), CAT3 (1)
Centraal-Afrika		
Oost-Afrika		
Burundi	1	CAT5
Djibouti	1	CAT1
Kenia	2	CAT5
Mauritius	2	CAT5
Zambia	1	CAT5
Zuidelijk Afrika		
Zuid-Afrika	18	CAT1 (6), CAT5 (5), CAT6 (3), CATo (2), CAT2 (1), CAT3 (1)
West-Afrika		
Burkina Faso	2	CAT5
Senegal	3	CAT5 (2), CAT1 (1)
Togo	2	CAT5
Oceanië		
Frans-Polynesië	2	CAT5
Nieuw Caledonië	2	CAT5
Papoe-Nieuw-Guinea	3	CAT5 (2), CAT1 (1)

Ook een aantal **landen uit de zuidelijke Stille Oceaan** werden in 2008 als bestemmingslanden in (een beperkt) aantal globale exportlicenties opgenomen. Het gaat daarbij om globale exportlicenties voor de uitvoer van telecommunicatie en informatiebeveiliging (CAT5) en een globale exportlicentie voor chemisch en verwant materiaal (CAT1).

Tabel 52: Aantal uitgereikte globale exportlicenties naar landen uit Oceanië en aard van de goederen voor tweërlei gebruik, 2008

Land	Aantal vergunningen	Aard van goederen (aantal vergunningen)
Frans-Polynesië	2	CAT5
Nieuw Caledonië	2	CAT5
Papoea-Nieuw-Guinea	3	CAT5 (2), CAT1 (1)

3.5

Geweigerde uitvoervergunningen

In 2008 werden twee aanvragen voor een vergunning voor de export van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik geweigerd. Deze weigeringen vonden plaats in december 2008 en betroffen tweemaal een aanvraag voor een individuele exportlicentie bestemd voor Iran.

Tabel 53: *Overzicht van de geweigerde uitvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008*

Land van bestemming	Type goederen	Bedrag
Iran	<i>Catch-all</i> (EU-verordening 1334/2000, art.4.1)	5.007,90
Iran	Bepaalde inspectieapparatuur die gebruik maakt van niet-destructieve technieken (CAT 1 BOO1.f) ^{XXXVII}	697.000,00

Een geweigerde vergunning had betrekking op de export van inspectieapparatuur voor het vervaardigen van vezels of composieten. De specifieke motivering voor deze weigering is niet bekend.

De andere vergunning had betrekking op niet nader genoemde producten en/of technologie die vergunningsplichtig is op basis van de Europese *catch-all* clause uit verordening 1334/2000 voor goederen die aangewend kunnen worden voor de ontwikkeling, productie of gebruik van biologische, chemische en nucleaire wapens (artikel 4.1). Opvallend is dat deze exportlicentie, volgens het maandrapport van de Dienst Controle Wapenhandel reeds in 2006 werd aangevraagd. De vergunningsprocedure voor deze specifieke transactie heeft dus minstens 24 maanden geduurd. Ook hier is de specifieke motivering voor deze weigering niet bekend.

XXXVII Het betreft meer bepaald inspectieapparatuur welke gebruik maakt van niet-destructieve technieken, geschikt voor het driedimensionaal opsporen van gebreken, welke gebruik maakt van ultrasone of röntgentomografie en speciaal is ontworpen voor composieten.

4

*De doorvoer van
goederen voor tweeërlei
gebruik vanuit
Vlaanderen*

De Europese verordening 1334/2000 van 22 juni 2000, die de uitvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik reguleert, is in principe enkel van toepassing op de uitvoer van producten voor tweeeërlei gebruik. Bij de bekendmaking van deze Europese regeling in het Belgisch staatsblad is het toepassingsgebied echter uitgebreid tot doorvoer. Ook voor de doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik worden door de Vlaamse overheid vergunningsaanvragen behandeld.

In 2008 werden twee vergunningen voor de doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik uitgereikt door de Vlaamse Regering. Het betreft meer bepaald een individuele vergunning bestemd voor de doorvoer van positieve *resists* ontworpen voor halfgeleiderlithografie^{xxxviii} (CAT3 COO2.a) naar Israël en een globale vergunning voor de doorvoer van methyldiethanolamine^{xxxix} (CAT1 C450.b.8) bestemd voor acht landen, waaronder een aantal landen uit het Midden-Oosten, Rusland, Oekraïne, Tunesië en Zuid-Afrika.

Tabel 54: Overzicht van uitgereikte doorvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik, 2008

Type vergunning	Aard van producten	Bestemming	Bedrag
Individuele vergunning	CAT03 COO2.a	Israël	7.657.877
Globale vergunning	CAT01 C450.b.8	Bahrein, Koeweit, Oekraïne, Qatar, Rusland, Tunesië, VAE, Zuid-Afrika	800.000

Doorvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik worden in Vlaanderen slechts uitzonderlijk aangevraagd en uitgereikt. In 2007 werd bijvoorbeeld geen enkele doorvoervergunning uitgereikt. Wel werd er in 2007 één aanvraag voor de doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik geweigerd, meer bepaald een aanvraag voor de doorvoer van specifieke werktuigmachines voor het slijpen van materialen (CAT2 BOO1.c.1 en B201.b.1) afkomstig uit Zwitserland en bestemd voor Iran.⁵⁵ In 2008 werd geen enkele aanvraag voor de doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik geweigerd.

XXXVIII Dit zijn producten die gebruikt worden bij het ontwikkelen van elektronische chips

XXXIX Methyldiethanolamine, vaak afgekort als MDEA, is een vloeistof met een ammoniakgeur die behoort tot de lijst van goederen voor tweeeërlei gebruik omdat het als 'voorloper' bij de productie van giftige stoffen kan worden gebruikt.

5

Conclusies

Producten voor tweeeërlei gebruik zijn niet speciaal voor militaire doeleinden ontwikkeld, maar kunnen eventueel wel een militaire toepassing hebben. Uit veiligheidsoverwegingen wordt ook de handel in deze goederen gecontroleerd. De procedure voor het behandelen van vergunningsaanvragen voor de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik, verloopt in Vlaanderen gelijk met die voor vergunningsaanvragen voor wapenhandel, d.i. via de Dienst Controle Wapenhandel en de bevoegde minister. In het Vlaamse controlesysteem hebben goederen voor tweeeërlei gebruik in principe een burgerlijke eindgebruiker. Als de gebruiker militair is, valt de handel immers onder de *catch-all* clausule, en wordt het goed als een militair product beschouwd. Elke maand publiceert de Dienst Controle Wapenhandel van het Vlaamse Gewest een rapport met daarin een overzicht van de uitgereikte en geweigerde uitvoer- en doorvoervergunningen voor deze producten voor die maand. In voorliggend rapport werden op basis van die cijfers de aanvragen voor Vlaamse uitvoer- en doorvoervergunningen voor goederen voor tweeeërlei gebruik geanalyseerd.

Bij de gemaakte analyse is het belangrijk op te merken dat een groot deel van de handel in goederen voor tweeeërlei gebruik vrij is (binnen de EU) of via een communautaire algemene vergunning loopt (met een aantal andere geïndustrialiseerde landen). Voor die handel worden geen vergunningen uitgereikt door de Vlaamse overheid en die transacties zijn dan ook niet opgenomen in de in dit rapport gepresenteerde analyses.

In Vlaanderen worden twee types van vergunningen voor de uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik uitgereikt: individuele en globale uitvoervergunningen. Terwijl individuele uitvoervergunningen betrekking hebben op een welbepaalde individuele transactie (de export van welbepaalde goederen naar een welbepaalde bestemming), hebben globale vergunningen dit niet. Met een globale vergunning kan een Vlaamse exporteur een aantal vooraf bepaalde goederen uitvoeren (binnen de waarde van de vergunning) naar de landen die zijn opgenomen in de vergunning. Doordat de exporteur meestal onbeperkt kan uitvoeren naar alle in de vergunning vermelde landen dienen de waarden die worden vermeld in de globale vergunningsaanvragen te worden beschouwd als potentiële maximumbedragen.

In 2008 werden 92 **individuele uitvoervergunningen** voor goederen voor tweeeërlei gebruik uitgereikt door de Vlaamse Regering. Deze individuele vergunningen hadden een gezamenlijke waarde van 126,2 miljoen euro. Verder werden ook 43 **globale uitvoervergunningen**, met een gezamenlijke waarde van ongeveer 1,1 miljard euro, uitgereikt in 2008. Met een totale waarde van 126,2 miljoen euro ligt de vergunde export van goederen en technologie voor tweeeërlei gebruik waarvoor individuele exportlicenties werden aangevraagd in 2008 beduidend lager dan in 2007 (245,5 miljoen euro). Het voorbije jaar werden met name voor de export van nucleair materiaal (- 76,4 miljoen euro) en chemisch een aanverwant materiaal (- 43,5 miljoen euro) voor een beduidend lagere waarde individuele vergunningen uitgereikt. De *waarde* van de globale vergunningen, die zoals reeds vermeld een potentiële waarde betreft, is in 2008 vrij stabiel gebleven, al valt op dat het *aantal* uitgereikt globale exportlicenties voor deze goederen en technologie voor tweeeërlei gebruik sterk is gestegen (van 30 in 2007 naar 42 in 2008).

Individuele vergunningen voor de export van goederen voor tweeeërlei gebruik vanuit Vlaanderen hadden in 2008, net als in 2007, voornamelijk betrekking op twee types van producten: nucleaire goederen en chemisch en aanverwant materiaal. Deze twee types van producten stonden samen in voor meer dan 80% van de waarde van de vergunde export in 2008. De meeste *globale* vergunningen die in Vlaanderen worden aangevraagd voor de export van goederen voor tweeeërlei gebruik hebben betrekking op allerlei chemisch en aanverwant materiaal, of op producten en systemen voor telecommunicatie en informatiebeveiliging, naast een breed gamma aan andere producten.

Het belangrijkste continent van bestemming van goederen voor tweeeërlei gebruik die met individuele vergunningen worden uitgevoerd, was in 2008 Azië. De helft van de vergunde waarde van de export met individuele vergunningen (63,8 miljoen euro) was bestemd voor Aziatische landen. Ook voor Europa worden veel individuele vergunningen uitgereikt, die allemaal betrekking hebben op nucleair materiaal, gezien het verkeer van andere goederen voor tweeeërlei gebruik binnen de Europese Unie in principe vrij is. De top-5 van bestemmingslanden met individuele vergunningen bestaat uit China, Frankrijk, Iran, Duitsland en Israël. Bestemmingslanden voor globale vergunningen zijn moeilijker te omschrijven gezien de aard van de vergunning: gemiddeld telde een globale Vlaamse exportlicentie voor goederen voor tweeeërlei gebruik in 2008 meer dan 11 potentiële bestemmingslanden.

In 2008 werden twee vergunningen voor de **doorvoer** van goederen voor tweeeërlei gebruik uitgereikt door de Vlaamse Regering. In 2007 werd geen enkele doorvoervergunning uitgereikt.

Gezien de aard van de regelgeving inzake handel in goederen voor tweeeërlei gebruik en het toegepaste vergunningsstelsel, is het niet evident om een beeld te schetsen van de uit- en doorvoer van dergelijke goederen. In dit jaarrapport werd het beschikbare cijfermateriaal dan ook samengebracht en geanalyseerd binnen een strikt en beperkt methodologisch kader. Uit de analyses blijkt dat in 2008 een stuk minder individuele vergunningen werden uitgereikt voor de uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik, terwijl de uitvoer via globale vergunningen vrij stabiel bleef. Gezien pas in 2007 gestart werd met de rapportage over het Vlaams vergunningsbeleid inzake handel in goederen voor tweeeërlei gebruik, wordt het slechts de komende jaren mogelijk om evoluties en trends op langere termijn vast te stellen.

BIJLAGEN

Bijlage 1

Bijkomende tabellen

Tabel 55: Verdeling uitgereikte invoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2008

ML-categorie	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML1	139	3.826.245,99	140	3.425.638,56
ML1.a	71	1.371.101,40	94	2.486.253,67
ML1.d	67	2.454.527,12	45	894.787,75
ML1.a + ML1.d	1	617,47	1	4.597,14
ML2 (ML2.a)	1	2.000.000,00	0	–
ML3	51	8.319.499,96	44	9.231.237,05
ML3.a	51	8.319.499,96	43	9.139.294,25
ML3.b	0	–	1	91.942,80
ML4 (ML4.b)	1	24.823,20	0	–
ML5	5	662.061,90	8	40.735.463,09
ML5.a	1	29.534,00	3	33.593.302,17
ML5.b	4	632.527,90	4	442.160,86
ML5.a+ML5.b	0	–	1	6.700.000,06
ML6	29	49.737.386,44	49	52.423.906,71
ML6.a	29	49.737.386,44	49	52.423.906,71
ML15	2	171.872,18	4	332.511,63
ML15.a	0	–	1	23.751,89
ML15.c	1	35.000,00	1	80.500,00
ML15.d	1	136.872,18	2	228.259,74
ML23	31	716.374,76	156	593.772,08
ML26	15	115.540,00	18	723.422,50
Combinatie	2	565,00	11	317.452,01
ML1.a + ML23	2	565,00	5	63.496,00
ML1.a + ML3.a	0	–	2	40835,40
ML1.a + ML3.a + ML10.d	0	–	2	370,61
ML3.a + ML23	0	–	1	162.750,00
ML2.a + ML6.a	0	–	1	90.000,00
Totaal	280	65.904.921,42	430	107.783.403,63

Tabel 56: Aantal en waarde van verstrekte invoervergunningen voor militair materieel per regio/land van herkomst, 2007-2008 (zie pg 143)

	2007		2008	
Continent/ Regio/Land	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Europa	94	51.500.457,31	238	74.077.983,14
Europese Unie	56	47.853.547,47	177	71.991.158,23
Denemarken	0	–	2	720,00
Duitsland	39	1.779.811,60	145	2.716.320,89
Finland	0	–	1	1.500.000,00
Frankrijk	3	420.595,00	5	18.158.730,00
Griekenland	1	35.000,00	2	161.000,00
Italië	4	44.475.874,04	10	47.328.781,58
Oostenrijk	5	101.120,00	2	45.120,00
Tsjechië	2	1.000.000,00	5	1.140.000,00
Verenigd Koninkrijk	2	41.146,83	5	940.485,76
Rest Europa	27	3.421.586,04	61	2.086.824,91
Kroatië			2	3.000,00
Noorwegen			1	21.630,00
Zwitserland	27	3.421.586,04	58	2.062.194,91
Afrika	2	0,00	2	128.000,00
Zuid-Afrika	2	0,00	2	128.000,00
Amerika	151	10.094.935,36	162	10.342.760,36
Noord-Amerika	142	8.369.935,36	156	9.557.760,36
Canada	0	–	2	44.819,50
Verenigde Staten	142	8.369.935,36	154	9.512.940,86
Zuid-Amerika	9	1.725.000,00	6	785.000,00
Brazilië	9	1.725.000,00	6	785.000,00
Azië	28	3.978.057,33	27	23.234.074,21
Oost-Azië	21	1.166.332,73	13	346.971,29
China	11	295.749,34	9	267.290,84
Hongkong	0	–	2	35.048,26
Taiwan	2	76.619,00	0	–
Zuid-Korea	8	793.964,39	2	44.632,19
West-Azië	18	3.037.048,40	14	22.887.102,92
Israël	7	2.811.724,60	8	22.811.529,12
Turkije	11	225.323,80	6	75.573,80
Oceanië	1	919,43	1	585,92
Australië	1	919,43	1	585,92
Totaal	280	65.904.921,42	430	107.783.403,63

Tabel 57: Verdeling verstrekte uitvoervergunningen naar type militair materieel, 2007-2008

ML-categorie	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML1	3	21.915,48	9	2.193.733,35
ML1.a	3	21.915,48	6	3.150,00
ML1.b	0	–	1	760.025,00
ML1.d	0	–	2	1.430.558,35
ML2 (ML2.a)	1	150.000,00	0	–
ML5	1	35.200.000,00	3	12.554.605,00
ML5.a			2	10.136.365,00
ML5.b	1	35.200.000,00	1	2.418.240,00
ML6	10	97.370.636,47	21	4.961.337
ML6.a	9	41.142.399,61	21	4.961.337,52
ML6.a + ML25.g	1	56.228.236,86	0	–
ML7 (ML7.f)	1	1.435.256,00	0	–
ML9	1	10.650,00	5	748.906,99
ML9.a	1	10.650,00	0	–
ML9.c	0	–	1	724.780,00
ML9.g	0	–	4	24.126,99
ML10	1	7.000.000,00	12	23.534.809,25
ML10.b	1	7.000.000	3	22.554.309,25
ML10.d			9	980.500,00
ML11 (ML11.a)	7	3.865.132,52	16	76.363.544,00
ML13	12	15.854.692,97	8	5.592.190,14
ML13.a	3	6.539.242,06	0	–
ML13.b	3	805.115,00	0	–
ML13.d	6	8.510.335,91	7	3.792.267,42
ML13.a + ML13.d			1	1.799.922,72
ML14	0	–	1	9.033.550,00
ML15	24	1.521.890,59	23	10.708.772,76
ML15.b			4	409.200,00
ML15.c	12	361.983,17	13	1.882.838,41
ML15.d	12	1.159.907,42	6	8.416.734,35
ML23	1	15.000,00	3	16.436,00
ML24	88	89.041.045,23	118	87.092.008,29

ML-categorie	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
ML25	30	3.103.814,62	35	6.763.362,43
ML25	0	–	2	529.594,00
ML25.a	21	2.860.915,22	25	5.529.547,57
ML25.e	1	32.590,00	0	–
ML25.g	6	148.209,40	5	53.636,86
ML25.i	2	62.100,00	3	650.584,00
Combinatie	2	15.721.415,51	2	473.141,94
ML9.a + ML11.a	0	–	1	53.291,94
ML5.a + ML5.b	0	–	1	419.850,00
ML11.a + ML15.d	1	15.000.000,00	0	–
ML11a + ML15c + ML25c	1	721.415,51	0	–
Totaal	182	270.311.449,39	256	240.036.397,15

Tabel 58: Aantal en totale waarde van verstrekte uitvoervergunningen voor militair materieel per continent, regio en land van bestemming, 2007-2008

Continent/Regio/Land	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Europa	111	165.249.482,05	167	114.730.164,74
Europese Unie	100	124.310.550,33	156	113.540.200,71
Cyprus	1	25.380,00	1	7.350.000,00
Denemarken	0	–	3	704.274,00
Duitsland	25	21.307.945,00	39	52.541.946,25
Frankrijk	20	19.165.958,26	31	12.468.268,34
Ierland	2	108.926,46	0	–
Italië	2	49.050,00	8	1.132.800,00
Oostenrijk	1	64.668,00	1	9.964,00
Polen	2	35.230,00	1	29.670,00
Roemenië	0	–	1	114.096,00
Slovenië	1	18.248,50	2	56.998,86
Spanje	9	648.758,00	14	1.768.335,30
Tsjechië	1	218.000,00	1	384.250,00
Verenigd Koninkrijk	20	78.035.650,52	40	33.906.734,57
Zweden	16	4.632.735,59	14	3.072.863,39

	2007		2008	
Continent/Regio/Land	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Niet-EU	11	40.938.931,72	11	1.189.964,03
Noorwegen	3	343.205,00	3	42.360,00
Rusland	1	32.590,00	1	900,00
Zwitserland	7	40.563.136,72	7	1.146.704,03
Amerika	15	52.642.490,23	16	90.226.942,08
Noord-Amerika	9	52.555.705,40	9	87.981.149,13
Canada	0	–	1	21.300,00
Verenigde Staten	9	52.555.705,40	8	87.981.149,13
Zuid-Amerika	6	86.784,83	7	2.224.492,95
Argentinië	0	–	1	450.840,00
Chili	4	63.017,24	5	1.740.351,18
Colombia	2	23.767,59	1	33.301,77
Azië	54	47.394.867,01	64	34.546.705,23
Oost-Azië	4	3.318.040	8	3.793.022,80
Japan	1	2.851.000,00	1	3.265.000,00
Taiwan	1	35.700,00	0	–
Zuid-Korea	2	431.340,00	7	528.022,80
Zuid-Azië	24	36.642.459,99	28	17.911.215,88
Afghanistan	1	5.511,88	0	–
Bangladesh	0	–	1	1.093.976,16
India	14	36.327.751,61	14	11.455.405,65
Pakistan	9	309.196,50	13	5.361.834,07
Zuid-Oost-Azië	3	2.635.762,00	5	4.323.918,84
Brunei Darussalam	1	105.000,00	0	–
Maleisië	0	–	1	2.418.240,00
Singapore	2	2.530.762,00	2	1.866.438,84
Thailand	0	–	2	39.240,00
West-Azië	23	4.798.605,02	22	8.304.585,94
Irak	1	2.295.286,11	0	–
Israël	14	751.499,85	10	1.129.077,59
Jordanië	2	40.949,79	0	–
Oman	1	18.398,32	0	–
Saoedi-Arabië	0	–	1	451.717,97
Turkije	5	1.692.470,95	11	6.723.790,38

	2007		2008	
Continent/Regio/Land	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Afrika	0	–	7	340.024,15
<i>Oost-Afrika</i>	0	–	1	210.824,15
Malawi	0	–	1	210.824,15
<i>Zuidelijk Afrika</i>	0	–	5	129.200,00
Zuid-Afrika	0	–	5	129.200,00
<i>West-Afrika</i>	0	–	1	0,00
Senegal	0	–	1	0,00
Oceanië	2	5.024.610,00	3	406.523,24
Australië	2	5.024.610,00	3	406.523,24
Totaal	182	270.311.449,29	256	240.036.397,67

Tabel 59: Aantal en totale waarde van verstrekte uitvoervergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik met individuele vergunningen per continent, regio en land van bestemming, 2007-2008

	2007		2008	
Continent/Regio/Land	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Europa	17	125.163.678,96	19	50.527.278,92
<i>Europese Unie</i>	13	124.489.775,00	14	49.529.476,40
Duitsland	8	123.993.235,00	3	14.710.460,00
Frankrijk	3	496.440,00	6	34.654.256,40
Hongarije	0	–	1	100,00
Oostenrijk	1	0,00	1	159.000,00
Verenigd Koninkrijk	1	100,00	2	5.140,00
Zweden	0	–	1	520,00
<i>Niet-EU</i>	4	673.903,96	5	997.802,52
Noorwegen	0	–	0	–
Oekraïne	1	300.900,00	1	380.000,00
Rusland	2	315.080,00	3	535.054,00
Servië-Montenegro	1	57.923,96	0	–
VJR Macedonië	0	–	1	82.748,52
Amerika	11	18.080.027,28	11	4.771.838,57
<i>Noord-Amerika</i>	5	3.148.054,00	5	2.513.699,23
Canada	0	–	1	520,00
Verenigde Staten	5	3.148.054,00	4	2.513.179,23

	2007		2008	
Continent/Regio/Land	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Centraal-Amerika	4	1.131.553,28	1	1.241.500,00
Guatemala	2	131.363,28	0	–
Mexico	2	1.000.190,00	1	1.241.500,00
Zuid-Amerika	2	13.800.420,00	5	1016639,34
Argentinië	0	–	3	523.660,84
Brazilië	1	9.000,00	0	–
Chili	1	13.791.420,00	0	–
Paraguay	0	–	1	2.616,90
Venezuela	0	–	1	490.361,60
Azië	36	39.423.661,69	51	63.796.258,83
Oost-Azië	12	20.581.221,86	15	36.984.373,83
China	1	560.000,00	9	36.536.729,49
Hongkong	1	76,52	0	–
Japan	5	261.445,00	3	184.320,00
Taiwan	1	40.000,00	2	128.858,00
Zuid-Korea	4	19.719.700,34	1	134.466,34
Zuid-Azië	3	10.280,00	4	2.255.758,75
India	3	10.280,00	3	2.255.610,00
Pakistan	0	–	1	148,75
Zuid-Oost-Azië	4	257.914,20	4	54.428,27
Maleisië	1	80.000,00	1	8.793,00
Singapore	3	177.914,20	1	45.450,39
Vietnam	0	–	2	184,88
West-Azië	17	18.574.245,63	28	24.501.697,98
Armenië	1	114,50	0	–
Azerbeidzjan	1	256.262,00	0	–
Iran	1	32.309,51	11	16.841.391,13
Israël	7	10.108.312,32	7	6.403.325,90
Jordanië	1	85,10	3	8.572,60
Libanon			1	60,24
Saoedi-Arabië	2	7.435.744,46	4	11.486,57
Verenigde Arabische Emiraten	4	741.417,74	1	286.861,54
Yemen	0	–	1	950.000,00

Continent/Regio/Land	2007		2008	
	Aantal	Waarde	Aantal	Waarde
Afrika	18	62.827.493,36	10	7.082.510,68
Noord-Afrika	1	329.860,00	5	1.772.842,30
Algerije	1	329.860,00	2	507.888,30
Egypte	0	–	1	2.414,00
Libië	0	–	2	1.262.540,00
Centraal-Afrika	0	–	1	2.350.000,00
Equatoriaal-Guinea	0	–	1	2.350.000,00
Oost-Afrika	6	2.875.348,33	0	–
Kenia	5	2.360.283,33	0	–
Mauritius	1	515.065,00	0	–
Zuidelijk Afrika	1	574.642,50	0	–
Zimbabwe	1	574.642,50	0	–
West-Afrika	10	59.047.642,53	4	2.959.668,38
Gambia	0	–	1	285.600,00
Ghana	2	47.437.121,47	0	–
Guinee	1	724.790,00	0	–
Ivoorkust	2	2.026.152,56	2	2.429.268,38
Mauritanië	1	1.953.784,50	0	–
Nigeria	1	6.500.000,00	0	–
Senegal	3	405.794,00	0	–
Sierra Leone	0	–	1	244.800,00
Oceanië	0	–	1	500,00
Australië	0	–	1	500,00
Totaal	82	245.494.861,29	92	126.178.387,00

Bijlage 2

*Databanken Vlaams
Vredesinstituut*

In het kader van het programma Wapenhandel en -productie heeft het Vlaams Vredesinstituut twee databanken ontwikkeld op basis van de beschikbare informatie inzake de Vlaamse vergunningen voor buitenlandse wapenhandel en goederen voor tweeeërlei gebruik. Een eerste databank bestaat uit alle goedgekeurde en geweigerde Vlaamse vergunningen voor de invoer, uitvoer en doorvoer van militaire goederen sinds de regionalisering van de bevoegdheid. Een tweede databank bevat de goedgekeurde en geweigerde Vlaamse vergunningsaanvragen voor de uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik. Deze databanken, in de vorm van een SPSS-bestand¹, laten toe vergelijkingen te maken en hierdoor evoluties en trends in de buitenlandse handel in zowel militaire goederen als goederen voor tweeeërlei gebruik te herkennen en te analyseren.

De gegevens uit deze databanken zijn volledig afkomstig uit de betreffende periodieke verslagen van de Vlaamse Regering. Elke maand worden de databanken aangevuld met de gegevens van de maandrapporten die op de website van de Dienst Controle Wapenhandel worden gepubliceerd. Wat de databank met betrekking tot de vergunningen voor handel in militair materieel betreft, wordt na de publicatie van de halfjaarlijkse verslagen aan het parlement de informatie in de databanken vergeleken met dit halfjaarlijks verslag en indien nodig gecorrigeerd (met het halfjaarlijks verslag als referentie).⁵⁶

De thematiek van de buitenlandse handel in goederen voor tweeeërlei gebruik is fundamenteel verschillend van de buitenlandse handel in militair materieel. Zoals de term al aangeeft betreft het goederen die zowel een militair als een civiel gebruik kunnen hebben. Indien de uitgevoerde goederen een militair eindgebruik hebben, dan vallen ze onder de *catch-all* clause en worden ze samen met de andere *catch-all* vergunningen opgelijst in de periodieke verslagen die betrekking hebben op de buitenlandse handel in militair materieel. De uitvoervergunningen in de maandrapporten die betrekking hebben op goederen voor tweeeërlei gebruik hebben dus in principe allemaal een civiel eindgebruik. Een tweede opmerkelijk kenmerk van de buitenlandse handel in de goederen voor tweeeërlei gebruik is de vaststelling dat deze handel in tegenstelling tot handel in militair materieel wel onder de communautaire pijler van de Europese Unie valt. Het gevolg hiervan is dat deze handel, op enkele uitzonderingen na, pas vergunningsplichtig is als de betrokken goederen het communautaire grondgebied van de Europese Unie verlaten. De controle op de uitvoer van goederen voor tweeeërlei is Europees geregeld met verordening 1334/2000. België heeft bij ministerieel besluit de bepalingen van deze verordening ook doen gelden voor de doorvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik en dus niet enkel voor de uitvoer van deze goederen.⁵⁷⁵⁸

In Vlaanderen worden twee types van vergunningen uitgereikt voor de uitvoer van goederen voor tweeeërlei gebruik: individuele en globale vergunningen. Individuele vergunningen zijn vergunningen die betrekking hebben op een welbepaalde transactie. Dit zijn in principe dus vergunningen van een specifiek goed naar een land van bestemming waarbij een *end-user statement* vereist is (en de eindgebruiker dus bekend is).

¹ SPSS is een statistisch programma voor databeheer en -analyse.

Globale vergunningen laten een exporteur toe om een bepaald type goederen uit te voeren naar niet-nader bepaalde klanten in een of meerdere landen. In de bespreking van de vergunningsaanvragen voor de uitvoer van goederen voor tweeërlei gebruik wordt het onderscheid tussen beide types van vergunningen steeds aangehouden.

Belangrijk om te benadrukken is dat in een aantal gevallen één en dezelfde firma meerdere vergunningen aanvraagt voor dezelfde goederen om douane-technische redenen. Met deze verschillende vergunningen kan de firma over de nodige faciliteiten beschikken bij de diverse douanekantoren en kan ze gelijktijdig de vermelde goederen uit voeren naar verschillende landen. Het gaat hierbij volgens de Dienst Controle Wapenhandel om een vrij frequent voorkomende praktijk van voornamelijk grote bedrijven om zo makkelijker aan hun klanten te kunnen leveren. In de periodieke verslagen beschouwt de Dienst Controle Wapenhandel deze verschillende vergunningsaanvragen als aparte vergunningsaanvragen en worden ze als dusdanig opgeteld om een maandelijks totaalcijfer te verkrijgen. Ook de totale waarde van deze verschillende vergunningsaanvragen worden door dezelfde firma opgeteld ondanks de vermelding van de Dienst Controle Wapenhandel in het maandrapport dat *“de firma [niet] beoogt ... om producten voor het gezamenlijke bedrag van de ... vergunningen uit te voeren”*. In de databank worden deze identieke vergunningen beschouwd als kopijen van eenzelfde vergunning in plaats van afzonderlijke vergunningen aangezien anders het totaal aantal en de totale waarde van vergunningen artificieel hoog is.

Bijlage 3

*Vlaamse lijst van
militaire goederen*⁵⁹

3.1

Europese lijst van militaire goederen (10 maart 2008)⁶⁰

ML1 Wapens met gladde loop met een kaliber van minder dan 20 mm, andere wapens en machinegeweren met een kaliber van 12,7 mm (kaliber 0,50 inch) of minder en toebehoren, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Geweren, karabijnen, revolvers, pistolen, machinepistolen en machinegeweren
- b) Wapens met gladde loop
- c) Wapens waarbij gebruik wordt gemaakt van munitie zonder huls.
- d) Geluiddempers, speciale statieven, klemmen, wapenvizieren en vlamonderdrukkers voor wapens bedoeld in ML1.a), ML1.b) of ML1.c).

ML2 Wapens met gladde loop met een kaliber van 20 mm of meer, andere wapens met een kaliber groter dan 12,7 mm (kaliber 0,50 inch), werpers en toebehoren daarvoor, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Kanonnen, houwitser, vuurmonden, mortieren, antitankwapens, projectielwerpers en raketlanceerinrichtingen, militaire vlammenwerpers, terugstootloze vuurmonden en signatuurreductietoestellen daarvoor.
- b) Toestellen voor het gericht verspreiden of voortbrengen van rook, gas en pyrotechnische stoffen, voor militaire doeleinden.
- c) Wapenvizieren.

ML3 Munitie en ontstekingsinstellingsinrichtingen, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Munitie voor wapens genoemd in ML1, ML2 of ML12.
- b) Ontstekingsinstellingsinrichtingen die speciaal zijn ontworpen voor munitie genoemd in ML3.a).

ML4 Bommen, torpedo's, raketten, geleide projectielen, andere ontploffingsmechanismen en -ladingen en toebehoren, zoals hieronder, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Bommen, torpedo's, granaten, rookbussen, raketten, mijnen, geleide projectielen, dieptebommen, vernielingsladingen, -toestellen en -sets, "pyrotechnische" middelen, patronen en simulatoren (dat wil zeggen uitrusting die de kenmerken van een van deze goederen simuleert), speciaal ontworpen voor militair gebruik.
- b) Uitrusting, speciaal ontworpen voor het hanteren, besturen, in werking stellen, eenmalig toedienen van energie, lanceren, leggen, vegen, ontsteken, misleiden, storen, detoneren, onderbreken, verwijderen of opsporen van in ML4.a) genoemde goederen en geïmporviseerde explosieven.

ML5 Vuurleidingssystemen en aanverwante alarm- en waarschuwingssystemen, en aanverwante systemen, controle- en uitrichtingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, zoals hieronder, speciaal ontworpen voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor:

- a) Wapenvizieren, computers gebezigd bij bombardementen, geschutrichtapparaten en boordbesturingssystemen voor wapens.
- b) Systemen voor het opsporen, aanwijzen, verkennen of volgen van het doelwit en voor het bepalen van de schootsafstand; toestellen voor opsporing, herkenning en identificatie, en toestellen voor sensorintegratie.
- c) Apparatuur voor tegenmaatregelen voor goederen zoals bedoeld onder ML5.a) en ML5.b).
- d) Veldtest- en uitlijnapparatuur, speciaal ontworpen voor goederen zoals bedoeld onder ML5.a) en ML5.b).

ML6 Voertuigen en onderdelen daarvoor, zoals hieronder:

- a) Voertuigen en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik.
- b) Alle voertuigen met wielaandrijving die geschikt zijn voor gebruik buiten de wegen en vervaardigd of voorzien zijn van materialen om ballistische bescherming te bieden tot niveau III (NII-norm O108.01 van september 1985, of een vergelijkbare nationale norm) of beter.

ML7 Chemisch of biologisch toxisch materiaal, “stoffen voor oproerbeheersing”, radioactief materiaal, aanverwante apparatuur, onderdelen en materialen, zoals hieronder:

- a) Biologische en radioactieve stoffen, “aangepast voor gebruik in oorlogssituaties” teneinde slachtoffers te veroorzaken onder mensen en dieren, schade toe te brengen aan de werking van apparatuur, aan gewassen of aan het milieu.
- b) Stoffen voor chemische oorlogvoering.
- c) Voorlopers voor binaire stoffen en sleutelvoorlopers voor chemische oorlogvoering
- d) “Stoffen voor oproerbeheersing”, chemische stoffen met werkzame bestanddelen en combinaties daarvan.
- e) Apparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, voor verspreiding van de volgende stoffen of middelen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- f) Veiligheids- en decontaminatieapparatuur, speciaal ontworpen onderdelen daarvoor, en speciaal samengestelde chemische mengsels.
- g) Apparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, voor opsporing en identificatie van de in ML7.a), ML7.b) of ML7.d) bedoelde stoffen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- h) “Biopolymeren”, speciaal ontworpen of bewerkt voor het opsporen en determineren van stoffen voor chemische oorlogsvoering zoals bedoeld in ML7.b), en de specifieke celkweken die worden gebruikt voor de vervaardiging daarvan.
- i) “Biokatalysatoren” voor het decontamineren en afbreken van stoffen voor chemische oorlogsvoering, en biologische systemen daarvoor.

ML8 “Energetische materialen”, en aanverwante substanties, zoals hieronder:

- a) “Springstoffen” en mengsels daarvan
- b) “Stuwstoffen”
- c) “Pyrotechnische stoffen” en mengsels daarvan
- d) Oxidatiemiddelen en mengsels daarvan
- e) **Bindmiddelen, weekmakers, monomeren en polymeren**
- f) Toevoegingen
- g) “Voorlopers”

ML9 Oorlogsschepen, speciale scheepsuitrusting en toebehoren, zoals hieronder, en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen voor militair gebruik:

- a) Gevechtsvaartuigen of vaartuigen speciaal ontworpen of aangepast voor offensieve of defensieve actie (zowel oppervlakteschepen als onderzeeboten), al dan niet omgebouwd voor niet-militair gebruik en ongeacht de staat van onderhoud of de gebruiksconditie, en al dan niet voorzien van systemen voor het lanceren van wapens of voorzien van bepantsering, alsmede rompen of delen van rompen voor deze schepen.
- b) Motoren
- c) Toestellen voor opsporing onder water, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en besturingsapparaten daarvoor.
- d) Onderzeeboot- en torpedonetten
- e) Niet gebruikt
- f) Doorvoeren of doorvoerkoppelingen voor rompen, speciaal ontworpen voor militair gebruik waardoor interactie mogelijk is met apparatuur buiten het schip.
- g) Geruisloze kogellagers, met gas of magnetische ophanging of met actieve onderdrukingsregelingen van herkenningstekens of trillingen, en apparatuur welke deze lagers bevat, speciaal ontworpen voor militair gebruik.

ML10 “Vliegtuigen”, “lichter dan luchttoestellen”, luchtvaartuigen voor onbemand gebruik, vliegtuigmotoren, en uitrusting voor “vliegtuigen”, aanverwante uitrustingsstukken en onderdelen, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, zoals hieronder:

- a) Gevechts-“vliegtuigen” en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- b) Andere “vliegtuigen” en “lichter dan luchttoestellen”, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, zoals het uitvoeren van militaire verkenningsvluchten, aanvalsvluchten, militaire opleidingen, troepenverplaatsingen en het afwerpen van troepen of militaire uitrustingsstukken, logistieke ondersteuning, alsmede speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- c) Onbemande luchtvaartuigen en aanverwante apparatuur speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- d) Vliegtuigmotoren, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.

- e) Uitrusting bestemd voor gebruik in de lucht, met inbegrip van uitrusting voor het in de lucht bijvullen van brandstof, speciaal ontworpen voor gebruik met de in ML10.a) en ML10.b) bedoelde “vliegtuigen” of met de in ML10.d) bedoelde vliegtuigmotoren, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- f) Toestellen werkend onder druk voor het bijvullen van brandstof, uitrustingsstukken voor deze toestellen, apparatuur speciaal ontworpen voor het kunnen verrichten van werkzaamheden in beperkte ruimten, en grondmaterieel, speciaal ontwikkeld voor de in ML10.a) en ML10.b) bedoelde “vliegtuigen” of voor de in ML10.d) bedoelde vliegtuigmotoren.
- g) Militaire valhelmen en veiligheidsmaskers en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor, ademhalingstoestellen werkend bij overdruk, en partiële drukkleding voor gebruik in “vliegtuigen”, antig-kleding, toestellen (convertors) voor het omzetten van vloeibare zuurstof in gasvormige voor “vliegtuigen” of projectielen, en katapulten en schietstoelen voor redding van bemanning uit “vliegtuigen”.
- h) Parachutes en aanverwante uitrustingsstukken voor gevechtstroepen en voor het afwerpen van lading, en remparachutes voor “vliegtuigen” en daarvoor speciaal ontworpen onderdelen.
- i) Automatische besturingssystemen voor aan een parachute afgeworpen ladingen; apparatuur, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik, voor het gestuurd openen van de parachute bij sprongen van willekeurige hoogte, met inbegrip van zuurstofapparatuur.

ML11 Elektronische apparatuur die nergens anders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen is bedoeld, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Elektronische apparatuur die speciaal is ontworpen voor militair gebruik.
- b) Apparatuur voor het storen van wereldwijde satellietnavigatiesystemen (GNSS).

ML12 Hoge kinetische energiewapensystemen (High Velocity Kinetic Weapon Systems) en aanverwante apparatuur, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Kinetische energiewapensystemen, speciaal ontworpen ter vernietiging of ter bewerkstelling van vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit.
- b) Speciaal ontworpen test- en evaluatievoorzieningen en testmodellen, met inbegrip van diagnostische instrumenten en doelwitten, voor het dynamisch testen van kinetische energieprojectielen en -systemen.

ML13 Gepantserde of beschermende apparatuur en onderdelen, zoals hieronder:

- a) Pantserplaten
- b) Combinaties en constructies van metallische en niet-metallische materialen speciaal ontworpen voor ballistische bescherming van militaire systemen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- c) Helmen welke voldoen aan militaire standaarden of specificaties, of vergelijkbare nationale standaarden, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor, d.w.z. helmschaal, helmvoering en kussentjes.

- d) Kogelvrije kleding en beschermende kleding welke voldoen aan militaire standaarden of specificaties, of gelijkwaardig, en speciaal daarvoor ontworpen onderdelen.

ML14 Speciaal militair oefenmaterieel of apparatuur voor het nabootsen van militaire scenario's, simulatoren speciaal ontworpen voor opleiding in het gebruik van vuurwapens of andere wapens die onder ML1 of ML2 vallen, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor.

ML15 Beeldvormingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, zoals hieronder, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor:

- a) Opnameapparatuur en beeldverwerkingsapparatuur
- b) Camera's, fotografische apparatuur en apparatuur voor het bewerken van films.
- c) Beeldversterkerapparatuur
- d) Infrarood- en warmtebeeldapparatuur
- e) Apparatuur met beeldradarsensoren
- f) Apparatuur voor hinderen en tegenhinderen voor de apparatuur bedoeld in ML15.a) tot en met ML15.e).

ML16 Smeedstukken, gietstukken en andere halffabrikaten waarvan het gebruik in een in deze militaire lijst bedoeld product identificeerbaar is door de compositie, geometrie of functie van het materiaal, en welke speciaal ontworpen zijn voor de producten welke bedoeld zijn in ML1 tot en met ML4, ML6, ML9, ML10, ML12 of ML19.

ML17 Militaire uitrustingsstukken, materialen en bibliotheekprogramma's, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) Geheel zelfstandig werkende toestellen voor het duiken en zwemmen onder water.
- b) Constructieapparatuur, speciaal ontworpen voor militair gebruik.
- c) Uitwendige hulpstukken, bekledingen en bewerkingen voor het onderdrukken van herkenningstekens, speciaal ontworpen voor militair gebruik.
- d) Technische veldapparatuur, speciaal ontworpen voor gebruik in een gevechtszone.
- e) "Robots", en besturingsapparatuur en "eindeffectoren" voor "robots".
- f) Bibliotheekprogramma's (parametrische technische gegevensbestanden), speciaal ontworpen voor militair gebruik met apparatuur bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.
- g) Apparatuur voor het opwekken van nucleaire energie of voortstuwingsapparatuur, met inbegrip van "kernreactors", speciaal ontworpen voor militair gebruik en onderdelen daarvoor, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik.
- h) Apparatuur en materiaal bekleed of behandeld voor het onderdrukken van herkenningstekens, speciaal ontworpen voor militair gebruik, andere dan die reeds elders bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.
- i) Simulators speciaal ontworpen voor militaire "kernreactors".
- j) Mobiele reparatiewerkplaatsen speciaal ontworpen of aangepast voor het onderhouden van militaire apparatuur.

- k) Veldgeneratoren speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik.
- l) Containers speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik.
- m) Veerboten die nergens anders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen voorkomen, bruggen en pontons, speciaal ontworpen voor militair gebruik.
- n) Testmodellen speciaal ontworpen voor de “ontwikkeling” van goederen die vallen onder ML4, ML6, ML9 of ML10.
- o) Apparatuur ter bescherming tegen laserstralen (bijvoorbeeld om ogen of sensoren te beschermen), speciaal ontworpen voor militair gebruik.

ML18 Apparatuur en technologie voor de productie van goederen, genoemd in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen, zoals hieronder:

- a) Speciaal ontworpen of aangepaste productieapparatuur voor de productie van goederen bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor.
- b) Speciaal ontworpen voorzieningen voor omgevingsproeven en speciaal ontworpen apparatuur daarvoor, voor het verkrijgen van een certificaat of bewijs van geschiktheid voor of voor het testen van producten bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.

ML19 Gerichte energiewapensystemen, daarmee verbonden apparatuur of apparatuur voor tegenmaatregelen en testmodellen, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor:

- a) “Laser”-systemen speciaal ontworpen voor de vernietiging of voor de bewerkstelling van vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit.
- b) Deeltjesbundel- en microgolfsystemen die in staat zijn tot vernietiging of vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit.
- c) Radiofrequentiesystemen met een hoog vermogen die in staat zijn tot vernietiging of vroegtijdige missiebeëindiging van een doelwit.
- d) Apparatuur, speciaal ontworpen voor de verdediging tegen alsmede de opsporing c.q. identificatie van systemen bedoeld in ML19.a) tot en met ML19.c).
- e) Fysische testmodellen voor de systemen, apparatuur en onderdelen bedoeld in deze rubriek.
- f) Continugolf- of gepulseerde “laser”-systemen speciaal ontworpen voor het veroorzaken van permanente blindheid aan het onversterkte gezichtsvermogen, d.w.z. aan het blote oog of aan het oog met zichtcorrectie.

ML20 Cryogene en “supergeleidende” apparatuur, zoals hieronder, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor:

- a) Apparatuur speciaal ontworpen of samengesteld om geïnstalleerd te worden in een voertuig voor militaire grond-, zee-, lucht- of ruimtetoepassing en in staat om te werken terwijl zij in beweging is en om temperaturen te produceren of te handhaven lager dan 103 K (–170 °C).

- b) “Supergeleidende” elektrische apparatuur (roterende apparatuur en transformatoren) speciaal ontworpen of samengesteld om geïnstalleerd te worden in een voertuig voor militaire grond-, zee-, lucht- of ruimtetoeepassing en in staat om te werken terwijl zij in beweging is.

ML21 “Programmatuur”, zoals hieronder:

- a) “Programmatuur” speciaal ontworpen of aangepast voor “ontwikkeling”, “productie” of “gebruik” van apparatuur of materialen of “programmatuur” bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.
- b) Specifieke “programmatuur”

ML22 “Technologie”, zoals hieronder:

- a) “Technologie”, anders dan omschreven in ML22.b), welke “noodzakelijk” is voor de “ontwikkeling”, de “productie” of het “gebruik” van goederen bedoeld in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.
- b) “Technologie”

3.2

Vlaamse aanvullingen op Europese lijst

ML23 Geweren en munitie, zoals niet voorzien in ML1, 2 en 3

ML24 Visualisatieschermen (*catch-all*)

ML25 Overige (*catch-all*)

- a) luchthavenverlichting en -afbakening
- b) versnellingsdozen
- c) telecommunicatie
- d) maskers en onderdelen voor maskers
- e) software
- f) blanke wapens
- g) onderdelen en toebehoren voor vaar-, voer- en luchtvaartuigen
- h) bouwmaterialen
- i) elektronica

ML26 Ordehandhavingsmateriaal

Bijlage 4

*Europese lijst van
goederen voor tweëërlei
gebruik: Hoofd- en sub-
categorieën*

De Europese lijst van goederen voor tweëerlei gebruik⁶¹ kent 10 hoofdcategorieën (CAT 0-9), die elk onderverdeeld worden in 5 subcategorieën (A-E). Binnen deze subcategorieën worden deze goederen specifiek omschreven en krijgen ze een specifieke code.

Hoofdcategorie	Omschrijving
CAT 0	Nucleaire goederen
CAT 1	Materialen, chemicaliën, micro-organismen, toxines
CAT 2	Materiaalbewerking
CAT 3	Elektronica
CAT 4	Computers
CAT 5	Telecommunicatie en “informatiebeveiliging”
CAT 6	Sensoren en lasers
CAT 7	Navigatie en vliegtuigelektronica
CAT 8	Zeewezen en schepen
CAT 9	Voortstuwingssystemen, ruimtevoertuigen en verwante apparatuur
Subcategorieën	
A	Systemen, apparatuur en onderdelen
B	Test-, inspectie- en productieapparatuur
C	Materialen
D	Programmatuur
E	Technologie

Goederen die bijvoorbeeld onder categorie 3.A vallen, hebben dus betrekking op “systemen, apparatuur en onderdelen” (A) voor “elektronica” (CAT 3). Binnen elk van deze subcategorieën krijgen de verschillende opgelijste producten een gedetailleerde beschrijving van het product en een specifieke code, bijvoorbeeld “elektronisch of magnetisch afstembare banddoorlaat- of bandsperfilters met meer dan vijf afstembare resonatoren, geschikt om af te stemmen over een frequentieband van 1,5:1 (f_{\max}/f_{\min}) in minder dan tien microseconden bij een banddoorlaatbandbreedte van meer dan 0,5 % van de centrale-frequentie” (CAT3.A.001.b.5.a).

Bijlage 5

*Chronologie van activiteiten
inzake buitenlandse handel in
militair materieel en goederen
voor tweëërlei gebruik in het
Vlaams Parlement in 2008*

Plenaire Vergadering van 30 januari 2008

- Actuele interpellatie van de heer Jan Roegiers tot mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over wapenexport naar het Verenigd Koninkrijk met Saoedi-Arabië als mogelijke eindbestemming
- Actuele interpellatie van de heer Eloi Glorieux tot mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over het vergunnen van wapenexportlicenties met als eindbestemming landen die de mensenrechten schenden en de wijze waarop gevoelige wapenexportlicenties aan het parlement worden gerapporteerd
- Actuele interpellatie van de heer Roland Van Goethem tot mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over een wapenexportvergunning voor de levering van pantservoertuigen met Saoedi-Arabië als eindbestemming

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, woensdag 13 februari 2008

Gedachtewisseling met mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over de maandelijkse verslagen 'wapens en aanverwant materiaal' van december 2007, zoals gepubliceerd op de website van de Dienst Controle Wapenhandel⁶²

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, donderdag 21 februari 2008

- Gedachtewisseling over het jaarverslag 2006 van het Vlaams Vredesinstituut
- Interpellatie van de heer Eloi Glorieux tot mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over het verlenen van exportvergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of ordehandhaving dienstig materieel en de daaraan verbonden technologie aan Pakistan

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, dinsdag 13 mei 2008

Regeling van de werkzaamheden (besloten vergadering)

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, dinsdag 20 mei 2008

- Bespreking van het jaarlijks verslag over het jaar 2007 en halfjaarlijks verslag over de periode 1 juli - 31 december 2007 van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie⁶³
- Bespreking van het ontwerp van decreet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 2 maart 2007 tussen de federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de uitvoering van de overeenkomst tot verbod van de ontwikkeling, de productie, de aanleg van voorraden en het gebruik van chemische wapens en inzake de vernietiging van deze wapens, gedaan te Parijs op 13 januari 1993⁶⁴

Werkbezoek van de Subcommissie Wapenhandel aan de douanediens ten van de Haven van Antwerpen in samenwerking met het Vlaams Vredesinstituut, vrijdag 23 mei 2008

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, dinsdag 29 mei 2008

- Voorstel van decreet van de heren Eloi Glorieux, Jos Stassen en Rudi Daems houdende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie
- Voorstel van decreet van de heren Roland Van Goethem, Jan Penris en Karim Van Overmeire houdende de in-, uit- en doorvoer en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie
- Voorstel van decreet van de heren Jan Roegiers en Kurt De Loor houdende wijziging van de wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie wat de verslaggeving aan het Vlaams Parlement betreft
- Voorstel van resolutie van de heren Roland Van Goethem, Frank Creyelman, Johan Deckmyn en John Vrancken en mevrouw Agnes Bruyninckx betreffende de aanpassing van de richtlijn met betrekking tot de steun van het IWT aan onderzoeksprojecten met een mogelijke militaire affiniteit

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, 3 juli 2008

Gedachtewisseling over het Europees Defensiepakket, met als sprekers:

- de heer Ulf Brühann, adviseur Europese Commissie
- mevrouw Heide Rühle, lid van het Europees Parlement, verslaggever over het Europees Defensiepakket
- mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel
- mevrouw Sara Depauw, onderzoeker Vlaams Vredesinstituut

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, 5 november 2008

Hoorzitting over decreetsvoorstellen inzake wapenhandel, met als sprekers:

- vertegenwoordigers van het bedrijfsleven (Agoria, Barco, OIP)
- vertegenwoordigers van de vredesbeweging (Amnesty International, Vrede vzw, Vredesactie)
- Prof. Dr. An Vranckx (UGent)
- Tomas Baum (Vlaams Vredesinstituut)

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, 13 november 2008

- Vraag om uitleg van de heer Roland Van Goethem aan mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over het advies van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid over O&O naar dual-useproducten
- Vraag om uitleg van de heer Jan Roegiers tot mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel, over mogelijk ongecontroleerde wapenleveringen
- Bespreking van “Hoofdstuk 8: Over de invoer, doorvoer en uitvoer van wapens en aanverwant materieel, evenals van goederen en technologie voor tweërlei gebruik” van de Beleidsbrief Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel. Beleidsprioriteiten 2008-2009, ingediend door mevrouw Patricia Ceysens, Vlaams minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel⁶⁶

Vergadering Subcommissie Wapenhandel, 11 december 2008

Bespreking van het zesmaandelijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2008

6

*Publicaties van het
Vlaams Vredesinstituut
inzake wapenhandel en
-productie in 2008*

6.2.1 Rapporten

Economische impact van militaire O&O

Auteurs: J. Dunne en Derek Braddon

Brussel, 3 juni 2008 - ISBN 9789078864172 - 64 p.

Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweëërlei gebruik 2007

Auteur: Nils Duquet

Brussel, 13 maart 2008 - ISBN 9789078864134 - 106 p.

6.2.2 Achtergrondnota's

De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken

Brussel, 10 december 2008

De IWT-richtlijn m.b.t. steun aan onderzoeksprojecten met een mogelijke militaire affiniteit

Brussel, 27 november 2008

Eindgebruik als factor in de vergunningsprocedure voor wapenuitvoer in Vlaanderen

Brussel, 19 november 2008

Het Europese defensiepakket: naar een liberalisering en harmonisering van de Europese defensiemarkt

Brussel, 7 april 2008

6.2.3 Adviesnota's

Advies bij de beleidsbrief 2008-'09 van de minister bevoegd voor buitenlandse wapenhandel

Brussel, 26 november 2008

Advies bij het Samenwerkingsakkoord wapenhandel

Brussel, 30 september 2008

Advies bij het voorstel van richtlijn betreffende de liberalisering van de Europese defensiemarkt

Brussel, 8 juli 2008

Advies bij het Samenwerkingsakkoord Verdrag Chemische Wapens

Brussel, 1 februari 2008

Eindnoten

- 1 Voor een uitgebreide analyse van het juridisch kader voor wapenhandel zie: Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), *Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 2 Gemeenschappelijk Standpunt van de Raad tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, 8 december 2008 (doc. nr. 15972/1/08) - <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/08/st15/st15972-re01.nlo8.pdf> (geraadpleegd 24 december 2008).
- 3 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de vereenvoudiging van de voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de Gemeenschap, in eerste lezing aangenomen door het Europees Parlement op 16 december 2008 - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0603+O+DOC+XML+Vo//NL&language=NL> (geraadpleegd 6 januari 2009).
- 4 Voor een uitgebreide bespreking hiervan zie: Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), *Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 5 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.
- 6 De maandelijkse overzichten zijn beschikbaar op de website van de Dienst Controle Wapenhandel: www.vlaanderen.be/wapenhandel.
- 7 Zie adviesnota '*Transparantie in de rapportage over de Vlaamse buitenlandse wapenhandel*', Vlaams Vredesinstituut, Brussel, 13 november 2006.
- 8 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.
- 9 Zie: Duquet, N., Castryck, G. & Depauw, S. (2007), *Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2006*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 10 Zie: Duquet, N. (2008), *Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik 2007*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 11 Zie: Duquet, N. (2008), *Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik 2007*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 12 Zie: Duquet, N. (2008), *Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik 2007*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 13 Zie: Duquet, N. (2008), *Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweërlei gebruik 2007*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p. 23.
- 14 De COARM-rapporten zijn beschikbaar op <http://www.consilium.europa.eu/showPage.asp?id=408&lang=en&mode=g>
- 15 Vlaams Vredesinstituut (2008), *De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota 10 december.
- 16 Vlaams Vredesinstituut (2008), *De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota 10 december.
- 17 Vlaams Vredesinstituut (2008), *De Belgische wapenexport vijf jaar na de regionalisering: een stand van zaken*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota 10 december.
- 18 Voor meer informatie over de rol van eindgebruik in de Vlaams vergunningsprocedure voor de export van militair materieel, zie Vlaams Vredesinstituut (2008), *Eindgebruik als factor in de vergunningsprocedure voor wapenuitvoer in Vlaanderen*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, achtergrondnota, 19 november 2008.
- 19 Ceysens, P. (2009), *Zesmaandelijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, Periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2008*, Stuk 33 (2008-2009) – nr. 2. Vlaams Parlement, 4 februari 2009.

- 20 Bijvoorbeeld de haven van Antwerpen heeft het in 2008 189.389.545 ton goederen behandeld. Dat is een groei van 3,5 procent in vergelijking met de bijna 183 miljoen ton in 2007 en betekent het zevende recordjaar op rij, zie www.havenvanantwerpen.be (geconsulteerd op 17 februari 2009).
- 21 Zoals in de inleiding van dit rapport beschreven heeft de Raad van de Europese Unie op 8 december 2008 een Gemeenschappelijk Standpunt aangenomen tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, die de Europese Gedragscode inzake wapenexport van 1998 actualiseert en vervangt en juridisch bindend is voor alle EU-lidstaten.
- 22 Ceysens, P. (2009), *Zesmaandelijks verslag van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, Periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2008*, Stuk 33 (2008-2009) – nr. 2. Vlaams Parlement, 4 februari 2009.
- 23 Ceysens, P. (2009) *Zesmaandelijks verslag van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, Periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2008*, Stuk 33 (2008-2009) – nr. 2. Vlaams Parlement, 4 februari 2009.
- 24 Barosso, J., Ferrero-Waldener, B. (2008), Statement by José Manuel BARROSO, President of the European Commission and Benita Ferrero-Waldner, Commissioner for External Relations and European Neighborhood Policy on the elections in Pakistan http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/statement_20080220_en.pdf
- 25 India web, geconsulteerd op 11 februari 2009 via <http://www.indiaweb.nl/vuurgevecht-india-en-pakistan-in-kashmir>
- 26 De Pers.nl, 21 oktober 2008, *India en Pakistan voeren handel in Kasjmir*, geconsulteerd op 11 februari 2009 via <http://www.depers.nl/buitenland/254689/India-en-Pakistan-voeren-handel-in-Kashmir.html>
- 27 Relief web, 27 January 2009, *Violence in Kashmir drops to all time low in 2008*, geconsulteerd op 11 februari 2009 via <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/RMOI-7NPVBV?OpenDocument>
- 28 De Morgen on line, 22/01/09, *NAVO roept Pakistan op taliban feller te bestrijden*, <http://www.demorgen.be/dm/nl/990/Buitenland/article/detail/634780/2009/01/22/NAVO-roept-Pakistan-op-taliban-feller-te-bestrijden.dhtml>
- 29 Human Rights Watch, *World report 2009 – Pakistan*, 14 January 2009, geconsulteerd op 13 februari 2009 via UNHCR, <http://www.unhcr.org/refworld/topic,463af2212,469f2e182,49705f9555,o.html>
- 30 Ceysens, P. (2009), *Zesmaandelijks verslag van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, Periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2008*, Stuk 33 (2008-2009) – nr. 2. Vlaams Parlement, 4 februari 2009.
- 31 Human Rights Watch, *World report 2009 – India*, 14 January 2009, geconsulteerd op 11 februari 2009 via UNHCR, <http://www.unhcr.org/refworld/country,,,IND,,49705f9e5a,o.html>
- 32 Egretreau, R. (2008), "Militant mire. Battling insurgency in northeast India", *Jane's Intelligence Review*, 20: 2 (februari 2008), p 18-23.
- 33 Headlines India, *India asks Pakistan to make Mumbai probe report public*, January 30, 2009, geconsulteerd op 11 februari 2009 via <http://www.headlinesindia.com/india-and-world/indo-pak-tensions/india-asks-pakistan-to-make-mumbai-probe-report-public-5950.html>
- 34 Human Rights Watch, *World report 2009 – Colombia*, 14 January 2009, geconsulteerd op 13 februari 2009 via UNHCR <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=country&docid=49705fa64e&skip=o&coi=COL&querysi=world%20report&searchin=title&display=10&sort=date>
- 35 Human Rights Watch, *World report 2009 – Colombia*, 14 January 2009, geconsulteerd op 13 februari 2009 via UNHCR <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=country&docid=49705fa64e&skip=o&coi=COL&querysi=world%20report&searchin=title&display=10&sort=date>
- 36 International Crisis Group. *Conflict history Colombia* (juni 2008), <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?l=1&id=1269&sr=2>, geconsulteerd op 11 februari 2009.
- 37 Human Rights Watch, *World report 2009 – Colombia*, 14 January 2009, geconsulteerd op 13 februari 2009 via UNHCR <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain?page=country&docid=49705fa64e&skip=o&coi=COL&querysi=world%20report&searchin=title&display=10&sort=date>
- 38 Raad van de Europese Unie (19 mei 2008), *Verklaring van het voorzitterschap namens de Europese Unie over de situatie van de verdedigers van de mensenrechten in Colombia*, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/nl/cfsp/100488.pdf, geconsulteerd op 13 februari 2009.

- 39 Ceysens, P., *Zesmaandelijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie. Periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2008, Verslag Subcommissie voor wapenhandel*, zitting 2008-09 stuk 33-2, Vlaams Parlement, 11 december 2008.
- 40 Ceysens, P., antwoord op interpellatie 119 van E. Glorieux tot minister P. Ceysens, *Handelingen subcommissie voor wapenhandel*, zitting 2008-09 COM112 SWAP2, Vlaams Parlement, 29 januari 2009.
- 41 Entous, A., *Israel and Palestinians open talks* (15 January 2008), <http://uk.reuters.com/article/worldNews/idUKL1473018620080115>, geconsulteerd op 13 februari 2009.
- 42 Human Rights Watch, *World Report 2009 - Israel/Occupied Palestinian Territories (OPT)* (14 January 2009), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49705f9c30.html>, geconsulteerd op 10 februari 2009.
- 43 BBC News, *Israel-Syria confirm peace talks* (21 May 2008), http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7412247.stm, geconsulteerd op 13 februari 2009; NRC Handelsblad, *Staakt-het-vuren Israël en Hamas ingegaan* (19 juni 2008), http://www.nrc.nl/buitenland/article1918185.ece/Staakt-het-vuren_Israel_en_Hamas_ingegaan, geconsulteerd op 13 februari 2009; Home Office – UK Border Agency, *Operational Guidance Note: Israel, Gaza and the West Bank v 2.0* (5 February 2009), <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/countryspecificasylumpolicyogns/israelgazawestbank.pdf>, geconsulteerd op 13 februari 2009.
- 44 Human Rights Watch, *World Report 2009 - Israel/Occupied Palestinian Territories (OPT)* (14 January 2009), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49705f9c30.html>, geconsulteerd op 10 februari 2009; Home Office – UK Border Agency, *Operational Guidance Note: Israel, Gaza and the West Bank v 2.0* (5 February 2009), <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/countryspecificasylumpolicyogns/israelgazawestbank.pdf>, geconsulteerd op 13 februari 2009.
- 45 BBC News, *Dozens die in Israel-Gaza clashes* (2 March 2008), http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7272329.stm, geconsulteerd op 13 februari 2009; NRC Handelsblad, *Staakt-het-vuren Israël en Hamas ingegaan* (19 juni 2008), http://www.nrc.nl/buitenland/article1918185.ece/Staakt-het-vuren_Israel_en_Hamas_ingegaan, geconsulteerd op 13 februari 2009.
- 46 De Morgen, *VN-mensenrechtenraad haalt uit naar Israël* (9 december 2008), <http://www.demorgen.be/dm/nl/990/Buitenland/article/detail/540502/2008/12/09/VN-mensenrechtenraad-haalt-uit-naar-Israel.dhtml>, geconsulteerd op 10 februari 2009; United Nations – General Assembly – Human Rights Council, *Draft Report of the Working Group on the Universal Periodic Review – Israel, A/HRC/WG.6/3/L.8* (15 December 2008), <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/LTD/Go8/174/16/PDF/Go817416.pdf?OpenElement>, geconsulteerd op 16 februari 2009; Human Rights Watch, *World Report 2009 - Israel/Occupied Palestinian Territories (OPT)* (14 January 2009), <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49705f9c30.html>, geconsulteerd op 10 februari 2009.
- 47 Voor een uitgebreide analyse van het juridisch kader voor handel in goederen voor tweërlei gebruik, zie: Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), *Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 48 In de maandverslagen van de Dienst Controle wapenhandel m.b.t. de gegunde uitvoer van goederen voor tweërlei gebruik wordt gesteld “In dit rapport werd er geen eindgebruiker weergegeven omdat de eindgebruiker steeds civiel is. Indien de eindgebruiker militair is, valt hij namelijk onder toepassing van de catch-all en is de uitvoer opgenomen in de rapportering met betrekking tot wapens en aanverwant materieel”, zie www.vlaanderen.be/wapenhandel (geconsulteerd op 17 februari 2009).
- 49 Zie: Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), *Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p. 48-50.
- 50 Wet van 5 augustus 1991 betreffende de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 26 maart 2003.
- 51 De producten en technologie die op deze lijst staan worden verdeeld over 10 hoofdcategorieën (zie bijlage 4), met elk vijf subcategorieën (A: “Systemen, apparatuur en onderdelen”, B: “Test-, inspectie- en productieapparatuur”, C: “Materialen”, D: “Programmatuur”, E: “Technologie”). Binnen deze subcategorieën worden de producten en technologie nog verder onderscheiden.
- 52 Resolutie 1737 (2006), 1474 (2007), 1803 (2008) en 1835 (2008).
- 53 Gemeenschappelijk Standpunt 2007/140/CFSP (OJ L 61, 28.2.2007, p 49) en Verordening (EG) 423/2007 (OJ L 103, 20.4.2007, p 1).
- 54 Verordening (EG) Nr. 1334/2000 van de Raad van 22 juni 2000 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer van producten en technologie voor tweërlei gebruik.

- 55 Zie: Duquet, N. (2008), [*Vlaamse buitenlandse handel in wapens en goederen voor tweeeërlei gebruik 2007*](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut., p.69.
- 56 De informatie in de databank komt echter niet altijd overeen met de informatie uit de verschillende periodieke verslagen. Voor meer informatie hierover, zie Duquet, N., Castryck, G. & Depauw, S. (2007), [*Vlaamse Buitenlandse Wapenhandel 2006*](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p. 26-27.
- 57 Voor een juridische analyse van de exportcontrole op de buitenlandse handel in goederen voor tweeeërlei gebruik, zie Castryck, G., Depauw, S. & Duquet, N. (2006), [*Het Vlaams wapenexportbeleid: een analyse van de juridische context*](#), Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- 58 Ministerieel besluit van 28 september 2000 tot regeling van de uitvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik, en Ministerieel besluit van 28 september 2000 tot regeling van de doorvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik.
- 59 De bijlage bij het Koninklijk Besluit van 8 maart 1993 tot regeling van de in-, uit- en doorvoer van en de bestrijding van illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik of voor ordehandhaving dienstig materieel en daaraan verbonden technologie, zoals laatst gewijzigd op 2 april 2003, is de juridisch bindende lijst van militair materieel. In voorliggend rapport wordt de indeling die de rapportering volgt, weergegeven.
- 60 Council of the European Union, [*Council Declaration of 13 June 2000, issued on the occasion of the adoption of the common list of military equipment covered by the European Union code of conduct on arms export \(2000/C 191/01\)*](#), Official Journal of the European Communities, 8.7.2000 C 191/1. The most recent version of the common military list of the European Union which updates previous versions has been adopted by the Council on 10 March 2008, OJ 2008/C 98/01 of 14.4.2008, geconsulteerd op 11 februari via <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:098:0001:0032:EN:PDF>.
- 61 Bijlage bij Verordening (EG) Nr. 1334/2000 van de Raad van 22 juni 2000 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik. De bijlagen van Verordening (EG) nr. 1334/2000 worden gewijzigd door Verordening (EG) Nr. 1167/2008 van de Raad van 24 oktober 2008 tot wijziging en bijwerking van Verordening (EG) nr. 1334/2000 tot instelling van een communautaire regeling voor controle op de uitvoer van producten en technologie voor tweeeërlei gebruik. Deze Verordening (EG) Nr. 1167/2008 werd op 3 december 2008 gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie. Zie www.vlaanderen.be/wapenhandel.
- 62 Het verslag van deze gedachtewisseling kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2007-2008/g1567-1.pdf>
- 63 Het verslag van deze bespreking kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2007-2008/g33a-2.pdf>
- 64 Het verslag van deze bespreking kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2007-2008/g1645-2.pdf>
- 65 Het verslag van deze gedachtewisseling kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2008-2009/g1834-1.pdf>
- 66 Het verslag van deze bespreking kan gedownload worden via <http://jisp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2008-2009/g1900-4.pdf>

Colofon

Auteur:

Nils Duquet

Eindredactie:

Wies De Graeve

Tomas Baum

Met medewerking van:

Sara Depauw

Geert Castryck

Margarida Ferro

Fabian Dominguez

Lay-out:

Wendy Guns, Gramma nv

Drukwerk:

Drukkerij Sleurs

ISBN: 9789078864196

Vlaams Vredesinstituut

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel. +32 2 552 45 91

vredesinstituut@vlaamsparlement.be

www.vlaamsvredesinstituut.eu